

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

ŠESTNÁCTÝ ROČNÍK

3

K teoretickým základům velení

Generálmajor Jan Knotek

V současné době můžeme tvrdit, že nezbytnost vyšší kvality a efektivnosti velení je dostatečně teoreticky a prakticky prokázána a že jsou i obecně zformulovány a známy cíle, kterých bychom chtěli dosáhnout. Např. zásady řízení, které výstižně formuluje listopadové usnesení ÚV KSČ k činnosti orgánů centrálního řízení, plně platí i pro MNO a jsou v odpovídajícím rozsahu aplikované na všechny stupně velení, z nichž každý má svou dávku pravomoci a odpovědnosti za jeho rozvoj.

Je zřejmé i to, že vytyčené cíle nejsou právě snadné a že jich také nedosáhneme naráz, ale postupně, v souladu s reálnými možnostmi. Zdá se ale, že už tak jednoznačně všichni nepochopili to, že procesu zkvalitnění a zhuspořádání velení se musí aktivně a iniciativně zúčastnit celý velitelský sbor, že to není žádné jednorázové opatření, ale postupný a dlouhodobý proces, který musí být realizován v celém systému velení trpělivě a promyšleně, počínaje přípravou lidí a konče „malíčkostmi“ každodenní praxe.

Bylo by nerozumné, hlavně na vyšších stupních velení, čekat na nějaký zázrak, že někdo „shora“, nějakým rozkazem či jiným opatřením, velení zkvalitní. Stejně tak nerozumné by bylo spoléhat na to, že nějaký nově vypracovaný „model“ systému velení, jeho zásady a principy, změny v jeho organizační struktuře nebo nějaké nové technické prostředky velení začnou působit automaticky a samy o sobě velení zkvalitní. Všechna tato opatření jsou sice velmi důležitá a nezbytná — bez nich by nebylo možné dosáhnout požadované úrovně velení, ale všechna mohou být realizována a úspěšně uvedena v život jen aktivní činností celého velitelského sboru. Především v myšlení a schopnostech každého příslušníka velitelského sboru je rozhodující podíl kvality velení.

Je tedy dnes především o to, abychom se nespolehali při realizaci nejrůznějších opatření ke zkvalitnění velení na všechno možné, ale především na své tvůrčí schop-

nosti, znalosti, paměť a logiku a teprve potom na paměť a logiku strojů, na vlivy organizačních forem velení a na prostou existenci vědeckých metod. Příčiny současných disproporcí velení nelze hledat jen kolem nás a nad námi, ale především v nás, v rozsahu vlastní působnosti, pravomoci a odpovědnosti.

Přistoupíme-li ke kvalitě velení takto, pak na všech jeho úsecích a na všech stupních velení najdeme mnoho činností, k jejichž zkvalitnění nepotřebujeme více, než onu „ofenzivní mozků“, o které se teď v zahraničí tak často píše a jejichž řešení vytvoří předpoklady ke zkvalitnění systému velení jako celku. Tento postup budeme velmi potřebovat především v této etapě, kdy od obecného konstatování nedostatků ve velení vojskům přistupujeme k jejich konkrétnímu řešení.

V tomto článku se budu zabývat jedním z důležitých úkolů, který je před námi — **vypracovat soudobou teorii velení, jako teoretický a metodologický základ jeho dalšího rozvoje**. Pokusím se ukázat na některé „dluhy“, které má vůči velení jeho současná teoretická základna a jejichž splacení je jedním z nezbytných předpokladů další úspěšné práce.

Rozbor současných podmínek pro vypracování ucelené teorie velení totiž ukazuje, že teoretická základna velení má v některých disciplínách značné mezery a že je třeba vyřešit celou řadu teoretických i praktických otázek.

Má-li se totiž teorie velení stát vodítkem pro jeho praxi, musí být syntézou, jakýmsi „průnikem“ zásad a principů všech těch disciplín, které se obsahově a metodicky na obsahu a tvorbě kvality velení podílejí. Mám na mysli společenské vědy, teorii vojenského umění, kybernetiku, vědeckou metodologii, technické vědy atd. Úroveň rozpracovanosti těchto disciplín, zejména jejich vojenských aplikací, je značně rozdílná a působí v konkrétní práci značné obtíže.

Je obecně známé, že na praxi velení má silný vliv empirie. Některé změny, k nimž dochází vývojem, si proto v praxi velení ani dostatečně neuvědomujeme. Např. pod vlivem různých analýz jednotlivých oblastí velení, vystoupila do popředí otázka tzv. „základních principů velení“, na kterých je celý jeho systém vybudován a podle kterých máme v praxi velet. Podrobíme-li tyto principy bližšímu zkoumání, zjistíme, že většina z nich je formulována jen velmi obecně, že jejich obsah není dostatečně rozpracován, ujasněn, konkrétně rozpracován a diferencován. Přitom ovšem tyto základní principy prodělaly a prodělávají vlivem společenského a vědeckotechnického rozvoje stejné revoluční přeměny, jako třeba zákonitosti ozbrojeného zápasu v teorii vojenského umění. Dnes jsme ale svědky toho, že praxe velení se nedočkala od teorie rozpracování základních principů velení, a proto se jich zmocnila v jejich obecné formě. V důsledku toho jich dnes používá víc jako hesel a deklarativních frází, než jako konkrétních řídících informací. Z toho pak plynou rozdíly v jejich pojetí v praxi. Jsou to rozdíly ve způsobech jejich praktické realizace, s kterými se setkáváme a které jsou jednou z příčin současných nedostatků ve velení.

Tato skutečnost vystoupila výrazně do popředí v současné etapě, kdy se pokoušíme ve velení vojskům využít různých výsledků vědeckotechnického rozvoje, kdy se snažíme v procesu velení aplikovat metody a zásady nejrůznějších disciplín — jako sociologie, logiky, kybernetiky, operačního výzkumu atd. Tyto aplikace nám působí potíže nejen proto, že jsme tyto disciplíny ještě plně nezvládli, ale zejména proto, že tyto disciplíny používají převážně exaktních metod a naprosto nesmlouvavě od nás vyžadují přesné formulace obsahu a cílů, stejně jako vyjádření prvků a vztahů velení v kvantitativních, měřitelných hodnotách. A je třeba přiznat, že právě tady máme ještě značné nedostatky.

Ukažme si to na některých konkrétních případech.

Začneme v oblasti společenských věd. Zmínil jsem se, že do popředí vystoupila otázka základních principů velení. Zůstaňme tedy u nich a položme docela jednoduchou a zcela zákonitou otázku: „Které jsou základní principy velení?“

Přiznejme, že se všichni dostaneme do určitých rozpaků, již jen při pokusu je vyjmenovat. Jistě se shodneme na vedoucí úloze strany, nedílné velitelské pravomoci

a kázní — ale ostatních asi budeme mít každý jiný počet. I když to vypadá dost nepravděpodobně — my je skutečně pro dnešní podmínky nemáme dosud teoreticky vypracovány, zdůvodněny a jednoznačně stanoveny. Ještě horší bude, pokusíme-li se jejich obsah přesně zformulovat a vysvětlit — třeba jen těch, na nichž jsme se jednoznačně shodli. A přece v praxi podle nich velíme (nebo máme velet), zdůrazňujeme jejich význam a odvoláváme se na ně.

Přesvědčuje nás praxe velení, že tomu tak skutečně je. Můžeme se o tom přesvědčit i v různých odborných vojenských časopisech, kde se shledáváme i s rozdílnými interpretacemi jejich pojetí a výkladu.

Do značné míry je to zákonitým důsledkem vývojových změn, kterými prochází vojenství jak v celospolečenském rámci, tak ve svém vnitřním obsahu. Prostě teorie zaostala a dosud se nestačila se všemi změnami vypořádat. Nelze tvrdit, že se na tomto úseku nic nedělá, nebo že řešení těchto otázek je jednoduché a je možné se s ním vypořádat v krátké době. Faktem ale zůstává, že dořešení těchto otázek je velmi naléhavé a nezbytné pro vypracování soudobé teorie velení.

Uvažme jen např., kolik úsilí bylo a je v armádě věnováno **otázkám kázně** v socialistické armádě. Všichni o ni usilujeme — ale je otázka, zda je nám všem úplně jasná a zda jsme jednotni v tom, co vlastně chceme. Zda jsme už dokázali obsah a formy kázně v socialistické armádě jasně a srozumitelně formulovat, zdůvodnit a vysvětlit všem — nejen vojákům, ale celé naší veřejnosti. Domnívám se, že jsme to dosud nedokázali hlavně proto, že celá tato otázka není dosud dostatečně vědecky rozpracována.

Není sporu o to, že máme řády a jejich dodržování je základním předpokladem kázně. Praxe velení nás usvědčuje z toho, že tato správná teze nestačí. V poslední době byla ve vojenských časopisech, čtených i na nejnižších stupních velení, uveřejněna celá řada analytických úvah a zmínek o obsahu a formách kázně, které naznačují, že normotvorná práce (řády jsou v podstatě závazné normy) není dost operativní, že proces poznání, který je úkolem teorie, zaostává a že v důsledku toho dochází v praxi velení k nejasnostem a k oslabování autority řádů. Jistě nejde o problém jednoduchý, protože má složité celospolečenské vazby a jistě jej nevy-

řešíme ihned — ale právě proto jeho teoretické řešení je tak důležité a naléhavé.

Se stejnými problémy se setkáváme i u ostatních základních principů velení. Stačí připomenout rozdílné pojetí a uplatňování nedílné velitelské pravomoci v praxi, i když ji všichni svorně považujeme za jeden ze základních principů a chápeme, že nedílná velitelská pravomoc v podmínkách socialistické armády není táž, jako za Marie Terezie, kdy rovněž existovala, i když se jí třeba tak neřikalo. Teze, že současná nedílná velitelská pravomoc je jiná a nová, nestačí. Je třeba mít naprosto jasno, v čem konkrétně je jiná, jak ji chápat a uplatňovat atd.

A tak bychom mohli pokračovat od jednoho principu velení k druhému a u všech bychom zjistili, že je nemáme teoreticky dostatečně rozpracovány, že v mnoha směrech žijeme z empirické podstaty, do které nejsou dosud účinně promítnuty ty kvalitativní změny, ke kterým došlo ve společnosti i ve vojenství.

Nemělo by smyslu dnes se zabývat rozborem toho, zda teorie mohla nebo proč nemohla tyto otázky vyřešit — to by nám mnoho nepomohlo. Je však třeba si uvědomit tuto konkrétní situaci a udělat odpovídající závěry pro nastávající etapu rozvoje velení a při omezené kapacitě naší vědeckovýzkumné základny (zůstane omezená, i když ji budeme všestranně podporovat) správně stanovit pořadí naléhavosti řešení jednotlivých úkolů.

Začal jsem zcela záměrně oblast společenských věd proto, že za jeden z nejúčinnějších prostředků k dosažení nové kvality velení v nejbližší etapě je právem považována jeho mechanizace a automatizace. Musíme si ale uvědomit, že technizaci velení lze účinně realizovat jen na bázi jeho teorie, kterou však nejsme schopni komplexně vypracovat bez vyřešení všech těch kvalitativních aspektů velení, o kterých mluvíme.

Velení vojskům je velmi citlivý společenský proces řízení a jeho společenské základy nevyřeší žádné technické, nebo strukturální změny v jeho systému. Ty mohou vytvořit jen vhodnější nebo méně vhodné podmínky pro jejich realizaci. Prostá existence kybernetiky, automatizační techniky ani ostatních vědeckých disciplín ještě nezaručuje kvalitu velení.

Bylo by omylem vinit ze zaostávání a z dluhů procesu velení jenom společenskou vědu. Velkým dlužníkem kvality velení je i vojenská věda, zejména její hlavní sou-

část — teorie vojenského umění, která, ačkoli je rodnou matkou teorie velení, do života ji vybavila velmi macešsky — i když teorie velení se teprve rodí.

Uvedu opět některé konkrétní příklady. Všichni jsme byli svědky toho, jakým revolučním zlomem prošlo vojenství v uplynulém desetiletí a všichni víme, že tato revoluce dosud neskončila. Teorie vojenského umění analyzovala nové podmínky ozbrojeného zápasu a vypracovala hypotézu jeho pravděpodobného charakteru v nových podmínkách. Dobře známe všechny tak často opakované charakteristické rysy příští možné války, operací a boje.

V souvislosti s vypracováním této hypotézy stanovila teorie vojenského umění i základní požadavky, které předpokládáný charakter ozbrojeného zápasu klade na velení. Všichni známe a dovedeme zpaměti opakovat, že velení musí být nepřetržitě, odolné, pevné, pružné atd.

Až potud je všechno v pořádku a proces velení vojskům má obecně stanoveny požadavky, kterým by měl vyhovovat. Není ale už tak docela v pořádku skutečnost, že požadavky na velení zůstaly na obecné úrovni, že nebyly dále rozpracovány, obsahově konkretizovány a diferencovány pro jednotlivé stupně velení. V praxi se jich používá obecně v praporu i ve frontu. Na všech stupních velení jsou tyto požadavky chápány jako nějaká absolutní hodnota, ačkoliv víme, že v reálném světě žádné absolutní hodnoty neexistují a že nejsou realizovatelné. Proto se z těchto požadavků v praxi velení stalo heslo, jakási zakládací formule, které se sice často používá, ale která nikoho vlastně k ničemu konkrétnímu nezavazuje, protože realizace těchto požadavků v jejich obecné formě není měřitelná ani kontrolovatelná. Právě proto, že tyto požadavky nedokážeme zatím vyjádřit nějakými měřitelnými hodnotami, si pomáháme v praxi velení (netýká se jen požadavků na velení) takovými direktivami, jako „ještě více“, „ještě lépe“, „maximálně“, atd., které jsou stejně neurčité a nekonkrétní a zavazují jenom obecně.

V praxi velení tomu tak skutečně je. O tom se snadno přesvědčíme, položíme-li např. otázku: „Které velení je a které není odolné?“ Čím odolnost velení měříme? Stejně to můžeme udělat u kteréhokoli z požadavků — výsledek bude vždy stejný.

Je sice možné namítnout, že s touto obecnou formou požadavků velení vojskům až dosud vystačilo a „šlo to“. Velitelský

sbor je na takové úrovni, že se většinou snaží iniciativně řešit každý úkol co nejlépe. Faktem ale je, že efektivnost, úroveň realizace těchto požadavků dosud nikdo v praxi ničím nezměřil a v podstatě ani neprovedl. Závěry z různých cvičení, které jsou hlavním experimentem velení, nejsou z mnoha známých důvodů dostatečně vyčerpávající a zcela objektivní.

Mohlo by se zdát, že jde o otázku „čistě teoretickou“, která nemá žádný praktický význam. V SSSR zkušebně propočítali zvýšení odolnosti spojovací techniky o několik procent a zjistili, že jen na ekonomických nákladech to představuje desítky milionů. To je ovšem jen jedna praktická stránka tohoto problému a jen na dílčím úseku. Důležité je to, že s obecně formulovanými požadavky na velení už dlouho nevydržíme; zejména nebudou vyhovovat při mechanizaci a automatizaci. Např. technici jsou schopni přesně říci, že ta či ona spojovací technika je tak a tak odolná proti otřesům nebo proti povětrnostním vlivům. Ale operační umění nedokáže říci, do jaké míry, na kolik procent to vyhovuje nebo nevyhovuje těm požadavkům, které pro velení určilo. Je nuceno to posuzovat z pozic absolutní hodnoty; pak musí vždy říci, že je to ještě málo (vždy a všude to není pravda) nebo prostě vzít stav na vědomí a spokojit se s tvrzením, že se „více nedá dělat“.

Je možné namítnout, že stanovené požadavky na velení ještě nedokážeme vyjadřovat kvantitativně. To je pravda — ale právě to nás, respektive teorii vojenského umění, zavazuje k tomu, abychom k řešení těchto otázek neprodleně přistoupili, protože to nepotřebuje jenom teorie velení. Správné a účelné diferencované požadavky, konkrétně vyjádřené, mají velký význam. Teorie vojenského umění má mít rozhodující slovo při určování požadavků na velení, a to nejen z hlediska požadavků na techniku, ale ze všech hledisek vůbec. Proto musí být naprosto konkrétní.

Další objektivní rozvoj velení bude klást stále vyšší požadavky na teorii vojenského umění a přizpůsobivost pojetí a metod práce, zejména narůstající a nezbytné matematizaci vojenské vědy. Předpokladem je, že obě vědy — tedy matematika i vojenská věda — si půjdou vstříc a že se jedna bude přizpůsobovat druhé. Nejde ovšem jen o matematizaci vojenské vědy. Jde o to, že soudobé velení se stalo velmi složitým procesem řízení. Jeho složitost nespočívá jen v technické náročnosti, ale

ve značné různorodosti prvků velení, ve složitosti jejich vazeb a v dynamičnosti jejich změn. Do procesu velení stále výrazněji zasahují různá vědní odvětví, která se podílejí na jeho obsahu. Proto řešení otázek dalšího rozvoje velení vyžaduje promyšlenou koncepci a těsnou spolupráci nejrůznějších vědních oborů. Tak např. požadavek odolnosti velení, o kterém jsme mluvili, se týká systému velení jako celku. A systém velení je systém smíšený, složený z kombinací lidských a strojových prvků, v kterém si zachovává rozhodující místo člověk. Odolnost člověka a odolnost techniky jsou dvě diametrálně se lišící věci, ve zcela odlišných rovinách. A fakt je, že při vyslovování tohoto požadavku myslíme víc na techniku než na lidi. Takových příkladů najdeme při bližším zkoumání různých požadavků mnoho.

Bylo by omylem se domnívat, že tyto otázky jsou otázky čistě teoretické a že pro praxi velení nemají význam. Podobný „prakticismus“ by se v nedaleké perspektivě vymstil. Chceme-li do budoucna zabránit tomu, abychom problémy rozvoje velení řešili bez teoretického předstihu a pod tlakem jeho disproporcí v praxi, musíme vytvořit podmínky především v teoretické základně velení.

Uvedenými příklady a náměty jsem chtěl jen ukázat, že v souvislosti s řešením úkolu „zkvalitnit a z hospodárnit velení vojskům“ stojí před všemi zúčastněnými vědními odvětvími řada ne právě snadných úkolů, jejichž řešení je nezbytným předpokladem k vytvoření solidní teoretické báze velení. S řešením těchto úkolů nemusíme na nic čekat. Měli bychom je intenzivně řešit v průběhu příští pětiletky podle jednotné koncepce a podle citlivě promyšleného plánu, v odpovídajícím pořadí naléhavosti.

Kromě těchto základních teoretických úkolů najde každý stupeň velení ve své vlastní působnosti dostatek možností — podle známých cílů a požadavků — zkvalitňovat dílčí činnost velení v jejich obsahu, formách i prostředcích, aniž by k tomu potřeboval zvláštní techniku nebo jiné prostředky. Právě v tomto směru, v soustavné péči o racionalizaci každé lidské práce, na všech stupních máme zatím mnoho mezer.

Nechci tím přirozeně tvrdit, že dílčí racionalizační činnost postačí k vyřešení problémů celého systému velení a že není potřeba centrálního řízení zásadních koncepčních otázek, nových metod, ale

niky apod. Zdůrazňují jen nutnost aktivity celého velitelského sboru, která iniciativním řešením dílčích otázek, jejichž význam nepřesahuje rámce vlastní jejich působnosti, může proces zkvalitňování velení značně urychlit a zjednodušit. Ať chceme nebo nechceme, kvalita velení začíná ve způsobu myšlení a ve schopnostech. J. A. Komenský kdysi napsal, že **k tomu, aby lidé něco dělali dobře, je třeba především tři věci: aby chtěli, mohli a uměli**. To platí dodnes. Předpokládáme-li, že všichni velitelé a štáby dobře velet chtějí, pak všechna centrálně nařízená opatření ke zkvalitnění velení — ať máme na mysli stanovené zásady, normy, změny ve struktuře velení nebo postupné zavádění mechanizačních a automatizačních prostředků — vytvářejí jen předpoklady k tomu, abychom dobře velet mohli. V žádném případě však nezaručují, že budeme umět těchto předpokladů využít a že jich efektivně využijeme v praxi velení. To mohou zaručit jen znalosti, schopnosti, aktivita a iniciativa každého jednotlivce. Bez těchto vlastností velitelského sboru nikdo žádný „zárak“ ve velení neudělá. Velení vojskům se v žádném případě nedá zkvalitnit podle známého a neblahého hesla „to chce klid“, ale jen soustavnou a intenzivní činností.

V dalším se krátce zmíním o některých aktuálních otázkách volby správných metod práce.

V poslední době se staly v armádě (a nejen v ní) velmi populární tzv. **metody operačního výzkumu**. Bez zmínky o nich se dnes neobejde ani ta nejprostší úvaha o velení. Nemám rozhodně v úmyslu pochybovat o velkém významu a efektivnosti těchto metod pro kvalitu analytické práce a pro oprávněnost požadavku, aby se velitelský sbor s těmito metodami seznámil, postupně je zvládl a využíval jejich možností. Chci ale polemizovat s některými názory na způsob jejich praktického využití. Některé názory, které se v poslední době objevily, jsou diktovány víc určitou módností a popularitostí těchto metod, než logickými úvahami o jejich smyslu a poslání.

Např. v jedné práci, která se jinak tvůrčím a záslužným způsobem pokouší o praktickou aplikaci metod operačního výzkumu pro potřeby štábů se doporučuje, aby operační oddělení svazu a svazku při plánování operace zpracovalo plán své činnosti pomocí síťových grafů, jakých se používá v metodách PERT, CPM a dalších.

Taková metoda práce není dost uváže-

na. Použití síťového grafu v tomto případě je násilné, poplatné módnosti a jsem přesvědčen o tom, že za takovou metodu práce by nám štáby brzo a plným právem poděkovaly.

V čem vidím nesprávnost této metody?

Za prvé — vypracování plánu práce operačního oddělení při plánování operace není činností tak složitou, aby vyžadovala konstrukci síťového grafu. Za druhé (hlavně) — je to činnost, která se s některými rozhodujícími odlišnostmi při každém plánování operace opakuje se stejnými požadavky, cíli a postupy.

V takovém případě je účelné **využít některé metody operačního výzkumu** — v našem případě skutečně síťového grafu — **k zásadní, komplexní analýze této činnosti štábu v zobecněné formě a na základě ní vypracovat optimální, obecně platnou metodiku práce operačního oddělení při plánování operace, tuto metodiku prověřit v praxi a potom direktivně zavést do práce všech štábů**. Tato metodika práce se pak musí stát **návykem**, je vědecky zdůvodněná, její efektivnost v praxi je ověřena a všechny štáby se jí budou při každém plánování operace řídit — přitom si na metodu PERT nemusí ani vzpomenout, natož pak aby si v každém jednotlivém případě zvlášť konstruovaly a propočítávaly síťový graf.

Metod operačního výzkumu musíme využívat především jako **metod základních analýz** složitých činností a musíme jimi sledovat cíl vypracovat pro opakující se činnost **optimální, obecně platné postupy jejich realizace**.

To přirozeně neznamená, že by velitelský sbor nemusel tyto metody studovat a že by jich neměl využívat v těch případech, kdy je to efektivní. Efektivnost využití metod operačního výzkumu musí být právě dobře uvážena. Nebylo by jistě správné, abychom se snažili využívat jich všude a za každou cenu jenom proto, že existují, že se o nich právem mnoho mluví a že je to moderní. V každém případě je třeba dobře uvážit cíl, kterého chceme jejich využitím dosáhnout, vybrat si nejvhodnější metodu a použít ji dovedně, efektivně a na správném místě. Hlavním cílem použití těchto metod v práci štábů musí být zvědčít, zrychlit a zjednodušit jejich práci. Nesprávné jejich použití by mohlo práci štábů zkomplikovat a ztížit.

Opakuji, že není pochybnost o vysoké efektivnosti a nezbytnosti využívat metod operačního výzkumu v analytické práci

v procesu velení vojskům a je nezbytné, aby velitelský sbor se s nimi diferencovaně seznámil. Uvedl jsem ale jen jediný z celé řady pokusů o jejich využití v práci štábů, které nutí hlouběji se zamyslet nad jejich smyslem a vlastním posláním, abychom se vystříhali možných omylů.

Další metoda, která v současné době stojí v popředí zájmu a na které se v celém světě velmi usilovně pracuje, je **matematické modelování boje**. To je přirozeně složitý a vysoce odborný problém, který musí řešit a ve světě řeší celé kolektivy odborníků. Nejsem matematik a neosobuji si právo do této oblasti mluvit. Chci jen vyslovit svůj názor z hlediska operačního umění, ve vztahu k těm pokusům, které v oblasti matematického modelování boje začínají i v naší armádě.

Jsem přesvědčen o tom, že matematické modelování boje je vysoce progresivní a potřebná metoda zkoumání, před kterou stojí veliký úkol — **nahradit vojenskému umění možnosti poznání zákonitostí soudobého boje, které se mu vlivem narůstajícího množství, vlastností a možností techniky neustále snižují v oblasti experimentální práce**, zejména v podmínkách použití jaderných a raketových zbraní. Vojenské umění je na možnosti experimentálního prověřování svých hypotéz už tradičně chudé a tento nedostatek je čím dále, tím výraznější. Příčiny jsou obecně známé a velmi rozmanité. Stačí si uvědomit, jak je prakticky obtížné experimentovat při oboustranném cvičení s vojsky a k jakému množství závažných zkreslení objektivnosti dochází z mnoha důvodů ve všech druzích cvičení.

Mnoho těchto nedostatků, i když jistě ne všechny, bude možno odstranit nebo zmírnit využitím matematických modelů boje a experimentů s nimi s využitím samostatných počítačů. To považují za nesporný fakt, i když v současné době výsledky práce v této oblasti nejsou zatím nijak pronikavé. Tento problém je zatím na počátku řešení a řada kvalitativních aspektů boje zatím odolává pokusům o jejich kvalitativní vyjádření; v tomto směru je ale třeba předvídat velmi rychlý rozvoj.

V našich odborných časopisech a v různých teoretických pracích se objevily prvé pokusy o matematické modely boje. Někteří z nich začaly pokusem o zmodelování ozbrojeného boje jako celku, ve strategickém měřítku. Odborníci by se měli vyjádřit, zda je to správné.

Z hlediska konkrétních potřeb velení v naší armádě by rozvoji velení více prospěly modely dílčích činností operace a boje, třeba nedokonalé a neúplné, ale pro praxi využitelnější. Připouštím, že se mohou mýlit. Je totiž pravděpodobné, že pro odborníka - matematika je oblast strategie na počátku schůdnější proto, že v operačním umění a v taktice, čím nižší stupeň velení, tím výrazněji vystupují do popředí a hrají důležitější roli ty kvalitativní aspekty boje, jako morálka, psychologie, etika atd., které zatím kvantitativně nedovedeme vyjádřit.

V každém případě se domnívám, že nazrála doba k tomu, aby i v naší armádě byl sestaven kolektiv nezbytných odborníků, který by se začal otázkou matematického modelování boje systematicky a plánovitě zabývat, v součinnosti s ostatními spojeneckými armádami. Jde totiž o to, aby nás v blízké perspektivě rozvoj této disciplíny nezastihl zcela nepřipravené.

Teoretických i praktických otázek, které ve velení čekají na řešení nebo dořešení, je mnoho. Všechna odvětví vědy v armádě zastoupená a všechny stupně velení najdou dost příležitostí a možností k tvůrčí a iniciativní práci.

Zmíním se ještě o jednom aktuálním problému teoretické základny velení, kterým je **systém vojenské statistiky**.

Analýzy jednotlivých oblastí velení jednoznačně potvrdily naprostý nedostatek nejrůznějších statistických dat a údajů, o které by bylo možno analýzy opřít. Tento nedostatek je znám a je zřejmé, že úkol vybudovat ucelený systém statistiky v armádě nás čeká. Kromě nedostatku statistických údajů se ukázalo i to, že tam, kde výjimečně statistické údaje máme nebo si je dokážeme opatřit, jich nedovedeme z nedostatku znalosti statistických metod analýzy ještě plně využívat. Zpravidla dokážeme z údajů a dat sestavit mnoho různých tabulek, přehledů a grafů. Nedokážeme však z nich vytěžit všechny ty informace, které obsahují pro objektivní závěry. Zpravidla využíváme jen malé části těchto informací a dost často jen k tomu, abychom jimi podepřeli předem přijatý a rozhodný záměr a ne k tomu, abychom jejich vyhodnocením k objektivnímu a vědeckému závěru došli.

Využití statistiky v armádě a vybudování jejího promyšleného systému čeká na řešení. V současné době jsme sotva schopni vypracovat naráz zdůvodněnou metodu a vybudovat celoarmádní, integrovaný

systém statistiky, jejíž cíle, obsah i formy budou na jednotlivých úsecích velení a na jednotlivých jeho stupních velmi rozmanité a rozdílné. Nemáme připravené kádry, nemáme ani dostatek zkušeností. Účelné bude začít přípravou odborníků (buď v SSSR nebo tam, kde řešení tohoto problému je dál než u nás) a současně začít s řešením dílčích problémů pro vlastní potřebu jednotlivých složek a stupňů velení. Získávat zkušenosti a ujasňovat si konkrétní potřebu statistických dat v jednotlivých prvcích velení a vytvářet předpoklady pro vypracování zdůvodněného a uceleného systému statistiky v armádě. Kromě koncepčního orgánu nebudeme v armádě vytvářet nějaké zvláštní orgány, protože statistika se musí stát neoddělitelnou součástí metod práce všech orgánů velení. Od deklarativního zdůrazňování nezbytnosti statistiky je třeba přejít k její konkrétní výstavbě. Nesmíme se zaleknout toho, že tento proces bude z počátku nedokonalý a neumělý — nepodářili se převzít zkušenosti některé ze spojeneckých armád. Podobná metodika není dosud nikde komplexně vypracována.

Mohli bychom ve výčtu problémů, které je třeba řešit v zájmu vypracování kvalitní teoretické i praktické základny velení, pokračovat. To nebylo ale cílem tohoto článku.

Jeho cílem bylo především ukázat, že na všech stupních a ve všech úsecích práce máme dostatek příležitostí zkvalitňovat velení soustavně, aniž bychom museli čekat.

Aktuálnost problémů velení a úsilí, vyvíjené k jeho zkvalitnění, by mohlo vyvolat dojem, že v současném systému velení není vůbec nic dobrého, že se v této oblasti vývoj zastavil a že všechno dnešní

v něm je třeba zavrhnout a začít od základu znova. To by byl ovšem naprosto nesprávný a nezdůvodněný extrém. K takovému pesimistickým závěrům docházíme zpravidla tehdy, kdy tvrdě kritizujeme všechno, co je v systému velení nad námi, zatímco jsme spokojeni s tím, co pro kvalitu velení děláme sami. Na proces zkvalitňování velení je třeba se dívat jako na nezbytný vývoj, který využívá všech dobrých zkušeností minulosti i současného stavu, ale který do sebe vstřebává to nové, co přináší společenský, vědecko-technický i metodický rozvoj.

Na závěr jeden osobní názor.

My se v armádě velmi často setkáváme s požadavkem, abychom v procesu velení využívali dobrých zkušeností z procesů řízení v našem národním hospodářství. To je jistě nezbytné a správné, pokud efektivnost metod řízení v civilním sektoru je vyšší, než efektivnost velení. Tak či onak, taková potřeba není vždy dobrou vizítkou organizovanosti a kvality velení v armádě. Žádný systém řízení v naší společnosti nemá tak výhodné podmínky pro vysokou organizovanost práce a pro vysokou efektivnost řízení, jako má armádní systém. Specifické principy armádního systému, jeho struktura, stupňovitost a řada dalších aspektů velení vytváří nejvhodnější podmínky k úspěšné realizaci soudobých požadavků efektivnosti řízení. Armáda má tedy všechny předpoklady k tomu, aby se stala z hlediska efektivnosti řízení vzorem pro všechny ostatní společenské systémy, i když tím přirozeně nemám na mysli přenášení jejích zvláštností do civilního života. Pro uplatňování nových metod a prostředků řízení by měla být armáda nejprogresivnějším systémem, protože k tomu má všechny nezbytné předpoklady.

VYTVORIŤ MATERIÁLNE PODMIENKY ku zlepšeniu životného prostredia vojakov

Plukovník Ján Lux

Súčasný rozvoj vedy a techniky, technická revolúcia vo vojenstve kladú zvýšené požiadavky na ľudí, ktorí zostávajú tvorcami spôsobu vedenia vojny a operácie, organizátormi armády, vedenia boja a nakoniec vykonávateľmi úloh postavených armáde spoločnosťou.

Jednota morálnych a materiálnych faktorov, významná podmienka účinnej ideologickej práce

Charakteristickou črtou socialistickej armády je pevná, uvedomelá vojenská disciplína. Táto však nevzniká a neupravuje sa automaticky. Uvedomelú disciplínu vytvára a ovplyvňuje morálny faktor a v ňom, v nedeliteľnej jednotke politickej a ekonomickej (materiálnej) vzťahy. Uvedomelú vojenskú disciplínu nie je preto možné oddeľovať od materiálneho zabezpečenia vojaka, úrovne starostlivosti o neho, od nedostatkov v organizácii jeho zabezpečenia apod. Prvkom uvedomelosti nie je možné zakrývať nedostatky na úseku materiálneho zabezpečenia.

V spájovaní morálnych a materiálnych faktorov a v ich spoločnom uplatňovaní je cesta vpred. Je nesprávne tieto faktory stavať do protikladu, alebo jeden na úkor druhého podceňovať. Ide o objektívny zákon, ktorého porušovanie a skresľovanie znižuje vplyv a účinnosť ostatných foriem výchovnej práce, záporne sa odráža v disciplíne, narušuje socialisticke zásady výstavby armády a znemožňuje kvalitne plniť úlohy pred ňu stanovené.

Zložitost vojenskej techniky, podmienky súčasného boja a operácie kladú v porovnaní s minulosťou aj zvýšené nároky na duševnú a fyzickú pripravenosť obráncov socialistickej vlasti. V rámci tejto pripra-

venosti dôležitú úlohu v súvislosti s reprodukciou pracovnej sily tvorí osobné voľno vojaka a v ňom rehabilitačná, duševne hygienická a výchovná funkcia. Tá prvá obnovuje fyzickú schopnosť vojaka k práci, druhá zbavuje duševnej námahy a tretia, veľmi dôležitá, má spojovať individuálne záujmy vojakov so spoločenskou potrebou vôbec. Preto všestranná a neustále sa prehĺbujúca starostlivosť o podriadených, ruka v ruku s náročnosťou plnenia úloh, je najvyššou dôležitou aj z hľadiska potrebnej reprodukcie duševných a fyzických síl vojaka a predpokladom včasného a úspešného splnenia úlohy. Je zároveň základom pre vytváranie spoľahlivej, morálnej a ideologickej jednoty všetkých príslušníkov ČSĽA a pre dosiahnutie kvalitatívne vyššej disciplíny.

Nie náhodou preto i RMNO ukladá považovať za nedeliteľnú súčasť organizátorskej a riadiacej práce trvalú starostlivosť o materiálne, zdravotnícke a kultúrne zabezpečenie vojsk.

Táto povinnosť sa ukladá všetkým veliteľským, stranícko-politickým a odborným orgánom. Nie je teda len záležitosťou tylových orgánov (aj keď tieto musia k dosiahnutiu tohoto cieľa predovšetkým prispieť). Preto myslím, že vidieť svojho podriadeného len v dobe, keď mu dávam určitú úlohu, alebo keď ho hodnotím, je málo.

Náročné úlohy možno úspešne splniť len u tých jednotiek a útvarov, kde ich

plnenie sa chápe v jednote politickej dôležitosti a organizačného zabezpečenia, nepodceňujúc všestranné materiálne zabezpečenie vykonávateľov.

Poriadky a predpisy o starostlivosti **o podriadených a niektoré názory** **predstavených**

„Náčelník je povinný spojiť vysokú náročnosť k podriadeným s otcovskou starostlivosťou o nich.“ (Poriadok vnútornej služby.) „Vojenská disciplína sa dosahuje vysokou náročnosťou spojenou s trvalou starostlivosťou o podriadených“. (Disciplinárny poriadok.) Poriadok vnútornej služby obsahuje množstvo ustanovení o materiálnom a zdravotníckom zabezpečení vrátane organizačných opatrení úmerných špecifiky a náročnosti vojenskej služby. Aj smernice pre prácu stranícko-politických orgánov a organizácií KSČ v ozbrojených silách ukladajú ako jednu z hlavných úloh straníckopolitickým orgánom a organizáciám „starostlivosť o materiálne, zdravotnícke zabezpečenie a kultúrne potreby vojakov, pozorne reagovať na záujmy a potreby vojakov, denne pracovať medzi ľuďmi a riešiť ich problémy“.

Vcelku teda politický dosah, zásady a potreby všestrannej starostlivosti o podriadených sú uplatnené v našich vojenských zákonoch a poriadkoch, ktoré vytvárajú podmienky a predpoklady jednotného chápania a plnenia úloh. Teda ako čeliť a čo robiť v zjednávaní nápravy na úseku všestrannej starostlivosti o vojakov?

Starostlivosť o vojakov — nedeliteľná **súčasť riadiacej práce**

Všestranná starostlivosť o vojakov sa musí stať predovšetkým v oveľa väčšej miere ako doteraz nedeliteľnou súčasťou organizačtorskej a riadiacej práce veliteľov, stranícko-politických orgánov, straníckych a sväzických organizácií. Tí musia nájsť svoje miesto v rozbere skutočného stavu a opatrení prijatých k odstráneniu nedostatkov na úseku organizačných opatrení, obsahu a foriem výchovy, ako aj materiálneho zabezpečenia potrieb pri náročnom a cieľavedomom uplatňovaní prijatých opatrení. Je samozrejmé, že idea opatrenia sa stávajú hybnou pákou mas, pokiaľ tieto sú im vlastné a sú v ich záujme. **To predpokladá účinnejšie a rozhodnejšie presadzovať tieto otázky v rámci masovo-poli-**

tickej a výchovnej práce do myslí a potom i činov veliteľov, odborných orgánov a vôbec všetkých príslušníkov ČSEA.

Niektorí súdruhovia sa snažia zdôvodňovať nedostatky v materiálnej starostlivosti tým, že „vojaka musíme pripraviť na poľné podmienky, kde nebude mať komfort“, že „vojak je povinný znášať ťažkosti a strádania vojenskej služby“, „vojaka nesmieme rozmaznať“, že platí Suvorovovo: „Ťažko vo výcviku, ľahko v boji“. Určite so mnou súhlasíte, že tieto názory nie sú správne. Myslím, že nikto nie je proti náročnému výcviku, tvrdým bojovým úlohám, proti vytváraniu poľných podmienok pri cvičeniach. Všetci chápeme nanajvýš nutnú a všestrannú pripravenosť vojaka pre budúcu vojnu. Táto náročnosť na psychiku a fyzickú pripravenosť vojaka však neznamená, že by v mierových podmienkach súšarní nemal mať príjemné ubytovanie, odpočinok — osobné voľno po výcviku, chutnú a vkusne podávanú stravu v príjemných jedálňach, že by vojak nemal byť úhladne ustrojený a pod. Alebo chceme učiť vojaka pre boj tak, že by spával trvale v teréne, v neúhladných izbách, že by sa mu stále poľným spôsobom podávala strava atď.? Veď tak tomu nebolo ani na fronte.

Musíme si byť vedomí aj toho, že životná úroveň obyvateľstva od doby predmníchovskej republiky zaznamenala nebyvalý rast. Zatiaľ čo v minulosti väčšina brancov prichádzala z civilného života do armády do kultúrnejšieho životného prostredia i materiálneho zabezpečenia, dnes tomu tak nie je na všetkých úsekoch starostlivosti o vojakov. To vyžaduje prehodnotiť súčasný stav všestrannej starostlivosti o príslušníkov armády a vzišlé relácie dať na základe možností národného hospodárstva do správnych spoločenských proporcií a náročnejších potrieb reprodukcie pracovnej sily vojaka.

Vedomie vojaka, že jeho predstavený má prostriedky a že je schopný ho všestranne zabezpečiť v mieri i v podmienkach vedenia boja všetkým potrebným pre boj a život, má nesmierny význam pri plnení úloh.

V rámci výstavby armády perspektívne **riešiť aj starostlivosť o vojakov**

K ďalšiemu prehĺbeniu starostlivosti o vojakov je treba systematickejšie vytvárať materiálne a finančné podmienky zhora až dolu. Súdruh minister národnej

obrany pri vyhodnocovaní výcvikového roka 1964 na túto adresu povedal: „Prezbrojovanie armády v minulých rokoch vyžiadalo preliv investíc a financií na túto oblasť. Centralizácia týchto prostriedkov v prospech jednej oblasti sa pochopiteľne odrazila na ostatných úsekoch, okrem iného aj v oblasti starostlivosti o človeka. Túto situáciu je možné a nutné počínať už rokom 1965 začať postupne riešiť s cieľom zabezpečiť neustály rast starostlivosti o kultúrne prostredie a materiálne zabezpečenie vojsk.“

K dosiahnutiu tohto cieľa prospeje perspektívnejšie a najmä komplexnejšie riešenie tejto úlohy.

V súvislosti s prípravou 4. päťročného plánu a v súlade s celkovou koncepciou výstavby ČSEA a možnosťami národného hospodárstva spracovalo MNO štúdiu a na jej základe „Plán rozvoja životných a kultúrnych potrieb vojakov“.

Jeho cieľom je:

— zabezpečiť v súlade s rozvojom vedecko-technickej revolúcie vo vojenstve, koncepciou výstavby ČSEA, možnosťami národného hospodárstva v analógi s rastom životnej úrovne obyvateľstva všestrannú starostlivosť o príslušníkov ČSEA v oblasti životného a pracovného prostredia, materiálneho a zdravotníckeho zabezpečenia z hľadiska potrieb reprodukcie pracovnej sily a rozvoja osobnosti;

— dosiahnuť komplexného, perspektívneho a cieľavedomého vynakladania daných prostriedkov na zvyšovanie starostlivosti o vojaka v týchto oblastiach a predísť neefektívnemu, živelnému rozptylovaniu;

— tým súčasne realizovať uznesenie strany a vlády „O rozvoji zdravia v socialistickej spoločnosti“ v podmienkach ČSEA, uznesenie predsedníctva ÚV KSČ zo dňa 17. 11. 1964 „K otázkam disciplíny“ a niektoré výsledky „Prieskumu osobného voľna vojaka“.

Hlavné obsahové úlohy:

1. Dosiahnuť, aby starostlivosť o vojaka sa stala nedeliteľnou súčasťou organizačnej a riadiacej práce veliteľov, štábov, politických orgánov a organizácií a jej úroveň posudzovať s hodnotením bojovej a politickej prípravy. Cieľavedomejšie a plánovitejšie ju zabezpečovať politickými i ekonomickými opatreniami.

2. V oblasti zlepšenia kultúrnosti životného prostredia zamerať hlavné úsilie na vylepšovanie úrovne ubytovania vojsk, zvyšovanie hygieny života s využitím mechanizačných prostriedkov údržby objek-

tov, s vytváraním podmienok pre efektívnejšie hospodárenie s vynaloženými prostriedkami.

3. V stravovaní prehliadať racionalitu výživy, prehodnotiť fyziologickú a biologickú potrebu jednotlivých druhov vojsk, vypracovať doporučené stravné dávky vzhľadom na špecifiku fyzického a duševného zaťaženia, prijať opatrenia ku skvalitneniu kádrov proviantnej služby, na zlepšenie materiálneho a technického vybavenia kuchynských blokov z hľadiska súdobých i perspektívnych potrieb technológie prípravy stravy, správnej výživy a kultúry stolovania.

Vo výstrojnóm zabezpečení pokračovať v previerke vhodnosti výstrojných súčiastok s cieľom dosiahnuť kvalitatívnejšie a lepšie zabezpečenie vojaka tak pri výcviku, ako i po zamestnaní. Súčasne prehodnotiť terajší systém hospodárenia s cieľom zvýšiť hospodárnosť a zainteresovanosť jednotiek a útvarov na hospodárení s výstrojným materiálom vôbec.

5. Prehliadť preventívnu a liečebnú starostlivosť v duchu dokumentu „O rozvoji zdravia v socialistickej spoločnosti“ s dôrazom na preventívnu zložku, hygienické a protiepidemiologické zabezpečenie vojsk so zreteľom na hygienu vojenskej práce a výcviku.

6. Vytvárať progresívnejšie podmienky zainteresovanosti útvarov, jednotiek a vojakov pre aktívnejšie podieľanie na riešení otázok starostlivosti o príslušníkov ČSEA.

Zvýšenú pozornosť venuje plán zdravotníckemu zabezpečeniu.

Je veľmi vážnou skutočnosťou, že viac ako 20 % vojakov z povolania má zdravotný stav iba vyhovujúci a skoro 10 % slabý. Pritom zdravie, fyzická a psychická zdatnosť vojsk sú jedným zo základov bojovej schopnosti armády. Starostlivosť o zdravie veliteľského sboru vystupuje do popredia aj v súvislosti s realizáciou zásady, že vojenská služba má byť celoživotným povolaním. Je vonkoncom neefektívne, ak vojaka z povolania vyškoolíme a pripravíme pre funkciu a v produktívnom veku nám z armády odchádza pre zhoršený zdravotný stav.

Vychádzajúc z uznesenia ÚV KSČ a vlády „O rozvoji starostlivosti o zdravie v socialistickej spoločnosti“, počíta plán MNO v oblasti zdravotníckej služby s realizáciou týchto zásadných opatrení:

1. So skvalitnením preventívnej starostlivosti pomocou sústavnej dispenzarizácie

a podchytenia chorobných stavov už v ich počiatočných štádiách. To znamená prehliadť systém pravidelných prehliadok, sledovať sústavne zdravotný stav každého vojaka z povolania, včas reagovať na nedostatky vrátane tzv. pracovnej rehabilitácie.

2. S rozšírením lekárskeho psychologického stánku vo vojenských nemocniciach tak, aby sa zlepšil výber vojakov v súvislosti s ich zaraďovaním k jednotlivým druhom vojsk.

3. S prehĺbením hygienicko-protiepidemického zabezpečenia u leteckých sväzov cestou postupného budovania vlastnej siete hygienicko-protiepidemických orgánov a zariadení.

4. S postupným uplatňovaním zdravotníckych hľadísk do celého procesu bojovej prípravy s cieľom dosiahnuť maximálnu efektívnosť výcviku pri súčasnom upevňovaní fyzickej a duševnej odolnosti i zdatnosti vojakov.

5. S ďalším rozvojom vedecko-výskumnej práce, ktorá by umožňovala prijímať potrebné opatrenia ku zvyšovaniu fyzickej zdatnosti vojakov pri výcviku a k ich ochrane pre prípad vojny.

V súvislosti s tým považujeme za potrebné zdôrazniť, že na starostlivosť o zdravie sa okrem vlastných zdravotníckych opatrení musí podieľať rozhodujúcou mierou celkový režim života a práce, využitie osobného voľna apod. Veľký význam v tomto smere majú i rozširujúce sa možnosti krátkodobej rekreácie, ktorej rozvoj bude velenie armády i naďalej podporovať.

Starostlivosť o zdravie sa musí stať neoddeliteľnou súčasťou komplexnej starostlivosti riadiacich veliteľských orgánov i odborných zdravotníckych orgánov a konečne i vojakov samých.

Oblasť stravovania

V oblasti stravovania chceme s využitím vedeckých poznatkov postupne dosiahnuť úroveň zodpovedajúcu požiadavke na reprodukciu pracovnej sily v procese výcviku.

Úsilie v stravovaní vojenských osôb z povolania zameriavame na zlepšenie kvality a pestrosti stravy podľa zásad racionálnej výživy a na zlepšenie vybavenosti VZK a jedální vojakov z povolania tak, aby zodpovedalo postaveniu veliteľského sboru. Na celkové vylepšenie kuchynských blokov a jedální bude v roku 1966 vydelené

cez 20 miliónov Kčs a do roku 1970 sa ráta s čiastkou cez 100 miliónov Kčs.

Zvyšovanie kultúry stolovania pôjde cestou rozširovania progresívnych foriem stravovania. Zlepšovanie kvality stravy chceme dosiahnuť najmä centrálnym rozdeľovaním a tým i využitím všetkých vyučených kuchárov z radov povolancov a skvalitňovaním prípravy kuchárov. Plánujeme, že do r. 1970 by mali byť všetky miesta obsadené absolventami školy kuchárskeho dorastu. K zvýšeniu úrovne majú značne prispieť i okruhy výcvikové základne špecialistov proviantnej služby.

Do roku 1967 bude taktiež uskutočnených niekoľko zlepšení pre stravovanie v poľných podmienkach, najmä zavedením novej konzervovej dávky potravín. Postupne chceme zavádzať dávky z predpripravených potravín, balených v kompletach pre rôznych počet osôb.

Výstrojné zabezpečenie

Na úseku výstrojného zabezpečenia pôjdeme cestou skvalitňovania akosti výstrojných súčiastok a z hospodárňovaním celého procesu vystrojenia.

Pre vojakov v základnej službe sa predpokladá vydať v roku 1966 bundové košeľe pre letné obdobie, v roku 1967 novú vychádzkovú rovnosť a v roku 1970 novú vychádzkovú plášť; zaviesť pohotovostnú súpravu bielizne; postupne nahradiť terajšie príkrývky univerzálnymi viacúčelovými príkrývkami; vylepšovať poľnú rovnosť.

Pre vojakov z povolania chceme zabezpečiť od roku 1968 novú vychádzkovú rovnosť a plášť s oteplovacími vložkami a stejnokrojovými doplnkami.

Predpokladá sa urobiť niekoľko ďalších opatrení pre zlepšenie vonkajšieho vzhľadu s dôrazom na skvalitnenie čistenia a prania bielizne, odevov a hygienického zabezpečenia vojsk na úseku výstrojnej služby.

Ďalšia oblasť, ktorá ovplyvňuje životnú úroveň, je mechanizácia namáhavých a zdraviu škodlivých prác a zabezpečovanie bezpečnosti práce.

V tejto oblasti sa plánuje v budúcich piatich rokoch postupné odstraňovanie ťažkej, namáhavej práce pri ošetrovaní a opravách bojovej techniky, najmä tankov, zavedením mechanizačných prostriedkov. Predpokladá sa v podstate dobudovať výstavbu parkov u všetkých tankových a motostreleckých plukov, investičnou a

svojpomocnou výstavbou. Ďalej pôjde o dobudovanie vozíkových mycích rámp, zavedenie chemických prostriedkov a tlakových nádob na mytie a čistenie bojovej a dopravnej techniky.

V budúcich rokoch je plánované začať a postupne riešiť i nový spôsob ukladania automobilnej techniky v NZ, ktorý podstatne uľahčí starostlivosť o uloženú techniku.

K podstatnému zlepšeniu dôjde aj v mechanizácii skladových prác, vrátane poľných skladov.

Ubytovanie veliteľského sboru

Na tomto úseku sa predpokladá v roku 1966 získať zo štátnej výstavby asi 1500 bytových jednotiek a do konca 4. päťročnice celkom asi 8500 bytov. Vzhľadom na vážnu bytovú situáciu je MNO nútené riešiť najvážnejšie disproporcie v rokoch 1966

až 1970 výstavbou bytov z účelových prostriedkov vo výške cca 140 miliónov Kčs. Za účelom ďalšieho zlepšenia ubytovania odlúčne žijúcich a slobodných vojakov z povolania bude v týchto rokoch novo vybudovaná kapacita 2100 lôžok. V dôsledku toho sa podstatne zlepši kvalita ubytovania a tým i kapacita slobodárni. Rast hotelového vybavenia predpokladáme z 58 % asi na 60 %.

Vybavenie slobodárni posteľovou bielizňou hotelového štandardu bude zabezpečené do roku 1967.

Vážna situácia v celospoločenskom pojatí na tomto úseku vyžaduje, aby jej bola venovaná pozornosť najmä pri kádrových opatreniach, ktoré by mali byť vykonávané uváženejšie ako z hľadiska potrieb bojovej pohotovosti, tak i vytvárania podmienok k tomu, aby vojaci z povolania neboli zbytočne odľudňovaní od rodiny. V tomto smere je fluktuácia veliteľského sboru stále vysoká.

Z á v e r

Nedeliteľnou súčasťou úsilia o ďalší rozvoj socialistickej spoločnosti je všestranná starostlivosť o šťastie a blaho človeka a v analógii o život nášho vojaka. Základné princípy tejto starostlivosti sú zakotvené v našej ústave a v našich vojenských predpisoch a poriadkoch.

Pôjde teda o to, aby starostlivosť o vojakov, ako dôležitá politická úloha sa stala trvalou súčasťou riadiacej a organizátorskej práce veliteľov, politických a odborných orgánov, stranických a sväzáckych organizácií.

Dokument spracovaný velením armády vytvára predpoklady pre cieľavedomejšie a komplexnejšie riešenie starostlivosti o vojaka. Velenie armády môže spracovať všeobecnú líniu materiálneho a kultúrneho zabezpečenia, cesty a smery, ktorými sa budeme uberať, a zabezpečiť finančné prostriedky. Od ostatných stupňov velenia však bude závisieť, ako tieto úlohy komplexne uplatnia a realizujú vo svojich podmienkach vzhľadom na potreby a úlohy vojsk a štábov i na poradie dôležitosti. V prehľbovaní starostlivosti o vojaka sa musí väčšou mierou prejavovať i aktívny podiel samotných vojakov, lebo ich vzťah k materiálnym hodnotám, ktoré dostávajú, nie je vždy socialistický.

Obdobie príprav XIII. sjazdu KSČ malo by sa stať nástupom širokého rozmachu iniciatívy a činov nás všetkých pri plnení takej úlohy, akou je všestranné zabezpečenie potrieb obrancu našej socialistickej vlasti.

MANÉVRY

Podplukovník Karel Pezl, podplukovník Ladislav Jaček

Pokud se sporadicky setkáváme s pojmem manévry, míníme tím větší cvičení s vojsky anebo velitelsko-štábní cvičení částečně s vojsky. Položili jsme si otázku, zda je vhodné pojem manévry znovu zavádět a zda je nutné tento druh cvičení specifikovat. Domníváme se, že je to oprávněné. Odpovídá to jednak současné snaze rozšířit formy operační i taktické přípravy a hledat takové jejich způsoby, jež budou maximálně účinné, praktické a přinesou co nejvíce zkušeností pro předvídanou činnost ve válce. Manévry mají své zcela vyhraněné, specifické vlastnosti, které nelze přisoudit žádné jiné formě; tyto v současné době různým způsobem opisujeme — prostě používáme řady slov místo jednoho, jednoduchého.

Jak si představujeme definici manévrů?

Manévry jsou jedním z druhů operační a taktické přípravy. Konají se **zásadně** v terénu a zásadně jako **dvoustranné** cvičení. Jsou při něm zařazení velitelé, štáby a vojska, přičemž s ohledem na zámysl cvičení mohou některá velitelská cvičit jen velitelsko-štábně a některé útvary a jednotky mohou mít snížený počet osob a techniky. **Obě strany cvičí podle zásad a v organizaci naší armády** a z těchto hledisek hodnotí i protivníka. Manévrů se účastňují zpravidla všechny druhy vojsk, včetně vojsk PVOS a letectva, speciální vojska, služby a týly. Pokud jsou jako cvičící zařazení velitelé a **štáby svazů**, hovoříme o manévrech jako o **operačním cvičení**; pokud na obou stranách cvičí jako nejvyšší zařazení velitelé, **velitelé svazků**, jde o cvičení na **taktickém stupni**. Manévry jsou vyvrcholením přípravy velitelů, štábů a vojsk a konají se proto zpravidla **na závěr výcvikového roku**. O jejich průběhu a ukončení informujeme i veřejnost.

Manévrům přihlížejí zástupci stranických a státních orgánů. V průběhu manévrů dochází k družbě pracujících s armádou. Obvykle je zakončujeme předhlídkou části účastnících vojsk.

V čem tedy vidíme rozdíl proti cvičení s vojsky:

- jde zásadně o **dvoustranné cvičení** (cvičení s vojsky, jak známo, může být i proti značkáři);
- **nesetkáme se** při nich nikdy s organizací, číslováním a zásadami bojové činnosti předpokládaného **skutečného protivníka**;
- při přípravě cvičení bereme v úvahu bojovou činnost vojsk v prostorech účasti hostů;
- cvičení je **veřejně publikováno**;
- v průběhu výcvikového roku jsou v celé armádě jen **jedny manévry**;
- v současných podmínkách jsou manévry zpravidla **spojeneckým cvičením** vojsk států Varšavské smlouvy.

Uvedené zvláštnosti nás opravňují k tomu, abychom tento typ cvičení zvlášť charakterizovali a tudíž i zvlášť pojmenovali.

V další části věnujeme pozornost především **manévřům operačního rozsahu**, protože manévry na taktickém stupni se velmi přibližují diviznímu taktickému cvičení a liší se jen shora uvedenými zvláštnostmi.

Soudobý charakter dynamických operací vtiskuje pojmu **manévry** nový, kvalitativně odlišný ráz.

Samotný pojem slova „manévry“ výrazněji než dříve ukazuje **šírokou pohyblivost této formy vojenských cvičení**, která, především vlivem současně dostupných prostředků zrychlujícím manévry vojsk na bojišti, dává možnost vyniknout novým, proti dřívějšímu zásadně odlišným formám jejich provedení.

Jestliže dřívější „vojenskohistorický“ pojem v nás vytvářel představu o krátkodobější činnosti méně početných pozemních sil dovršených jejich vzájemným vyvedením do prostoru jejich střetnutí, dnes pojem manévry bude mít daleko širší rozsah i jejich význam přesáhne daleko dřívější normy.

Výraznými rysy soudobých manévřů budou:

1. Většinou jejich **operační** nebo **operačně strategický rozsah a význam**.
 2. Zpravidla **koaliční charakter manévřů**.
 3. Činnost neomezená jen na pozemní svazky, ale **součinnost všech druhů vojsk** a zpravidla i různých ozbrojených sil.
 4. Prověřování řady opatření **přípravy státu** k vedení ozbrojeného zápasu.
 5. Daleko větší **prostorový rozsah**, zahrnující někdy i území několika koaličních států.
 6. **Dynamický průběh**, dosahovaný především pozemními i vzdušnými přesuny na velké vzdálenosti.
 7. Ověřování řady **zkušebních problémů** v jejich průběhu.
 8. **Dlouhodobější charakter** manévřů, daný nejen vlastním střetnutím stran, ale i údobím manévrování stran na bojišti z velkých hloubek.
 9. Ucelené **rozvinutí vojsk**, jejich materiální i technické zabezpečení.
- K jednotlivým rysům:

Operační nebo operačně strategický rozsah a význam manévřů

Vojska zakončují přípravu zpravidla v určeném výcvikovém cyklu (1 až 2 roky) divizními taktickými cvičeními (jako závěrečnou formou), jimiž vrcholí zvládnutí soudobé techniky a taktiky vojsk na bojišti.

Štáby, zejména operační, připravují se však i na vyšších stupních různými metodami, z nichž vrcholnou jsou velitelsko-štabní cvičení armádního, frontového nebo i vyššího rozsahu.

Spojením těchto forem na vyšším stupni jsou manévry, tedy taková forma přípravy velitelů, štábů a vojsk, která přesahuje běžný cyklus výcviku na nejvyšším stupni.

Proto také manévry **sledují většinou operační účely**, operačně strategické cíle, maximálně přibližující vojskům podmínky soudobého ozbrojeného zápasu, plně reálně rozehrávající širokou škálu jeho epizod; zejména však ověřují **realnost operačních norem a předpokladů**.

Proto často vojenský význam manévřů je ovlivněn a zvyšován jejich politic-

kými cíli. Ve své podstatě manévry demonstrují zásadní doktrinní názory na charakter a způsob vedení ozbrojeného zápasu.

Tyto cíle vyžadují masovou účast všech druhů vojsk, aby byly bez vnějšího zkreslování vytvořeny optimální podmínky pro činnost vojsk a pro zkoumání jejich činnosti.

Koaliční charakter manévru

Operační rozsah manévru i početnost účastnících vojsk vyžaduje v podmínkách menších i středních států účast i několika spojeneckých armád. Vyplyvá to i ze samé podstaty války. Bude proto jedním z vážných cílů manévru ověřit **schopnost více národnostních ozbrojených sil vést bojovou činnost podle souhlasných taktických a operačních principů** (řádů), zkoumat požadavky na velení těmito spojeneckým vojskům, jejich materiální i technické zabezpečení.

Účast spojeneckých vojsk na cvičení může mít různý charakter. Spojenecká armáda se může účastnit jen částí sil (zpravidla pozemními svazky, což je běžný případ) nebo i letectvem, popřípadě některými speciálními útvary (raketovými, raketovými technickými, ženijními apod.).

Zvláštní pozornost věnujeme propracování a procvičení společné **bojové činnosti** a vzájemné součinnosti.

V jejich průběhu velitelé a štáby získávají reálnou praxi v bojovém použití spojeneckých vojsk při respektování některých jejich zvláštností, organizační struktury, vybavení bojovou technikou a v neposlední řadě i pramenící z jazykové odlišnosti, které zejména na nižších stupních představuje určité obtížnosti jak při osobním styku, tak při velení na technických pojítkách.

Komplexnost v účasti vojsk na manévrech

Mají-li manévry odpovídat požadavkům soudobé operace, musí se jich účastnit všechny druhy vojsk a často i různé ozbrojené síly.

Základ tvoří **vševojskové armády** se svazky zpravidla různého složení (aby v průběhu manévru mohla být ohodnocena jejich různá organizační struktura a účelnost), raketové a raketové technické svazky a útvary, svazky a útvary druhů vojsk na počtech umožňujících reálné zabezpečení bojové činnosti vyvedených vojsk, útvary a zařízení týlového zabezpečení.

Dnešní manévry jsou nemyslitelné bez účasti silného **letectva**, zpravidla působícího v sestavě letecké armády se všemi druhy letectva.

Zvláštní význam přitom má praktická, reálná činnost průzkumného letectva, stíhačů bombardérů a letounů-nosičů, které na „bojišti“ mají vytvořeny plné podmínky k zjišťování a ničení skutečných „živých“ cílů.

Stále více dodávají manévrum charakteristické rysy **výsadkové operace**, probíhající na stupni od taktických výsadek různého typu, až po operační výsadky brigád a výsadkových divizí. To klade mimořádné požadavky na vysoce intenzivní činnost zejména **dopravního výsadkového letectva**.

V četných případech se manévru účastní i **vojska teritoriálního charakteru**, zejména **vojsko PVOS** a procvičují-li se také otázky počátečního období války, i různé **velitelské stupně teritoriálního charakteru** k procvičení úkolů mobilizace, obrany teritoria, zabezpečení přesunů vojsk, likvidace následků po jaderných úderech apod. To přirozeně nese s sebou úzkou návaznost na bezprostřed-

ní zainteresování i řady **civilních složek**, zabezpečujících přímo vojska (doprava, spoje), nebo plnicích úkoly v teritoriálních řídicích štábech (stranické a státní orgány, vnitro, zdravotnictví, zásobování apod.).

Na přímořských směrech bude na manévrech zpravidla procvičena i součinnost pozemních vojsk, námořních sil a letectva v uceleném komplexu akcí.

Praktické ověřování opatření přípravy státu k vedení války

Manévry se zpravidla nezúčastní jen armáda v kádrovém složení. Zvýšené počty vojsk budou doplňovány různými mobilizačními formami a bude proto často i ověřován **systém rozvinutí ozbrojených sil a zabezpečení mobilizace**.

Zvláštní význam v celém charakteru manévry mají rozsáhlé, časté, dynamické **přesuny** na maximální vzdálenosti, prováděné často s plným úsilím a všemi formami, od samostatných přesunů po ose přes kombinované až po vzdušnou přepravu jak vojsk a bojové techniky tak i materiálu.

Maximální nasycenost, zejména letectvem, při jeho plně intenzivě bojové činnosti a při dvoustranném charakteru manévru prakticky dává jedinečnou možnost ověřit **velení a řízení bojové činnosti letectva** v téměř reálných podmínkách. Plně lze uplatnit výsledky vzdušného průzkumu, rozhodovací proces velitelů a spojit jej s praktickou činností letectva ve vzduchu, tj. přepady, střetnutím, bojem s reálnými ZHN, v součinnosti s pozemními vojsky „jadernými údery“ na nepřítele, vysazováním výsadků a všestranným zabezpečením činnosti letectva z polních letišť, při častém jejich manévru.

Kromě toho lze plně propracovat **součinnostní otázky se silami PVOS a spojenců** a cvičit takové náročné úkoly, jako je převzetí spojeneckých vojsk do sestavy operačního svazu a přelet letectva na plný dolet.

V průběhu manévry zpravidla, účastní-li se jich i teritoriální štáby, **rozehrává se situace i z hlediska územní správy** na vymezeném území a zde se buď částečně reálně nebo formou značkování činnosti řeší problematika vlivu bojové činnosti na řízení daného území, sleduje se možný vliv na politické a ekonomické řízení oblasti jako podklad pro další řešení teorie a praxe obrany státu jako celku.

Prostorový rozsah manévry

Potřeba prostoru pro manévry značně narůstá, a to zejména vlivem rozsáhlé účasti letectva i značné mobility pozemních svazků.

Nebude zvláštností, jestliže soupeřící pozemní svazky budou zahajovat činnost vzdáleny od sebe na tisíce i více km.

U letectva budou původní sestavy ještě vzdálenější a teprve přeletem do nového operačního uclení se prostor letectva může snížit na polovinu.

Tento rozsáhlý prostor bude především „naplněn“ leteckou činností a na některých komunikačních směrech bude charakterizován též operačními přesuny vojsk.

Typická náplň manévry má dvě etapy:

první: kdy hlavním cílem je **vytvořit operační uskupení** na zvolených směrech v daných prostorech a lhůtách;

druhá: přecházející svým charakterem do taktického stupně a ověřující reálnou připravenost a schopnost vojsk po těchto přesunech **vést rozhodnou útočnou činnost** v těsné součinnosti všech druhů vojsk.

Tato druhá etapa bude zpravidla již kratší, a to nejen z důvodů obtížnosti rozvinovat na našem území vojska k bojové činnosti, ale z toho důvodu, že navázáním bojového dotyku vojsky a vedením několikadenní bojové činnosti se postupně vytváří velmi obtížná situace pro vlastní řízení pozemních vojsk.

Proto také manévry **nebudou probíhat na uceleně souvislých frontách**. Výhodnější lze zvládnout taková uskupení, kde nedochází k přílišnému nahromadění vojsk v omezených prostorech.

Prostorový charakter manévru ovlivňuje přirozeně i **dynamická činnost výsadek**, zejména operačních, které vytvářejí řadu ohnisek bojové činnosti v týlu nepřítele a tím ekonomičtěji lze využít všech sil účastnících se manévru.

Dynamika manévru

Jestliže operace se proti dřívější bojové činnosti vyznačuje výrazně svojí dynamikou, bude ve formách přípravy vojsk tato vlastnost typická pro manévry.

Dosáhneme jí tím, že vojska se soustředí do prostorů manévru **po dlouhých přesunech** často mnoha set kilometrů v časově omezených lhůtách, s cílem ověřit schopnosti velitelů, štábů i vojsk tyto přesuny organizovat, řídit, zabezpečovat a uskutečňovat. Vzhledem k tomu, že větší část z nich bude probíhat na území teritoria, budou často spojeny s pověřením jejich zabezpečení teritoriálními orgány.

Formy přesunů vzhledem k cílům mohou být různé.

Nejčastěji budeme procvičovat soustřeďování vojsk formou **kombinovaných přesunů**, kdy zpravidla tankovou a těžkou techniku přepravíme po železnici a ostatní vojska se přesunou po ose.

Přitom maximálně procvičíme noční přesun, jako základní prvek manévru vojsk na bojišti.

Při přesunech můžeme procvičit i činnost **překládkových prostorů**.

Čím dále tím častěji jsou manévry spojovány i s takovými progresivními formami přepravy, jako jsou **přesuny vzduchem**, a to nejen u výsadekových jednotek, ale i u dalších speciálních jednotek nebo speciální bojové techniky. Štáby a vojska mají tak ojedinělou možnost ve velkém rozsahu ověřit operační rozpočty, normy a získat zkušenosti z přesunů a ověřit možnosti přesunu nejrozličnější techniky dopravními letouny.

Dynamiku v průběhu manévru bude v podstatě zvyšovat použití silných výsadek, a to jak z taktických, tak operačních, vysazovaných do různé hloubky a s různou dobou předpokládané bojové činnosti.

Zejména **operační výsadek**, uskutečněný jak padákovým, tak i přistávacím způsobem z dopravních letounů i využívající silného vrtulníkového letectva, je moderním a pro manévry typickým prvkem, zvyšujícím dynamičnost. Použití takových silných výsadek, vyžadujících plného využití všech druhů dopravního letectva, zejména dopravního výsadekového v sestavě i několika svazků, je prakticky možno procvičit pouze na manévrech; je to jejich typický a výrazný prvek.

Výraznou dynamičnost vtiskuje **rozsáhlá činnost letectva**, které se může manévry účastnit v rozsahu i několika leteckých armád.

Vzdušná činnost probíhá na značných prostorech a je spojena s přeletem na maximální dálky a s častým letištním manévrem.

Činnost letectva od přízemních výšek do stratosféry rozšiřuje podstatně prostorovou dynamiku manévry.

Vlastní vojsková rozehra manévry po navázání vzájemného dotyku v boji neumožní již pokračovat plně v požadované dynamice. Proto časově tato činnost bude zpravidla omezena na **několikadenní vedení boje**. V této etapě však zůstane výrazným prvkem **manévr druhými taktickými a operačními sledy, manévr raketovými prostředky** a v neposlední řadě dosažení **zvratu v bojové činnosti** s tím cílem, aby obě strany měly možnost v jejich průběhu vystřídat účinnou i obrannou bojovou činnost.

Zkušební charakter manévry

Manévry vytvářejí optimální podmínky pro **ověřování některých zkušebních otázek**, jejichž zkoumání je vázáno buď na větší rozsah cvičení, nebo na rozsáhlejší dynamiku.

Proto **zkušební otázky budou zpravidla operačního charakteru** a mohou být sledovány až do taktického stupně v plném rozsahu operačního vlivu na jejich realizaci.

Zpravidla stálým zkušebním úkolem budou **otázky velení** spojeneckým svazům a svazkům, problematika vycházející **ze součinnostních vztahů** v operaci, zkoumání organizace a zabezpečování všech forem přesunů na velké vzdálenosti, činnost **výsadek, speciální úkoly letectva, teritoriální a týlová problematika**.

Časové trvání manévry

Rozsáhlé přesuny vojsk a vyvedení vojskového počtu osob i bojové techniky vyžadují, abychom jim věnovali **větší časové rozpětí**. Manévry budou zpravidla trvat 8–10 i více dnů. Z toho první etapu mohou zahájit pouze štáby a jednotky jejich zabezpečení a teprve v další etapě může být postupně vyveden plný rozsah vojsk.

Časový průběh půjde **bez operačních skoků**, plynulým postupným odpracováním zvolených epizod v jednotlivých etapách manévry.

Ucelené rozvinutí vojsk, jejich materiální a technické zabezpečení

Manévry umožňují **posoudit plně závaznost a součinnostní problematiku** jak mezi jednotlivými druhy vojsk, tak i plně prosadit a ověřit možnosti jejich materiálně technického zabezpečení i řešit a odpracovat otázky „na styku“ teritoriální, civilní a vojenské problematiky.

Tento součinnostní vztah je typický pouze pro manévry. Zatímco v samostatných cvičeních různého zaměření se jedna či další strany pouze nahrávají a k jejich možnostem nebo problematice se „přihlíží“, manévry vyžadují plně všechny vzniklé otázky „na styku“ dořešit, respektovat a v těsné součinnosti realizovat. Proto právě zde bude řada nových poznatků, které obohatí jak teorii tak i praxi řadou nových pohledů, vyvolaných právě vzájemným plným a nezkráceným působením „ozbrojeného zápasu na státní organismus“.

V průběhu manévru se může výrazně rozvinout **ucelený týlový systém** zabezpečení ozbrojených sil vcelku. Dlouhodobý charakter manévru a jeho dynamičnost vyžadují maximální úsilí materiálního i technického směru tak, aby jejich průběh byl plně zabezpečen. Zejména přesuny pozemních vojsk na velké vzdálenosti a činnost letectva na plné letové úsilí si vyžadují neustávající dokonalý chod technické a inženýrské služby.

Zvláštností při manévrech bude i potřeba respektovat **specifiku spojeneckých armád**, a to ve většině oblastí technického směru i řadě opatření týlového charakteru. To je jedna z vážných otázek, z které praktické zkušenosti lze výlučně získat pouze při manévrech.

Manévry připravujeme podle obvyklých zásad pro cvičení s vojsky. Ovšem kromě hlediska šetření polních a lesních kultur v prostorech rozvíjení vojsk přihlížíme k volbě pozorovatelů pro hosty v rozhodujících, zajímavých a poučných situacích průběhu cvičení. I když účast přihlížejících činitelů nemůže zásadně ovlivňovat stanovení učebních úkolů, přece jen při jejich realizaci přihlížíme k jejich přítomnosti. Proto je výhodné ihned po zpracování zámyslu, stanovení cílů a učebních úkolů a rozsahu cvičících velitelství a vojsk a hlavně po určení prostorů, kde budou hosté přítomni, rekognoskovat uvedená místa a upravit již připravenou dokumentaci.

Ve štábu a v ředitelství cvičení je výhodné mít vyčleněné funkcionáře, jejichž jediným úkolem je připravit a organizovat všechna opatření spojená s pohybem hostů na cvičení.

Jak již bylo řečeno, cvičí obě strany podle našich zásad operace a boje. To ovšem ovlivňuje stavbu zámyslu cvičení a mohlo by se stát, že obě strany — jež mají stejné podmínky pro bojovou činnost — by mohly mít stejnou naději na úspěch a že v průběhu cvičení vlivem rozhodnější činnosti vojsk a lepšího rozhodnutí velitele i činnosti štábu mohla by mít úspěch strana, v jejímž útočném pásmu však nebyla předvídána účast hostů. Tomu musí předejít ředitelství cvičení tím, že sice činnost velitelů, štábů a vojsk objektivně zhodnotí, ale rozhodnutím, manévrem a prostředky nadřízeného a sousedů upraví průběh cvičení tak, jak byl předpokládán. Zdůrazňujeme, že to však neznamená apriorní poráženeckou náladu u „slabší“ strany. Jakmile končí účast hostů, je možné (v rámci toho, co dovolí civilní prostory) jednak výrazně dát úspěch lepší straně, jednak (i když v mezích značně nízkých) upravit plán činnosti hostů — a v závěru manévru správně hodnotit činnost jednotlivých stran.

Omezené možnosti našich výcvikových prostorů k rozvíjení vojsk nutí k tomu, aby **větší část manévru probíhala i mimo vojenské prostory**. To ovšem znamená včas připravit ty prostory, v nichž vojska opustí komunikace a v nichž je plánována větší bojová činnost. Je nutné včas sklídit zemědělské plodiny, popřípadě odložit seti apod.

Z toho vyplývá, že připravujeme **předpokládaný průběh cvičení**. Neříkáme „plán provedení“, protože plán se zpravidla zpracovává, aby byl dodržen; proto byl oprávněně z dokumentace všech cvičení vymýcen. Předpokládaný průběh cvičení je zpracován poněkud podrobněji právě v prostorech, kde dojde k rozvíjení vojsk a kde jsou pozorovatelní hosté. Tam je zpravidla i větší počet značkářů a imitujících jednotek i prostředků.

Veřejná publikace cvičení je přísně centralizována v rukou řídicího aparátu a nelze ji dělat „na vlastní pěst“, a to i tehdy, je-li cvičení jako manévry označeno ve výcvikových dokumentech. Konání manévrů je veřejnosti oznámeno až ve vhodné době; do této doby veškeré údaje o cvičení mají tajný (přísně tajný) charakter. Ovšem ani po tomto zveřejnění nepřestávají platit zásady utajení a charakter cvičení, jeho účastníci, cíle, úkoly i další údaje zůstávají nadále vojenským tajemstvím. Teprve po zahájení cvičení jsou některé údaje v přípustné míře zveřejněny, výhradně cestou orgánů ředitelství cvičení. Přítomnost redaktorů tisku, rozhlasu a televize i uveřejňované zprávy neopravňují nikoho k prozrazování údajů tajného charakteru. Tyto principy je nutno včas vštípit všem účastníkům cvičení.

Na druhé straně je nutné manévrů dokonale využít **k upevnění družby pracujících a příslušníků armády**. Demonstrace vynikající bojové techniky v činnosti, manifestace jednoty lidu a armády, mítinky, návštěvy závodů, družstev a vojenských útvarů v polních podmínkách i v kasárnách, setkání pracovní i pro pobavení — to vše je obsahem předem pečlivě připraveného plánu, který se realizuje v průběhu manévrů ve spolupráci s místními stranickými a veřejnými orgány.

Většina těchto akcí zpravidla probíhá v období mezi ukončením bojové činnosti v terénu a celkovým ukončením manévrů. Toto období může trvat 2 až 3 dny. V nich je připraven a uskutečněn **rozbor cvičení** (podle všech známých zásad) a vojska se připravují na přehlídku. V závěrečný den se koná **přehlídka** za široké účasti obyvatelstva, při níž zpravidla promluví nejvýznačnější přítomný politický představitel a funkční nejvyšší vojenský činitel.

Manévry tedy mají nejen význam pro operační a bojovou připravenost velitelů, štábů a vojsk, ale i **vojenskopolitický význam** pro armádu i občany v kraji, kde probíhají i v celostátním rozsahu. Tím jejich význam přechází až na formu mezinárodní, a proto tím více pozornosti je nutné věnovat jejich přípravě a jejich průběhu.

Obklíčení a ničení nepřátelských uskupení

Generálmajor doc. Václav Matička, CSc.

Sledujeme-li otázku obklíčení a ničení nepřátelských uskupení v teorii (v řádech, směrnících, ve vojenské odborné literatuře) i v praxi (v přípravě velitelů a štábů), můžeme zjistit, že došlo k podstatnému sjednocení názorů na hlavní problémy tohoto druhu bojové činnosti, zejména v útočné operaci.

Hlavní z nich mohli bychom shrnout zhruba do těchto závěrů:

I když hlavním druhem bojové činnosti v útočných operacích jsou jaderné údery a rychlý útok vojsk na několika nejkratších směrech ke splnění konečného cíle operace, obklíčení a ničení zůstane nejen dalším možným, ale mnohdy i velmi účelným a efektivním způsobem plnění dílčích úkolů v operaci.

Může k němu docházet při spojování různých forem manévru a způsobů bojové činnosti, když síly a prostředky nepřítele budou rozmístěny na poměrně malých prostorech, **kdy však je nebude možno zničit jen jadernými údery, ve střetném sražení (boji) nebo v útoku z chodu** (ať již proto, že budou k dispozici jen omezené prostředky jaderných zbraní nebo jejich použití se ukáže neúčelným z jiných důvodů).

Obklíčení bude účelné tehdy, když průběh fronty nebo těžko dostupné terénní prostory v týlu či na jednom boku nepřátelské sestavy vytváří výhodné podmínky pro obchvácení, případně „přitisknutí“ nepřítele k překážce (jako jsou těžko průchodné horské a zalesněné prostory, jezera a močály, velké řeky, moře apod.).

K obklíčení nepřátelského uskupení může dojít **v průběhu útočných operací** v důsledku jaderných úderů a útoku vlastních vojsk na sbíhavých směrech, při vyjití do boku a týlu nepřítele a při odříznutí ústupových cest jeho uskupení.

Také při **střetnutí s nepřátelskými operačními nebo strategickými zálohami, nebo při odrážení jeho protiúderných uskupení** může dojít k obklíčení nepřítele a to i ve velmi složité situaci (kdy např. části vojsk prvního sledu operačního svazu budou nuceny dočasně přejít do obrany na dosažených čarách, kdy ale sousední operační svazy (svazky) budou úspěšně rozvíjet útok a vyjdou nepřátelskému uskupení do boku a hlubokého týlu).

Obklíčení bude možné také tehdy, **když se nepřítel bude snažit udržet za každou cenu důležité operační nebo strategické objekty (prostory).**

Rovněž **při úspěšném pronásledování nepřítele**, kdy tempo odchodu jeho hlavních sil bude nižší než postup našich souběžně pronásledujících vojsk, bude možno nepřítele obklíčit (nebude-li ovšem schopen provést proti našemu manévru jinou rozhodnou odvetnou akci).

K obklíčení nepřítele může docházet i **v obranné operaci**, kdy svazky provádějící protiúder do jednoho nebo obou boků hlavního nepřátelského útočícího

uskupení proniknou rychle do jeho týlu a kdy čelně poutající vojska nedovolí nepříteli rozdrobit vlastní bojové sestavy.

I když vyjmenované podmínky pro obklíčení se mohou v soudobých operacích vyskytovat poměrně velmi často, neznámá to však, že i v uvedených podmínkách budeme nepřátelská uskupení převážně obklíčovati a ničit. Nebude tomu tak z několika důvodů. Obklíčení vyžadá si totiž vždy určitých sil a prostředků (a někdy i značných), jichž nebudou moci použít pro určitou dobu pro rozvíjení útoku do velké hloubky. To je však základní požadavek pro úspěch v soudobých útočných operacích. Nepřítel při používání jaderných zbraní může snadno a velmi úspěšně čelit našemu manévru na obklíčení, neboť jeho vojska jsou vysoce pohyblivá, manévruschopná a mají mohutnou palebnou i údernou sílu. Nepřítel se brání a útočí zpravidla v bojových sestavách rozmístěných na značně velkých prostorech.

To jsou hlavní nevýhody a těžkosti, které značně omezují možnosti obklíčovati a ničit nepřátelské uskupení i v dříve uvedených podmínkách.

* * *

I když v soudobých podmínkách může být obklíčení a zničení nepřátelských uskupení jeden z velmi důležitých úkolů k dosažení cíle operace pozemních vojsk, **nepoužíváme pro ně názvu „operace na obklíčení a zničení“**, jak tomu bylo dříve. Vyplývá to ze skutečnosti, že při velkém rozmachu soudobých operací zůstane obklíčení vždy více nebo méně jen dočasným jevem, v němž nebudeme zpravidla vázat většinu sil a prostředků útočících vojsk.

Ve spojení s touto skutečností se někdy diskutuje otázka, zda je tedy nutné a reálné plánovat předem obklíčení a ničení nepřátelských uskupení v soudobých operacích. Často se zdůrazňuje, že k obklíčení nepřítel může docházet právě v takových případech, kdy se vůbec nepředvíдалo nebo nedalo předpokládat. K takovým případům může docházet, zvláště pokud půjde o taktická a menší takticko-operační uskupení. **Obklíčení a ničení důležitého operačně strategického uskupení bude však muset být vždy plánováno předem.** Je to proto, poněvadž takového obklíčení zúčastní se zpravidla síly a prostředky dvou nebo i více operačních svazů. Jejich palebné údery a manévry na obklíčení bude nutno plánovat podle jednotného zámyslu, sladit je co do cíle, místa i času.

Obklíčení mělo by se však předvídat i tehdy, půjde-li o ničení uskupení menšího významu a rozsahu (např. když v úkolu sice nebude přímo nařízeno ničit nepřítel obklíčením, kdy ale bude ukázáno, že v určitém období operace dojde k ničení nepřítel společně se sousedy, druhými sledy, se zálohami apod.). Předvídaní obklíčení v takovém případě by mělo být předmětem organizace součinnosti (jednou z probíraných variant).

V současné době teoretické závěry shodují se dále v tom, že **vzhledem k charakteru bojové činnosti nebude vždy možné ani nutné vytvářet souvislý vnitřní kruh obklíčení.** Vyplývá to ze skutečnosti, že rychlého obklíčení bude možno dosáhnout především jadernými údery, rychlým proniknutím tankových divizí (tankové armády) do boků a týlu nepřátelského uskupení, ovládnutím a přehrazením cest možného odchodu předsunutými oddády a vzdušnými výsadky. Na některých cestách možného odchodu nepřátelského uskupení lze kromě

toho vytvářet pásma překážek a ničení, úseky chemického a radioaktivního zamoření, ženíjných zátarasů apod.

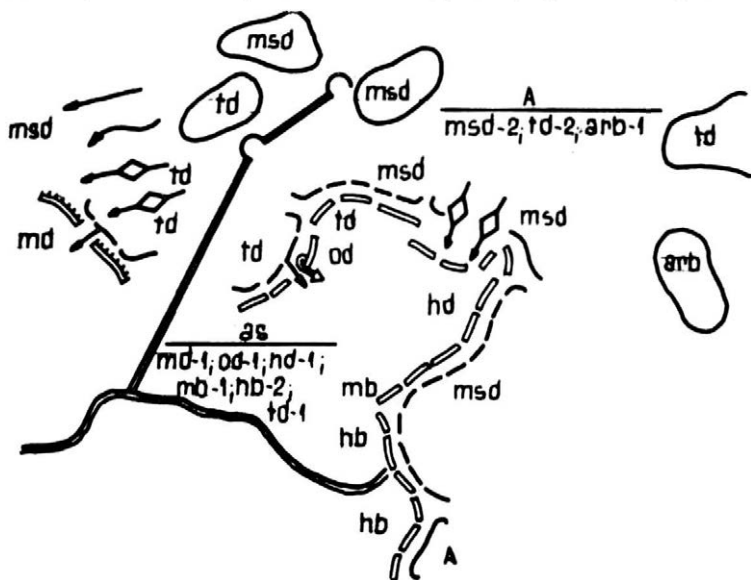
Pokud se týká charakteru **bojové činnosti na vnitřním kruhu (frontě) obklíčení**, právem se zdůrazňuje **nutnost současného ničení a manévru na obklíčení**.

Základem úspěchu pro obklíčení bude zničení prostředků jaderného napadení nepřítele (uvnitř i vně obklíčení) a rychlý, smělý manévr z několika různých směrů k silným, pokud možno současným úderům do boku a týlu nepřátelského uskupení. To ovšem neznamená, že velmi důležitou úlohu v této době nebudou mít i ty směry a prostory, kde naše vojska budou nepřítele současně poutat anebo kde budou z místa odrážet jeho údery vedené do boků útočících svazků s cílem umožnit vyvedení hlavních sil nepřítele před dokončením obklíčení.

Vedle zničení prostředků jaderného napadení se právem zdůrazňuje **nutnost převahy v manévru obklíčujících vojsk. Ponechání na místě kterýchkoliv sil a prostředky po delší dobu přinášejí výhody především obklíčovanému nepříтели**. Vytváří mu výhodné podmínky jak pro jaderné údery, tak i pro přeskupení a rychlý manévr na vnitřní frontě. Zkušenosti z operační přípravy našich velitelů a štábů ukazují, že právě tato zásada nebývá vždy správně chápána, tím méně realizována.

Důsledky nerespektování této zásady ukazuje dále uvedený příklad:

V jednom operačním cvičení nedošlo k obklíčení nepřátelského uskupení (v síle do tří svazků), ačkoliv jak konkrétní situace pro ně vytvořila skutečně velmi výhodné podmínky tak i velitel se včas pro tento způsob zničení nepřítele rozhodl. Hlavním důvodem, proč řídící cvičení vytvořil další situaci v níž se „západnímu“ podařilo plánovitě vyvést obklíčované uskupení v plné bojeschopnosti, byla skutečnost, že „východní“ více než 24 hodin se nerozhodl k žádnému rozhodnému manévru palbou ani silami a prostředky a naopak chtěl ničit nepřátelské uskupení v té sestavě, jaké byl (viz **náčrt 1**). K manévru

(čelnímu úderu) se rozhodl „východní“ pozdě — až když nepřítel vojska vedl.

Pokud se týká charakteru **bojové činnosti na vnějším kruhu (vnější frontě) obklíčení**, také zde nepůjde o vytváření souvislého kruhu (příp. jeho částí) nebo nějaké souvislé fronty obklíčení ve statickém pojetí.

Zde půjde především o rozhodný boj s nepřátelskými prostředky jaderného napadení operačně taktického určení, o rozbití operačních, případně strategických záloh a o boj s letectvem nepřítele, který bude soustřeďovat svoje úsilí především proti našim vojskům útočícím na směr hlavního úderu operačního svazu.

Na vnější frontě obklíčení bude proto nutno energicky rozvíjet útok ve vysokém tempu do hloubky nepřátelské sestavy, zejména tankovými svazky (TA), ničit jadernými a chemickými zbraněmi operační zálohy nepřítele v prostorech jejich soustředění, při přesunech a přeskupování a nedovolit jim vytvářet protiúderná uskupení. V případě, že se nepříteli přesto podaří vytvořit protiúderná uskupení, bude nutno je ničit, především ve střetném sražení jadernými zbraněmi a rychlým útokem vojsk ihned po jaderných úderech. Důležité budou také údery na nepřátelská letiště, kde budou umístěny nosiče atomových pum a kde budou základny dopravního výsadkového a dopravního zásobovacího letectva.

* * *

Důležitým problémem při obklíčení zůstává **vyčlenění nutných sil a prostředků k likvidaci nepřátelského uskupení a určení dostatečných sil a prostředků k rozvíjení útoku do hloubky nepřátelské sestavy**. Vycházíme-li ze zásady, že jen rozhodný útok vedený v rychlém tempu a do velké hloubky zabezpečuje úspěch v soudobých operacích, bude třeba vždy přednostně realizovat opatření, která zabezpečí přenesení hlavního úsilí vojsk do operační hloubky. **Proto nebude zpravidla možné použít k obklíčení a zničení nepřátelského uskupení většiny sil a prostředků útočících vojsk**. Na druhé straně však je třeba zdůraznit, že bez vyčlenění potřebných sil a prostředků obklíčení a zničení bojeschopného nepřátelského uskupení nedosáhneme.

Často se setkáváme s názorem, že **lze obklíčovati a zničit nepřítele i při stejných a někdy i slabších silách pozemních svazků**. Je nesporné, že zejména převaha v jaderných zbraních a v ostatních palebných zdrojích dává v soudobých podmínkách útočníkovi tuto možnost. Také kvalita vojsk, jejich převaha v manévruschopnosti a v úderné síle, převaha v průzkumu a zjišťování cílů, může podstatně kompenzovat rovný anebo dokonce nevýhodný poměr v pozemních svazcích při obklíčování.

Nelze však souhlasit s takovým řešením, kdy pro obklíčení a zničení se vyčleňují stejné síly jako má nepřátelské uskupení, ačkoliv útočící vojska nemají převahu v jaderných zbraních. **V takovém případě je pak třeba určit pro obklíčení daleko více sil a prostředků**. Požadavek vyřadit z boje nepřátelské uskupení v co nejkratší době je totiž pro úspěch obklíčení v současné době rozhodující.

* * *

Přecházíme k další otázce — **kolik času si vyžádá obklíčení a zničení operačního uskupení v soudobých podmínkách**. Všeobecně se uznává, že to bude pod-

statně kratší doba než tomu bylo ve Velké vlastenecké válce. Tak jsme se často na cvičeních setkávali s dobou několika hodin, jindy s dobou okolo 2 dnů i více. Jistě nelze přistupovat k řešení této otázky bez konkrétní situace, bez zdůvodněných operačně taktických propočtů. **Doba ničení obklíčovaného uskupení bude přímo ovlivněna počtem, mohutností i způsobem použití jaderných zbraní, uměním velitelů a štábů zjišťovat a vybírat pro ně v nepřátelské sestavě skutečně rozhodující cíle.** Doba likvidace obklíčení nepřítele bude záviset na dovednostech velitelů a vojsk předcházet nepřítele v úderech na tyto objekty jadernými i klasickými zbraněmi. Takovými objekty budou zejména prostředky jaderného napadení nepřítele, tanková uskupení, místa velení, letiště s letouny-nosiči a přesunované zálohy.

I když je nutno připustit, že obklíčované nepřátelské uskupení operačního rozsahu má v soudobých podmínkách značné možnosti rychle organizovat hodnotnou obranu s rozsáhlými překážkami na aktivních směrech a že má možnost vytvořit silné zálohy, především z tankových a obrněných vojsk, nelze tuto skutečnost přeceňovat při úvaze o potřebné době pro jeho likvidaci. Ta bude především vždy záviset na výše uvedených činitelích. Na druhé straně je však třeba častěji předvídat, že **jen zřídka budeme mít možnost ničit nepřátelské uskupení bránící se na místě.** Již Velká vlastenecká válka ukázala, že daleko složitějším problémem je obklíčení a ničení uskupení, které zůstává v pohybu, které si zachovává pevné velení a bojuje v operační součinnosti se silami vně obklíčení (tzv. „bludné kotle“). Likvidace v takovém případě se může značně prodloužit a nepříteli se může podařit vyvést i značné síly z obklíčení.

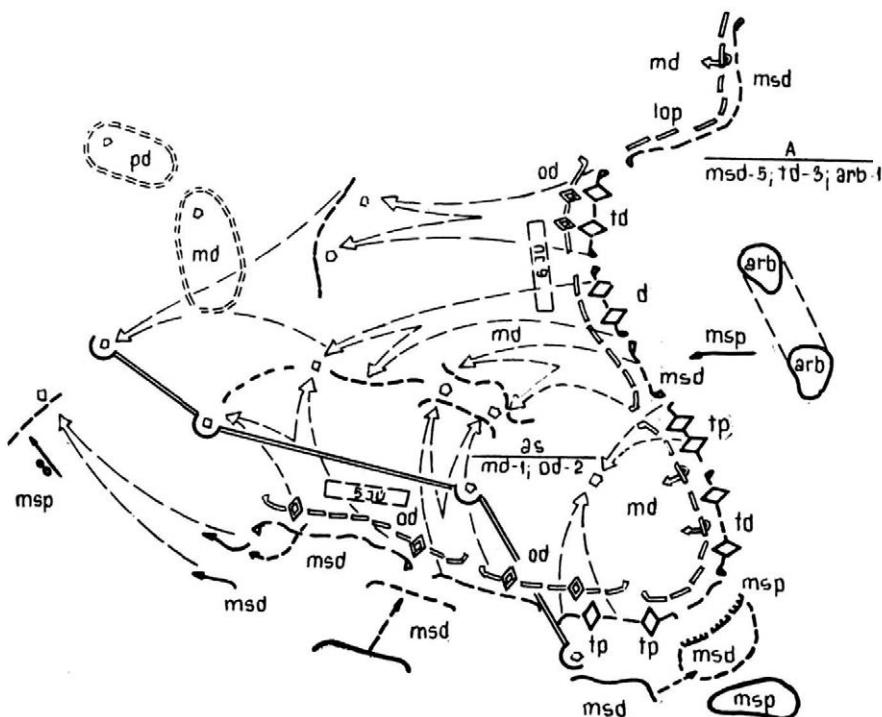
* * *

Operační cvičení ukázala mnohé příklady velmi správně aplikovaných teoretických shora uvedených zásad při obklíčování a ničení operačních uskupení nepřítele. Jedno z takových rozhodnutí ukazuje náčrt. Velitel vševojskové armády „východních“ při rozvíjení útočné operace se rozhodl zničit velmi silné protiúderné uskupení „západních“ (od-2, md-1) obklíčením při současném rozvíjení útoku na směru hlavního úderu. Ke splnění tohoto zámyslu vedl dva silné sbíhavé údery. Na severním směru dvěma tankovými svazky a šesti jadernými údery, na jižním směru dvěma motostřeleckými svazky a pěti jadernými údery. K vlastnímu ničení vydělil tři svazky. Sbíhavé údery vedl na takových směrech, které mu daly možnost dalšího rozvíjení útoku ke splnění hlavních úkolů operace. Řídící cvičení přiznal při řešení této situace „východnímu“ plný úspěch. Obklíčený nepřítel byl likvidován ve velmi krátké době. Domnívám se, že toto rozhodnutí ŘC bylo plně zdůvodněné. „Východní“ plně využil výhod, které mu poskytla vzniklá operačně taktická situace i vhodný terén. **Provedl soustředěné jaderné údery na rozhodující cíle v nepřátelské sestavě a rychlý, cílevědomý manévr k jejich bezprostřednímu využití.** Na směrech sbíhavých úderů vytvořil rozhodnou převahu v jaderných prostředcích, v silách i ostatních prostředcích. **Nepřítele současně obklíčoval a ničil.** Plně využil i vzniklé mezery na jižním směru k proniknutí jedné motostřelecké divize do hlubokého týlu nepřátelského uskupení s cílem zabránit mu v zaujetí obrany na přechodech přes řeku. Tím se však **současně zabezpečoval i na vnější frontě obklíčení proti úhroze hlubokých operačních záloh** (viz náčrt 2).

Krátce se zmíním o **obklíčení nepřítele v taktickém měřítku**. Je pravda, že náš „Polní řád“ (divize, pluk) v hlavě 1, stati 3 (Nejdůležitější zásady soudobého vševojskového boje) a obklíčení se zvláště nezmiňuje. To však neznamená, že divize nebude v součinnosti s jinými svazky (útvary) a vzdušnými výsady — a ve výjimečných případech i svými silami — obklíčovovat menší taktická uskupení nebo ohniska odporu. O tom svědčí např. i jednotlivé články, zejména v hlavě 9 (čl. 255, 259, 273, 341, 346) a v hlavě 10 (čl. 417).

Na rozdíl od obklíčení v operačním měřítku, kde hlavním prostředkem ničení obklíčeného uskupení budou jaderné údery, bude zde nutno ničit taktická uskupení (např. ohniska odporu, obklíčené části odcházejícího nepřítele, nebo jiná menší nepřátelská uskupení v důležitých prostorech) převážně jen palbou klasického dělostřelectva, tanků a údery letectva. Palbu těchto prostředků bude nutno těsně sladit s údery útvarů a jednotek útočících z různých směrů. Jen výjimečně, bude-li to nutné a dovolí-li to bezpečnost vlastních vojsk, bude možno uskutečnit na obklíčeného nepřítele i jaderné údery.

Důležitým požadavkem bude, aby prvosledové svazky, zejména v pohraničním sražení, neoslabovaly při obklíčování a ničení taktických uskupení svou údernou sílu, především svého prvního sledu. Proto první sledy se nesmějí pouštět do zdoluhavých bojů s cílem obklíčit a zničit uzly odporu, nebo nepřátelská uskupení, která brání rychlému rozvíjení útoku do hloubky. Zpravidla

budou muset blokovat jen nejnutenějšími silami a prostředky takové uzly odporu, izolované části bránícího se nepřítele nebo nepřítele, který bude bránit přechody a průsmyky přes horské a zalesněné prostory. Teprve druhé sledy a zálohy budou ničit tyto obklíčené skupiny a blokové uzly odporu, aby uvolnily zejména osy přísunu hlavními silám armády.

Z á v ě r

Nekladl jsem si za cíl zdůvodňovat anebo znovu vysvětlovat v celé šíři význam, úlohu, místo, organizaci a provádění obklíčení v soudobé operaci a boji. Domnívám se, že toto bylo již dříve dostatečně vysvětleno v našem tisku, ve vojenskovědecké práci a v operační přípravě v minulých letech (viz např. VM č: 6/1960, 1, 2/1961, 1/1963 a další). Publikované názory a závěry plně potvrdily i mnohá cvičení a zejména nově vydaný „Polní řád“ a směrnice „zásady vedení operace“.

Máme-li dnes pro studium obklíčení dost teoretických podkladů, neznamená to však — a praxe to nejlépe dokazuje — že všechno je již s obklíčením jasné a že zejména v aplikaci teoretických zásad nedochází k mnohým nedostatkům. Proto jsem chtěl shrnout některé problémy, které podle mého názoru jsou často ještě různě chápány. Chtěl jsem přispět i k vysvětlení některých zásad, které pro obklíčení a zničení nepřátelských uskupení uvádějí naše řády a operační směrnice.

K organizaci PVO v útočné operaci frontu

Plukovník Karol Seneš

Rozhodující význam v jaderném útoku příkládá protivník prvému neočekávanému masovému úderu. Podle zkušeností z některých cvičení NATO využívá k úderu v trvání 3–5 hodin maximum sil a prostředků vzdušného napadení. Mezi masovými nálety v trvání 5–8 hodin předpokládá nepřetržitou bojovou činnost jednotlivými letouny a malými skupinami.

První úder může být zahájen v noční době nebo za svítání, nelze ovšem vyloučit i jiné varianty. Letectvo může působit z různých směrů a výšek malými skupinami a jednotlivými letouny se širokým použitím radiotechnického rušení. Předpokládá se široce využívat jak malých výšek (do 600 m), tak i dostupových od 13 000 m do 17 000 m.

Při určení počtu letounů k prvnímu úderu nutno vycházet z procenta bojové pohotovosti, tj. asi 80 % skutečného stavu. Kromě toho část taktických stíhačů bude využita k plnění úkolu PVO asi do 30 % skutečného stavu.

Při prvním úderu v nočních podmínkách využívá protivník do 30–40 % sil taktického letectva a do 100 % strategického letectva. Mimoto použije křídlaté rakety, část balistických raket typu TOR, POLARIS a část sil strategického letectva.

Pro organizaci a vedení NATO je důležitý nejen počet letounů a křídlatých raket, které protivník může použít v prvním úderu, ale i způsob jejich zasazení.

Je možná tato varianta: Hned za úderu raket následuje velké množství malých skupin po 2–3–8–12 letounech na široké frontě v rozličných výškách [od malých až k dostupovým].

V prvních dvou třech sledech působí taktické letectvo s hlavním úkolem umlčovat síly a prostředky PVO a vážnější objekty jadernými údery v taktické a operační hloubce. V prvním sledu může být do 20–25 % taktických stíhačů z celkového počtu zúčastněných sil v prvním úderu a též 40–50 % křídlatých raket z celkového

počtu. Nálet se může uskutečňovat na malých výškách (do 600 m). Nálet dvěma vlnami může trvat 8–12 minut.

Za 10–15 minut můžeme očekávat druhý sled, zahrnující do 25 % letounů, do 50–60 % křídlatých raket a průzkumné letouny. Mohou působit ve výškách od 1000 m do 10 000–13 000 m. Trvání náletu do 10–15 minut. Za 15–25 minut nutno očekávat nálet třetího sledu hlavních sil taktického letectva na všech výškách. Trvání náletu do 20–30 minut. Celkový nálet taktického letectva může trvat **1,5 až 2 hodiny**.

Bezprostředně za taktickým letectvem může za 10–15 minut následovat úder strategického letectva ve 3–4 vlnách, v každé do 20–30 % sil, předpokládaných k použití na daném směru ve výškách od 7000 do 15 000 m. Nálet každé vlny může trvat 25–30 minut, intervaly mezi vlnami do 20–30 minut. Nálet strategického letectva může tedy trvat 2–2,5 hodiny.

První úder může celkově trvat 3,5 až 4 hodiny.

Je možný i první masový úder letectva na několika úzkých směrech. Na každém směru se vytvářejí malé skupiny o jednotlivých letounech s intervaly 3–10 km a celkovou hloubkou do 500–600 km. Hustota letounů i skupin při tom bude vyšší než při náletu na široké frontě.

Charakteristické pro činnost taktického letectva protivníka při úderech na vojska a týlové objekty frontu je široké využívání malých výšek. Na cvičeních vzdušných sil NATO působilo ve výškách 300–400 m do 25–40 % sil taktických stíhačů.

Podle zkušeností ze cvičení i soudobých názorů můžeme předpokládat, že protivník bude používat do 40–50 % i více sil k činnosti v malých výškách.

Velký význam pro PVO má vzdálenost letiště protivníka od státní hranice, poněvadž soudobé letouny jsou schopny za minutu překonat vzdálenost od 18 do 33 km.

Taktické letectvo může být na letištích vzdálených od státní hranice 80—100 km do 400—500 km i více. Je zřejmé, že nebudou vytvářeny speciální zóny pro rozmístění po družích letectva. Letecká křídla taktických stíhačů, předurčená k dopravě jaderných zbraní, budou rozmístěna na vzdálenosti 300—500 km od hranic. Křídlaté rakety (typu MATADOR, MACE) mohou být rozmístěny na vzdálenost 100 až 250 km i více.

Důležitou podmínkou, která ovlivňuje organizaci i vedení PVO v útočné operaci frontu v počátečním období války, je společné rozmístění sil a prostředků PVO frontu a protivzdušné obrany státu. Použití sil a prostředků PVO frontu v počátečním období ovlivňuje především společné prostory bojové činnosti stíhacího letectva, protiletadlových raketových útvarů a prostředků radiolokačního průzkumu a navedení letectva frontu a vojsk PVOS.

Vojska PVOS jsou už v době míru plně rozvinuta, mají z hlediska ženijního dobře vybudovanou bojovou sestavu, organizovanou a prakticky vyzkoušený systém velení a součinnosti. Úkoly obrany uskupení vojsk i týlových objektů frontu plní v celkovém systému PVO v určených hranicích bojové činnosti svazků PVOS. Plní hlavní úkol při odražení prvního úderu vzdušného protivníka, jsou rozvinuta k bojové činnosti a část z nich je v nepřetržitě bojové pohotovosti.

Hlavní úkol PVO frontu je obrana uskupení vojsk a objektů frontu. V době míru jsou útvary ve stálých posádkách a část z nich může být rozvinuta k plnění úkolů bojové pohotovosti. Se zahájením bojové činnosti budou uskutečňovat manévry v souladu s plánem útočné operace frontu a podle konkrétní situace. Musí být v maximální míře připraveny k odražení prvního úderu protivníka.

K maximálnímu využití bojových možností součinnosti sil PVO při odražení masových náletů protivníka už v době míru musí být vytvořeny nutné podmínky k centralizovanému velení a nepřetržitě součinnosti všech sil a prostředků PVO, působících v pásmu frontu.

S příchodem vlastních vojsk na území protivníka v průběhu operace bude se uskutečňovat manévry silami a prostředky PVO frontu za útočícími vojsky a dojde k rozdělení pásma bojové činnosti mezi vojsky PVO frontu a PVOS. PVO frontu bude mít úlohu prvního sledu pro vojska PVOS. V pásmu bojové činnosti PVOS ještě poměrně dlouho zůstanou letiště frontového letectva, zásobovací základna raketových vojsk, týlové objekty a zálohy přicházející z hloubky. Silы a prostředky PVO frontu odrážejí jako první nálety protivníka, zvláště v malých výškách, ničí ho, způsobují mu ztráty a vytvářejí příznivé podmínky pro jeho úplné zničení vojsky PVOS.

ORGANIZACE PROTIVZDUŠNÉ OBRANY V ÚTOČNÉ OPERACI FRONTU V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Protivzdušnou obranu organizuje náčelník vojska PVO frontu na základě směrnic generálního štábu a rozhodnutí velitele frontu. Organizace PVO frontu zahrnuje tato základní opatření: rozhodnutí velitele frontu pro PVO jako části celkového rozhodnutí, úkoly silám a prostředkům PVO, uskupení sil a prostředků PVO k obraně vojsk a týlových objektů a zabezpečení jejich stále bojové pohotovosti, plánování PVO, organizace velení, součinnosti a všestranného zabezpečení.

Základem rozhodnutí pro organizaci PVO je směrnice generálního štábu, která může obsahovat úkoly k obraně objektů státního území, vojsk a frontových objektů, složení sil a prostředků PVO frontu, rozsah a způsob využití sil a prostředků PVO frontu v hotovostním systému a společné bojové činnosti s vojsky PVOS při odražení překvapivého úderu protivníka, množ-

ství sil stíhacího letectva, které nutno vyčlenit k činnosti v pásmech sousedů, které budou působit v pásmu frontu od sousedů, úkoly PLRV protivzdušné obrany státu ve prospěch vojsk frontu, hranice pásma činnosti mezi frontem a PVOS (od kdy) a orientační změny v průběhu operace, způsob rozšíření pásma činnosti vojsk PVOS za postupujícími vojsky, zabezpečení obrany důležitých objektů na obsazeném území a vyčlenění letišť pro stíhací letectvo PVOS na tomto území.

Hlavní úkoly vojsk PVO

— odrazet první neočekávaný jaderný úder vzdušného protivníka v součinnosti s vojsky PVOS,

— spolehlivě a nepřetržitě bránit síly a prostředky určené k raketovému jadernému úderu,

— obrana vojsk, velitelských stanovišť a důležitých tylových objektů při rozvíjení a v průběhu útočné operace.

Mimo tyto hlavní úkoly plní řadu dalších, např. včas uvědomit vojska a objekty o náletech vzdušného protivníka, boj se vzdušným průzkumem a vzdušnými výsady protivníka apod.

V průběhu útočné operace PVO musí nepřetržitě a spolehlivě bránit uskupení vojsk na hlavním směru, druhý sled na přesunu a při zasazení do sražení, vojska překonávající velké vodní překážky, uskupení frontu odrážející protiúder záloh protivníka, velitelská stanoviště, hlavní zásobovací základny a přepravy na velkých řekách.

Bráněná vojska a objekty uskutečňují kromě toho řadu opatření k zabezpečení bezprostřední ochrany proti vzdušným úderům s cílem zachovat svoji bojeschopnost.

Složení sil a prostředků PVO frontu k plnění těchto úkolů může být různé. Základní faktory, ovlivňující složení sil a prostředků PVO jsou: úloha a úkoly frontu ve strategické operaci, složení vojsk frontu, složení sil protivníka a jím používané způsoby vzdušného napadení, podmínky součinnosti s vojsky PVO státu a sousedními fronty, počet důležitých tylových objektů v pásmu frontu a reálné možnosti státu.

Náčelník vojska PVO frontu na základě směrnic generálního štábu, zámyslu velitele frontu, všestranného rozboru a vyhodnocení situace, připravuje návrhy na organizaci PVO. Musí připravit všestranné podklady veliteli frontu k rozhodnutí, tj. vyhodnotit vzdušného protivníka se závěry o možném charakteru jeho činnosti, bojové možnosti svých vojsk se závěry o jejich kvantitativním a kvalitativním stavu ve srovnání s možnostmi protivníka a možnostmi součinnosti se silami a prostředky sousedů (PVOS), dále stanovit úkoly PVO v útočné operaci, navrhnout uskupení sil a prostředků PVO, organizaci velení a součinnosti. Rozsah otázek bude ovšem různý a bude záviset na konkrétních podmínkách.

Velitel frontu ve svém rozhodnutí určuje v otázkách organizace PVO: úkoly protivzdušné obrany, kam soustředit hlavní síly ve výchozím položení, v průběhu operace, rozdělení vojsk PVO na obranu vojsk a objektů frontu, množství stíhacího letectva vyčleněného k protivzdušné obraně. Vydává též základní pokyny pro organizaci velení a součinnosti.

Po vydání rozhodnutí velitele frontu náčelník PVO rozpracuje všechna opatření organizace PVO.

Radiolokační průzkum a uvědomování organizujeme v souladu s plánem operace. Vytváříme jediný systém v pásmu frontu, souhlasný s průzkumem vojsk PVOS a sousedy. Síť radiotechnických hlásek musí zabezpečovat souvislé radiolokační pole na minimálních výškách, podél celé státní hranice v pásmu frontu a musíme předvídat její rozvíjení za postupujícími vojsky.

Radiolokační průzkum vzdušného protivníka uskutečňují se zahájením bojové činnosti radiotechnická vojska PVOS, rozvinutá v pásmu frontu. Frontové prostředky rozvíjejí jen část hlásek jako „skryté“ v pohotovosti zahájit průzkum podle konkrétní situace. Ostatní RT hlásky jsou v pohotovosti k přesunu za útočícími vojsky a postupnému rozvíjení.

Vytvoření frontového systému radiolokačního průzkumu nutno předvídat s výchozem vojsk za státní hranice. Plánujeme několik linií radiotechnických hlásek. Armádní prostředky vytvářejí první linii v hloubce 10–15 km za útočícími vojsky, další linie vytvářejí prostředky frontu ve vzdálenosti 80–100 km od první (druhé) linie.

Vzdálenosti mezi radiotechnickými hláskami musí být takové, abychom co nejefektivněji využili možnosti radiolokátorů. Čím je členitější terén a větší hustota náletu protivníka, tím hustější musí být síť radiotechnických hlásek. K vytvoření stabilního a souvislého radiolokačního pole ve výškách 300–500 m a výše do hloubky 60–70 km směrem k protivníkovi, musí být vzdálenosti mezi radiotechnickými hláskami ve středně členitém terénu okolo 35–40 km. Přitom část hlásek může být skrytá a uvedena do provozu jen při poruchách hlásek v činnosti, při nepřátelském radiotechnickém rušení, nebo při objevení se velkého množství cílů.

Síly a prostředky PVO frontu uskupíme v souladu s operačním uskupením vojsk frontu, úkoly v útočné operaci a s ohledem na úkoly vojsk PVOS, rozvinutých v pásmu frontu.

Náčelník PVO frontu při vytváření uskupení protiletadlových raketových vojsk musí brát v úvahu charakter bráněných objektů, předpokládanou činnost vzdušného protivníka, bojové možnosti protiletadlových raketových útvarů, podmínky manévru a součinnosti se stíhacím letectvem a PLRV PVOS.

Zvýšení dálky a mohutnosti účinku protiletadlových raket ve srovnání s protiletadlovým dělostřelectvem, rozměry bráněného prostoru podmiňují možnost a nutnost organizace zonální protiletadlové raketové obrany.

Zonální protiletadlovou obranou rozumíme současnou obranu uskupení vojsk nebo skupiny objektů na značné ploše silami několika protiletadlových raketových útvarů, které vytvářejí souvislý prostor bojové činnosti na přístupech a nad bráněnými objekty. Bojové sestavy útvarů vytvářejí jediné uskupení sil tak, aby protivník byl zničen před splněním úkolu (tj. do pravděpodobné čáry bombardování), aby byla zabezpečena odolnost uskupení a spolehlivost velení. V závislosti na množství prostředků, šířce pásma a hloubce operačního uskupení frontu můžeme vytvářet jednu nebo několik zón protiletadlové raketové obrany.

Zonální obrana dává možnost plně využít protiletadlových raketových útvarů jako hlavního prostředku PVO a má ještě řadu dalších výhod před objektovou obranou, např. protiletadlové raketové útvary, rozmístěné na několika liniích a vysunuté směrem k frontu a odkrytým křídům, mohou ničit vzdušného protivníka při nejmenším jeho proniknutí k bráněným vojskům, není nutné časté předávání cílů mezi protiletadlovými raketovými útvary a stíhacím letectvem, je možno soustřeďovat palbu několika útvarů (což zvyšuje pravděpodobnost zničení cílů), zlepšují se podmínky součinnosti PLRV a SL jak v jedné zóně, tak i při rozdělení zón bojové činnosti, vytvářejí se lepší podmínky maskování bráněných vojsk i objektů.

Důležitým požadavkem při organizaci zonální obrany je centralizované velení útvarům vytvářejícím zónu. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení i výpočty, je pravděpodobnost ničení cílů při odrážení masového náletu při centralizovaném velení značně vyšší, než při decentralizovaném.

V útočné operaci frontu je tedy nutné organizovat silami PLRV útvarů zonální obranu, která v podmínkách vysokých temp operace může být zaměněna zonálně objektovou. Náčelník vojsk PVO musí však podle možnosti vždy učinit opatření, aby i v průběhu operace v rozhodujících fázích organizoval zonální obranu.

Malorážové protiletadlové dělostřelectvo zůstává i nadále závažným a dostatečně efektivním prostředkem protiletad-

lové obrany proti cílům na malých výškách. Používáme je k obraně jednotlivých důležitých objektů.

Použití stíhacího letectva v systému PVO frontu plánuje náčelník vojsk PVO frontu spolu s velitelem (zástupcem) letecké armády. K odrážení prvního masového náletu vzdušného protivníka určujeme síly SL v prvním a dalších sledech na směrech a podle možných variant náletů protivníka. V souladu s tímto určujeme čáry zasazení SL, působícího z pohotovosti ve vzduchu a z hotovosti na letišti. Přitom bereme v úvahu možnosti radiolokačního průzkumu, typy letadel, výšky a rychlosti, na kterých může protivník převážně uskutečňovat nálety letectva a křídlatých raket. První čáru zasazení SL do boje je účelné určovat na maximálně možné délce přehrazování, další čáry pak z rozpočtu plného využití bojových možností zasazených sil a podle možnosti zasazení do boje dalšího sledu stíhacího letectva.

Velitel letecké armády musí organizovat rozptýlené rozmístění stíhacího letectva, systém navedení a velení v souladu se zámyslem odrážení prvního neočekávaného masového úderu vzdušného protivníka. Rozmístění SL musí zabezpečovat výhodné uskupení k odrážení prvního masového náletu protivníka, široký manévr ve vzduchu a směnu letišť, nejlepší možnosti k přehrazování na hlavních směrech a nepřetržité velení SL. Pluku určujeme hlavní a záložní letiště. Mimo to budujeme klamná letiště. Letiště mohou být vzdálena od hranic 50–100 km i více.

Bojovou činnost stíhacího letectva organizujeme na celou hloubku operace. Působí v celém pásmu frontu, přičemž soustřeďuje síly na hlavním směru.

Při organizaci bojové činnosti SL je nutné předvídat možnost využití části sil na plný dolet.

Náčelník vojska PVO frontu plánuje v těsné součinnosti s náčelníkem RV a dělostřelectva, velitelem LA a ostatními náčelníky druhů vojsk a služeb. Při plánování musí být jasně stanovena bojová činnost všech sil a prostředků PVO. Bojovou činnost plánujeme podle úkolů a variant činnosti protivníka. Detailně musí být splánováno odrážení prvního neočekávaného masového úderu vzdušného protivníka v součinnosti s vojsky PVOS, ochrana vojsk při jejich rozvíjení a přechodu do útoku až do splnění bližšího úkolu frontu.

VEDENÍ PROTIVZDUŠNÉ OBRANY V ÚTOČNÉ OPERACI FRONTU V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Vedení protivzdušné obrany zahrnuje průzkum vzdušného protivníka, bojovou činnost protiletadlových raketových vojsk a stíhacího letectva při odrazení náletů protivníka, protiradiotechnickou činnost a manévry silami PVO v průběhu bojové činnosti. Prvoradý význam v počátečním období války má odrazení prvního masového úderu vzdušného protivníka.

Při neočekávaném napadnutí bude se protivník snažit zmařit rozvinování našich vojsk raketovými jadernými údery na vojska v prostoru rozmístění, při přemísťování a též vytvořením zón zamoření a rozrušení.

Vojska frontu uvádíme okamžitě do bojové pohotovosti. V první řadě se rozvinou vojska určená k prvnímu jadernému úderu a odrazení neočekávaného úderu protivníka ve vzduchu. Vojska PVO frontu, nebyla-li rozvinuta do začátku napadení protivníka, plní úkoly nejdříve hotovostními silami a v součinnosti s vojsky PVOS. Současně rozvinují ostatní síly a prostředky a zařazují se do boje po dosažení pohotovosti. Protiletadlové raketové a dělostřelecké útvary se přemisťují spolu s vojsky frontu po určených osách, rozvinují se ve stanovených prostorech a okamžitě zahajují bojovou činnost. Stíhací letectvo zahajuje boj hotovostními silami. Nepodařilo-li se mu včas uskutečnit manévry na záložní a polní letiště, zahajuje činnost z hlavních s přistáním na záložních letištích.

Rozhodující úlohu v počátku odrazení prvního neočekávaného úderu vzdušného protivníka hrají síly a prostředky PVOS.

V období ohrožení mohou se vojska PVO rozvinout včas a skrytě. Zaujímají určené prostory v souladu s konkrétní situací. V tomto případě musí být zabezpečena vysoká bojová pohotovost všech sil a prostředků PVO frontu k okamžitému zahájení bojové činnosti. Během tohoto období upřesňují se plány, vojska převádíme do zvýšené bojové pohotovosti, upřesňujeme velení a součinnost.

Při činnosti vzdušného protivníka na široké frontě zařazujeme do boje stíhací letectvo, které je v hotovosti ve vzduchu a na letištích. Letectvo a křídlaté rakety protivníka ničíme dále mohutnou palbou protiletadlových raket PVOS, frontu a PLD při současném radiotechnickém rušení s cílem ztížit protivníkovi velení a navedení. K odrazení prvního masového úderu

je nutno využít maxima sil a prostředků PVO, abychom odrazili protivníka na všech směrech. Důležité je včas soustředit úsilí PVO k ničení protivníka na hlavním směru.

Radiolokační průzkum vzdušného protivníka na stanovených čarách. Narůstání sil zabezpečujeme zasazením SL z hotovosti na letištích a v případě potřeby i hlavními silami stíhacího letectva.

Podle charakteru bojové činnosti vzdušného protivníka a doby jeho objevení upřesňujeme způsob bojové činnosti SL a protiletadlových raketových útvarů. Je-li podle výpočtů stíhací letectvo schopno ničít protivníka na vzdálených přístupech, zasazujeme je do boje ještě před zónou bojové činnosti PLRV. Nebude-li stíhací letectvo schopno splnit tento úkol, je účelné zahájit ničení protivníka mohutným úderem palby PLRV a SL zasadit do boje k ničení proniknuvšího protivníka zónou bojové činnosti PLRV. Nemá-li PLRV dostatečnou hustotu palby na jednotlivých směrech k rozhodnému zničení protivníka, je nutno na těchto směrech zasadit do boje SL v zóně bojové činnosti PLRV. Bojovou činnost vede SL a PLRV v souladu se zásadami součinnosti v jedné zóně.

Odrazení náletu na široké frontě dovoluje, bez ohledu na řadu jeho zvláštností, použít k ničení protivníka větší množství sil a prostředků PVO, lépe rozdělit úsilí PLRV i SL a způsobit protivníkovi značné ztráty.

Při činnosti protivníka v prvním masovém náletu s cílem překonat naši PVO na úzké frontě, hlavní síly PVO soustřeďují svoje úsilí k jeho ničení v úzkém pásmu. Narůstání úsilí PVO na těchto směrech nutno zabezpečovat manévrem SL frontu a PVOS, součinnosti v jedné zóně a též manévrem palbou PLRV.

Do 40–50 % i více sil letectva protivníka může působit na malých výškách. Odrazení vzdušného protivníka na malých výškách a včasné zasazení sil PVO bude závislé především na možnostech radiolokačního průzkumu. Zjistíme-li cíl na vzdálenosti 60 km od předního okraje (výška cíle 500 m, rychlost 15 km/min),

může jej ničit stíhací letectvo z pohotovosti ve vzduchu v prostoru státní hranice. Při stejných podmínkách a vzdálenosti palného postavení pro (malovýškového) 10 km od státní hranice, bude doba letu cíle k zóně palby asi 3 minuty. Z toho jasně vyplývá složitost boje s nízkou letícími cíli a nutnost řady opatření k zabezpečení maximálního využití bojových možností sil a prostředků PVO a včasného jejich přivedení do bojové pohotovosti.

Protivník současně uskutečňuje nálety i ve středních a stratosférických výškách a používá široce radiotechnického rušení. Vojska PVO plní bojové úkoly ve zvlášť složitých vzdušných i pozemních situacích. Situace ve vzduchu se vyznačuje velkou dynamičností a rychlými změnami. Vzdušné cíle překonávají dnes za minutu vzdálenost 20 až 30 km. Cíl zjištěný 200–300 km od státní hranice potřebuje k překonání této vzdálenosti 10–15 minut. Za tuto dobu musí být vyhodnocena situace, rozhodnuto o odrážení náletu, stanoveny úkoly a doručeny vykonavatelům. Přitom protivník musí být zničen na hranicích zóny působnosti PLRV a na čarách přehrazování SL a uvedená doba se může ještě zkrátit o 2–5 minut. Po dobu přeletu může protivník manévrovat jak ve výšce, tak i na směrech. I menší zdržení ve velení, pomalost a nerozhodnost mohou mít vážné důsledky. Orgány velení na všech stupních musí proto plně být sladěny, nacvičeny, disponovat příslušnými technickými prostředky velení a řešit všechny úkoly v době ohraničené minutami a vteřinami.

Nesmírný význam při odrážení masového náletu má nepřetržitá součinnost, zvlášť PLRV a SL. Soudobé rozpoznávací systémy dávají možnost rozlišit našeho stíhače od cíle na vzdálenost 1–2 km. Rakety „vzduch-vzduch“ umožňují stíhacímu letectvu palbu na vzdálenost 2–5 km od cíle. Protiletadlové raketové komplexy mají vysokou přesnost navedení raket. To vše umožňuje organizovat součinnost SL a PLRV i v jedné zóně.

Po odrazení prvního masového úderu vzdušného protivníka vojska PVO odrážejí nálety malých skupin a jednotlivých letounů. Současně likvidují následky úderů protivníka a obnovují bojovou pohotovost útvarů k odrážení dalších úderů. K tomu je možno přeskupovat síly a prostředky, doplňovat materiál a techniku (v první řadě rakety, střelivo, palivo), likvidovat následky jaderných úderů u jednotek a útvarů, využít zálohy (RTV, spojení, materiálních prostředků).

Důležitou podmínkou nepřetržité a spolehlivé PVO v průběhu útočné operace je včasný manévr sil v souladu s konkrétní situací.

Manévr radiotechnických prostředků uskutečňujeme jak rozvinováním hlásek ze zálohy, tak i přemísťováním hlásek postupujících za útočícími vojsky. K vytvoření radiolokačního pole a zabezpečení nepřetržitého radiotechnického průzkumu rozvíjíme radiotechnické hlásky v první řadě na směrech tankových divizí.

Složitou otázkou je včasný manévr stíhacího letectva. Tento problém vyžaduje řadu opatření a značný počet zabezpečujících jednotek.

Vzdálenost letišť stíhacího pluku, určeného k ničení protivníka v malých výškách je určena dobou hotovosti ve vzduchu. Aby soudobý stíhací letoun byl v prostoru přehrazování v malých výškách po dobu 25 až 30 minut, je nutné zabezpečit letiště na vzdálenost 70–100 km od linie fronty.

Hloubka rozmístění stíhacího letectva prvního sledu je v útočné operaci určována nutností zasadit stíhače do boje na maximálně vzdálených čarách a požadavkem nepřetržitého působení na protivníka do čáry zasazení stíhačů druhého sledu. Podle těchto požadavků je účelné, aby hloubka rozmístění stíhacího letectva prvního sledu nepřevyšovala 150–200 km od linie fronty.

Stíhací letectvo určené k ničení protivníka ve velkých výškách musí mít možnost z hotovosti na letišti ničit protivníka 25–30 km za linií fronty, to je do čáry bombardování protivníka. Vzhledem k rychlostem našeho stíhacího letectva, rychlosti a možným výškám protivníka, vzdálenosti objevení protivníka RL prostředky na 200 až 240 km, je účelné mít stíhací letectvo na letištích okolo 200–300 km od linie fronty.

Při středním tempu útočících vojsk (80 až 100 km za den) mohou být prvosledová letiště východního rozmístění už na konci prvního dne vzdálena 130–150 km od prvosledových útvarů útočících vojsk. Při využívání těchto letišť může být roj stíhačů v hotovosti ve vzduchu na malých výškách asi 10 minut. Proto je účelné část stíhacího letectva přemísťovat už na konci prvního dne operace na nové letiště za útočícími vojsky. Při uvedeném tempu vojsk musí být hlavní síly stíhacího letectva už k začátku třetího dne operace přemísťovány na nové letiště, aby nezaostávaly za hlavním uskupením útočících

vojsk. Na konci třetího dne operace musí být stíhací letectvo úplně přemístěno na nová letiště obnovená, ovládnutá u nepřítele anebo vybudovaná.

Letištní manévry stíhacího letectva musí být uskutečněny s takovým rozpočtem, aby jeho hlavní síly mohly úspěšně bránit hlavní uskupení vojsk při překonávání velkých vodních překážek, odrážení protiúderu nepřítele, zasazení druhého sledu do sražení a při plnění dalších úkolů vojensky frontu.

Formy a způsoby manévru útvarů protiletadlového raketového vojska budou záviset na jeho takticko-technických možnostech, tempu útočících vojsk a konkrétních úkolech (brání-li prvosledové svazky, speciální jednotky, týlové objekty apod.).

Zachovat v průběhu operace zonální protiletadlovou obranu s vysokou hustotou palby je velmi složité. PLRV může utrpět značné ztráty, mít dočasné těžkosti v zásobování raketami při vysokých tempách útoku a velké aktivitě vzdušného nepřítele. Nepřítel vytvářením jaderných přehrad a závalů, úseků s vysokou úrovní radiace bude značně ztěžovat rychlý a včasný manévry. Proto je nutné využít všech možností k zabezpečení včasného manévru a dovedně spojit zónovou a objektovou protiletadlovou raketovou obranu. Náčelník PVO frontu (armády) při plánování a uskutečňování manévru PLRV musí dbát na to, aby rozhodující většina prostředků (jednotek) byla vždy připravena ničit protivníka palbou.

Vyhodnocování radiační a chemické situace

Podplukovník Miroslav Hoffmann

Úkoly oddělení chemického vojska frontu a armády daleko přesahují rámec vyhodnocování radiální a chemické situace. Samotný pojem radiální situace je dost obsáhlý a celý komplex otázek plní operační skupiny chemického vojska frontu a armád.

K plnění dílčí části tohoto problému — vyhodnocování radiální situace — organizujeme frontové a armádní radiální skupiny. (V dalším jen FRS a ARS.)

Jejich úkolem je

- přijímat, vyhodnocovat a zakreslovat zprávy o pozemních i vzdušných jaderných úderech, o úderech chemických zbraní, o radioaktivním a chemickém zamoření terénu, osob, BT i materiálu od podřízených armád (u armád od divizí), frontových (armádních) útvarů a od pluků chemické ochrany,

- předávat vyšším štábům i podřízeným vlastní i nepřátelské údery ZHN. O vlastních úderech získávají skupiny informace od informačních oddělení (skupin). Znalost úderů je důležitá především při pohybové fázi boje z hlediska předvídání radiální situace a organizace ochranných opatření,

- po síti radiální informace varovat podřízené, sousedy a týl,

- informovat vyšší štáby,

- informovat vlastní štáb o vzniklé radiální a chemické situaci a jejím předvídáním vývoji,

- informovat podřízené o skutečné radiální a chemické situaci,

- informovat o meteorologické situaci v přízemních i vyšších vrstvách atmosféry,

- v součinnosti s operačními skupinami chemického oddělení frontu a armád předběžně vyhodnocovat radiální a chemické situace, připravovat informace o vzniklé situaci nadřízeným velitelům a spolupracovat v rámci možností při organizaci bezpečnostních opatření,

- spolupracovat s informačním oddělením operační skupiny (oddělení) při přípravě krátkých informací,

- u FRS uskutečňovat součinnost s ústředním radiálním střediskem teritoria,

- 1—2krát denně vydávat v součinnosti s příslušným topografickým oddělením přehled o skutečné radiální situaci pro přesnou a úplnou informaci štábů a podřízených.

Podklady pro svoji práci dostávají FRS a ARS od vojskové radiální hlásné sítě, od teritoriální radiální hlásné sítě a jednotek druhů vojsk.

VRHS zahrnuje opatření, která organizujeme podle konkrétní situace a potřeby vojsk především silami CHV ke zjišťování parametrů jaderných úderů a sledování radiální situace. Úkoly plní v rámci chemického zabezpečení.

Za organizaci, řízení a zpracování výsledků činnosti VRHS zodpovídá velitel NCHV (CHN).

Tabulkové složení a materiálně technické vybavení FRS a ARS

V podstatě jde o upravený štábní autobus, vybavený plně tranzistorovým dispečerským stolem, dvěma řídicími kabinami, planšetem z plexiskla a astralonových soukopíí a pracovištěm planšetisty, prosvětlovací tabulí k evidenci úderů, pracovištěm vyhrazeným nadřízeným, pracovištěm pro

operačního důstojníka-chemika, pracovištěm pro radistu, ovládajícího vyslač sítě radiální informace a prostorem pro odpovědek. (Viz obr. 1, 2, 3.)

Mimo to je zřízeno i pozorovací staniště pro příslušníky druhů vojsk s možností pozorovat přímo planšet. Ve voze je

skříň s pomocným vybavením a pomůckami pro mechanika. Pracoviště má vlastní elektrocentrálu.

Na stupni front je FRS tabulkově zařazená jako součást operačního oddělení VCHV a tvoří samostatnou skupinu.

Náčelník skupiny je současně hlavním dispečerem, má svého zástupce, který řídí druhou směnu FRS nebo řídí práci ve druhém pracovišti při zaujímání nového VS.

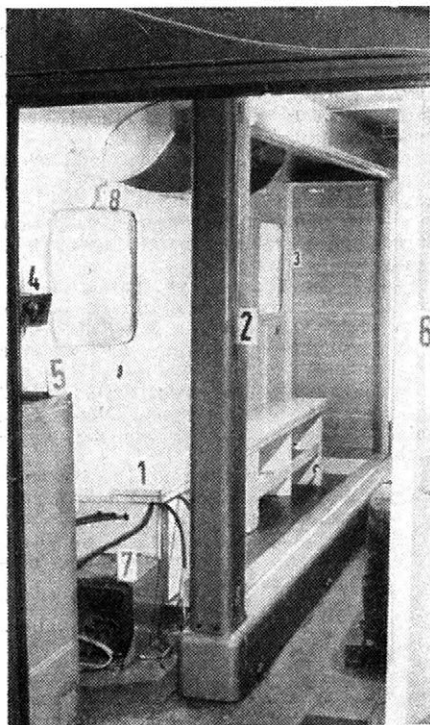
Řídicí stůl je plně tranzistorován a umožňuje

- přímé linkové spojení nebo radioreléové spojení s
TVS F (A)
TVS F (A)
všemi ARS (v budoucnu i divizemi)

ÚRS (FRS)
frb (arb)

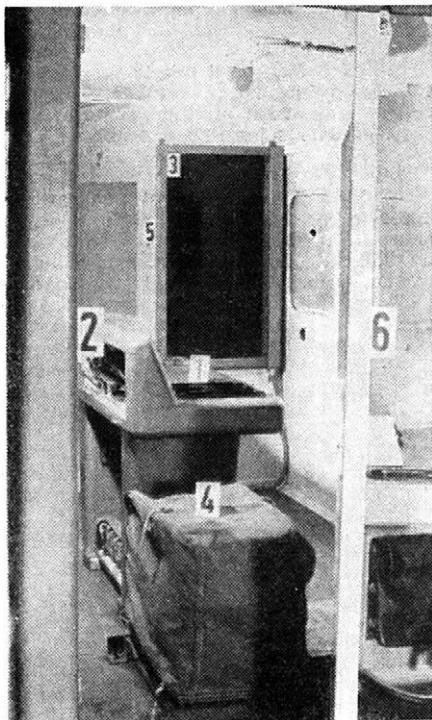
- vlastní dispečerské spojení s NCHV oběma kabinami směrových důstojníků planšetisty
pracovištěm v přístřešku FRS (ARS) inf. odd. oper. správy (oddělení) pracovištěm velitele F (A)
- pomocí automatického telefonu hovory v místní i dálkové síti velení F (A), včetně směrových důstojníků za jednotlivými armádami (divizemi).

Dispečer z řídicího stolu může vstoupit do všech hovorů skupin i planšetisty. Nestál-li dispečer (náčelník směny) přijmout všechny telefonní hovory, má možnost tyto nahrát na magnetofon, zabudovaný přímo

Obr. 1

1. Lavice, 2. planšet, 3. skříň, 4. ovládací skříňka k topnému agregátu, 5. vytápěcí agregát, 6. kabina č. 2, 7. vložka na tuhá paliva, 8. přihrádka pro mapy

Obr. 2

1. jedn. ovl. stůl, 2. planšet, 3. přehled jaderných úderů, 4. elektrocentrála 1 kVA, 5. kabina č. 2, 6. kabina č. 1

Obr. 3

1. Ovl. pult v kabině, 2. Magnetofon, 3. rámeček, 4. ventilátor, 5. kabely k svorkovnicím, 6. svorkovnice BS 20, 7. kapsa na pomůcky

ve stole, pomocí něhož může i zprávy předávat. Stejně možnosti mají i jednotlivé kabiny u FRS.

Dispečerský stůl dálkově ovládá i světelnou informační tabuli se záznamem jaderných a chemických úderů. Signalizace začátků hovorů je optická i akustická. Pra-

covní stůl má jak hlasitý telefon, tak i normální mikrofon.

Rídící kabiny jsou dvě, umístěny v rozích autobusu na úrovni dispečerského řídicího stolu. Mají rovněž malý dispečerský panel, který umožňuje přímé spojení s podřízenými armádami (divizemi) případně i s plukem chemické ochrany. Mají interkomunikační spojení s planšetistou a kabiny vzájemně mezi sebou. Také kabiny mají magnetofon pro stejný účel jako náčelník směny. Vyhodnocovači mají náhlavní sluchátka s mikrotelefonem, takže obě ruce zůstávají volné pro práci s pomůckami. K zapisování zpráv mají propisovací deník. Kabiny jsou zvukově izolovány. Zařízení kabin umožňuje mechanicky předávat průpisy zpráv dispečerovi k dalšímu zpracování.

Planšet je vyroben z dvojitého plexiskla s vloženou astralonovou soukopií měřítka 1:500 000, opatřenou kilometrovou sítí, kterou pro potřebné mapy zhotovilo VCHV.

Planšet je umístěn v kovovém, rozevíracím rámu, který umožňuje výměnu astralonových soukopií, podle území, na kterém vedeme operaci. Rozměry planšetu umožňují vsunout soukopie 1:500 000, pokrývající území ČSSR a území NSR až po Rýn v dostatečné šířce. Celý planšet prosvětluje zářivky, které zvýrazňují tisk astralonových soukopií. Základní čtverce kilometrové sítě kódujeme na vnitřní straně plexiskla planšetu.

Radiační situaci kreslíme na zadní stěnu planšetu zvláštními křídami, které osvětleny zářivkami vytvářejí iluzi neonového zákresu (lumíniskují). K tomu je nutné, aby kreslič byl cvičen k zrcadlovým zákresům. Na přední části planšetu kreslíme (podle potřeby) nejdůležitější prvky operační sestavy, které usnadní dispečerovi volbu pořadí informací a varování. Přední část planšetu je ještě opatřena nekonečným pásem petfolie k okamžitému snímání skutečné radiační situace a slouží k informacím.

Systém spojení

Spojení zabezpečuje VSV (NS) — viz přílohu 1, 2, 3, 4.

Spojení s podřízenými armádami zabezpečují radioreléové přímé linky. Je zdvojen po velitelské síti s přednostním právem hovorů (WOZDUCH); FRS a ARS mají samostatné volací znaky i funkční čísla, která znají obsluhy SU, PSU i PS. Jejich

obsluhy doručují a předávají jim určené zprávy podle platných předpisů.

Zprávy od frontových (armádních) útvarů kromě frb (arb) jsou předávány po velitelských sítích přímo a přednostně na FRS (ARS), které jsou povinny neprodleně informovat o situaci příslušného náčelníka druhu vojska či speciálního vojska (po-

mocí dispečinku VS, zdvojení vnitřním telefonem VS).

S týlem je přímé spojení. Spojení s plukem chemické ochrany je umožněno v síti chemického zabezpečení, varování sousedů pak v součinnostní síti, popř. odposlechem sítě radiační informace.

Radiační informace uskutečňujeme na stupni armáda a front pomocí rádiových stanic R 118 a přijímačů R 4. Potřebné obsluhy jsou z počtů spojovacího vojska.

Síť radiační informace je organizována do všech svazků a jim na roveň postavených útvarů (popřípadě i těch útvarů,

kteří mají k tomuto účelu vyčleněny přijímače R 4 s obsluhou).

Tam, kde takové opatření organizováno není, přechází povinnost informovat podřízené o radiační situaci na nadřízené velitele.

Zprávy sítě radiační informace zakreslujeme na zvláštní mapy podle jednotného kódování, které útvarům rozesílá NCHV či A.

U leteckých armád bude účelné organizovat stejné skupiny a obdobná opatření. Do jaké míry se podaří je realizovat, bude záviset na iniciativě chemických náčelníků leteckých armád.

Metodika práce

Spočívá v těchto úkolech a postupu:

- příjem zpráv,
- zakreslování zpráv,
- informace uvnitř štábu F (A),
- varování podřízených, informace vyšších štábů a sousedů,
- součinnost s URS teritoria,
- příprava informace,
- informace o povětrnostní situaci.

Přijem zpráv a jejich zakreslování.

Zprávy o jaderných a chemických údezech či radiační nebo chemické situaci přicházejí přímo do kabin k vyhodnocování. Dispečer má možnost přímého odposlechu. Podle konkrétní situace volíme varianty propojení kabin.

Tak např. kabina č. 1 je zapojena na armádu č. 1, frontové útvary a týl, kabina č. 2 na armádu č. 2, leteckou armádu a pluk chemické ochrany. U A je možná varianta:

kabina č. 1 — dvě divize, armádní útvary mimo pcho,

kabina č. 2 — dvě divize, týl, pcho.

Vyhodnocovač zapisuje přijatou zprávu dvojmo průpisem do deníku, prověří, zda nejde o dublovanou zprávu (ze dvou míst hlášen tentýž úder) a předá planšetistovi interkomunikačním zařízením k zákresu (zákres sleduje a kontroluje). Hlášení slyší i mechanik-zapisovač, kterému dá dispečer pokyn k očíslování úderu. Očíslování úderu je jednotné a závazné pro všechny příslušníky frontu.

Zápis na informační tabuli již nekódujeme, ale zapisujeme otevřeně s těmito údaji: pořadové číslo úderu, místo úderu, čas, druh výbuchu a ráže v kt.

Místo určuje dispečer (náčelník směny) po vzájemném dohovoru s planšetistou, který zapisuje údaje na prosvětlenou desku.

Informace uvnitř štábu

Obsluhy kabiny — vyhodnocovač předá kopie zápisu okénkem pomocí „skluzu“ dispečerovi, který úder očíslová shodně se zápisem na informační tabuli a předá radistovi k odeslání do sítě radiační informace. Současně informuje dispečer pomocí vlastního dispečinku pracoviště operační skupiny NCHV a styčné (směrové) důstojníky. Protože prozatím nemá možnost z dispečerského stolu přecházet na dispečink VS-LD 30 inf. odd. oper. správy (inf. skupiny, inf. odd.), předá zprávu informačním oddělení (skupině) pomocí vlastního dispečinku a toto pak informuje vlastní štáb F (A).

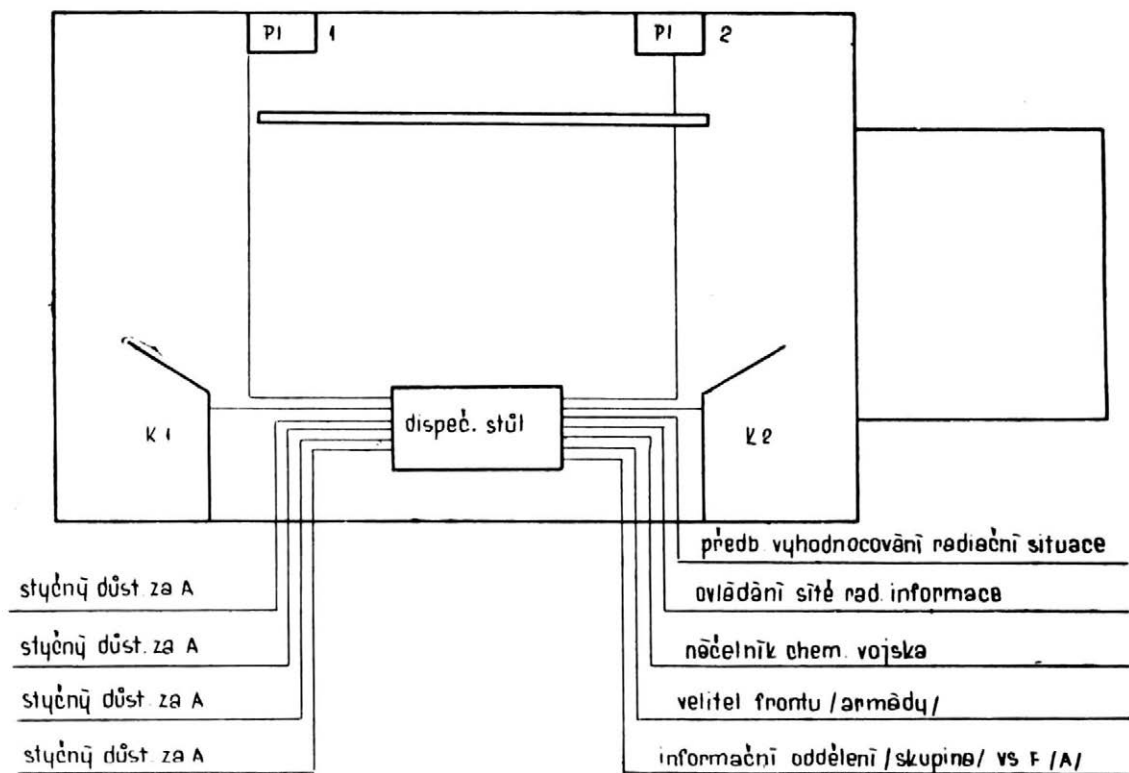
Příslušná oddělení štábu F (A) jsou informována otevřeně, zakreslí příslušné údaje do pracovních map a plánují nutná opatření u přímo podřízených jednotek. Dostanou-li přes všechna opatření dříve zakódovanou zprávu od vlastních průzkumných orgánů, použijí k odkódování jednotnou mapu 500 000, kterou jim zabezpečil NCHV a předají ihned zprávu na FRS či ARS.

Odeslanou zprávu „domácím“ dispečinkem (dispečinkem informačního oddělení) i v síti radiační informace „smažeme“ zhasnutím příslušného zápisu na informační desce přímo z dispečerského stolu. To je znamení pro zapisovatele, že zprávu již nemusí mít dále v evidenci a smaže ji lihovým roztokem.

Předání dalších zpráv se opakuje z obou kabin stejným způsobem.

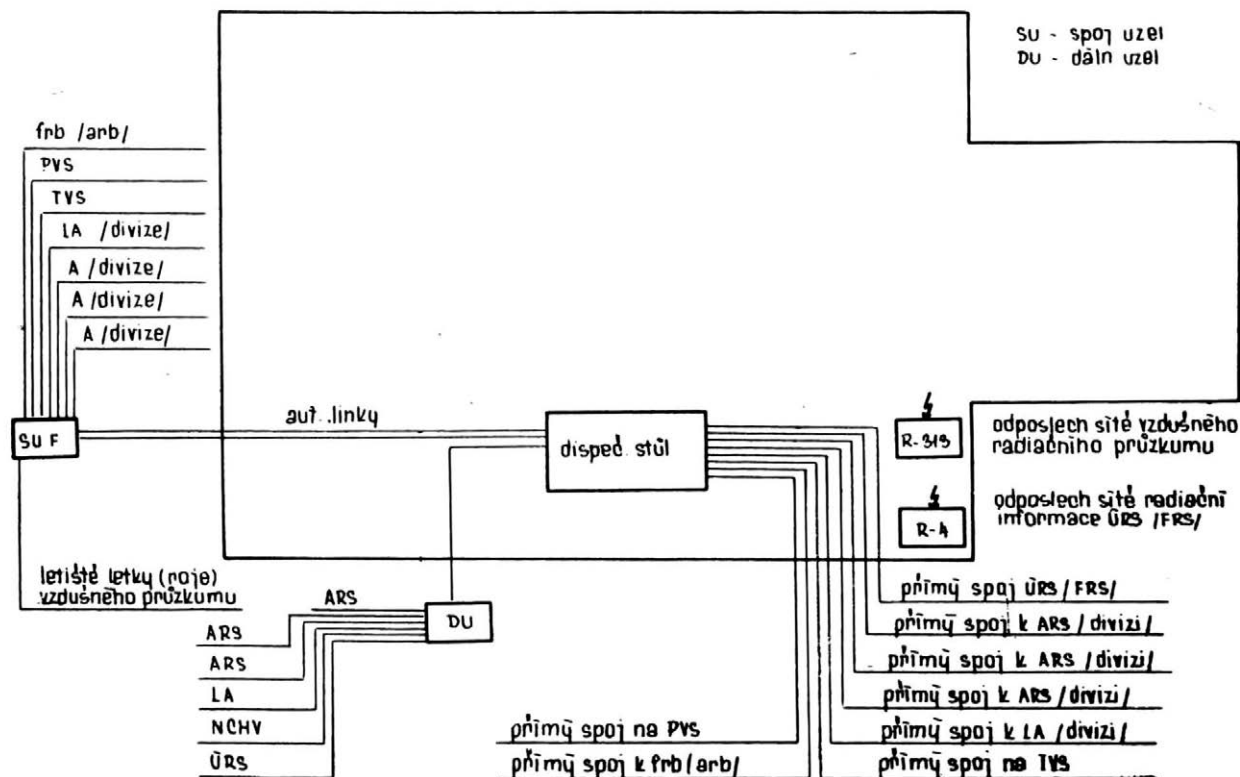
SCHEMA SPOJENÍ
UVNITŘ PRACOVISTE FRS/ARS/ A VS F /A/

PŘÍLOHA 1

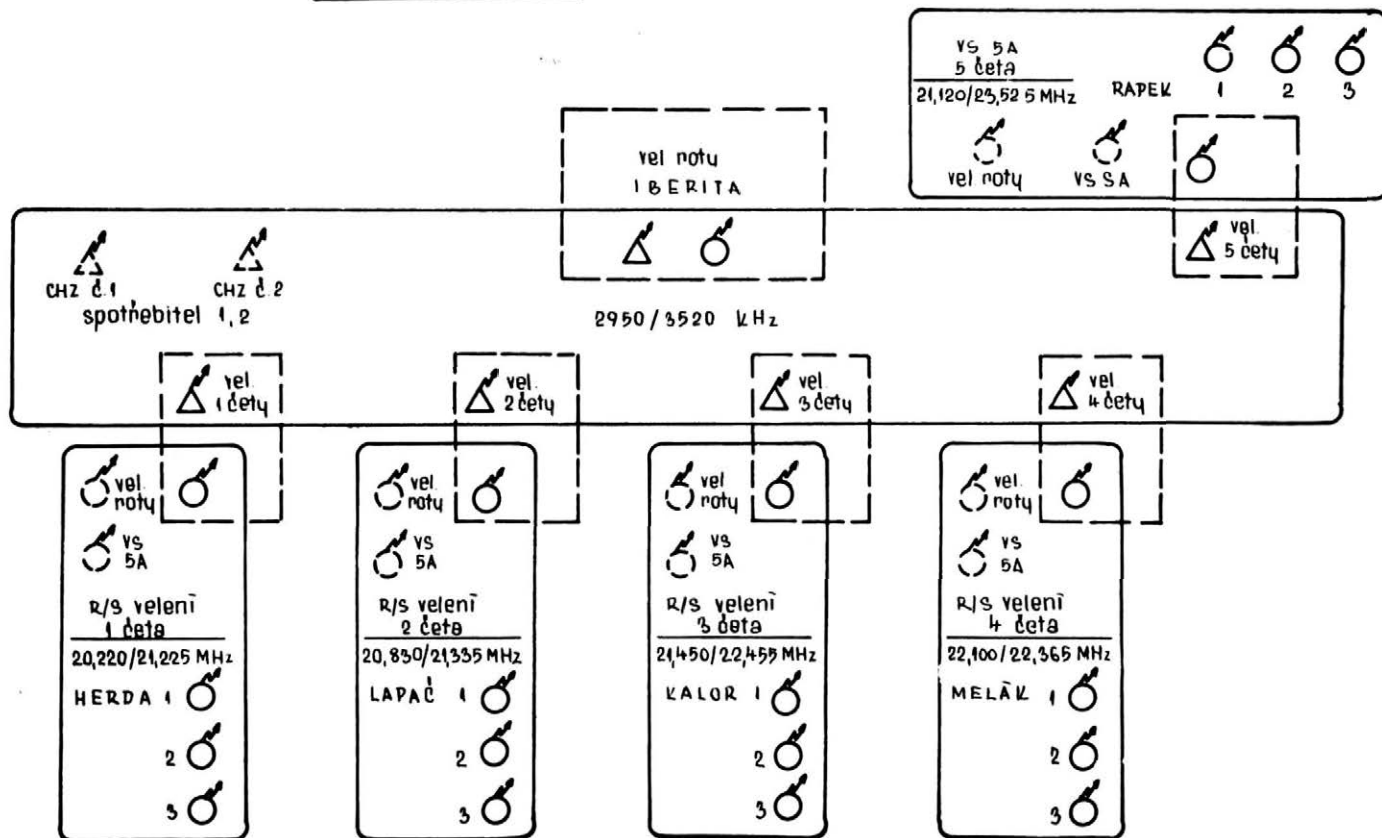
SCHĚMA SPOJENÍ FRŠ /ARS/ S PODŘÍZENÝMI

PŘÍLOHA 2

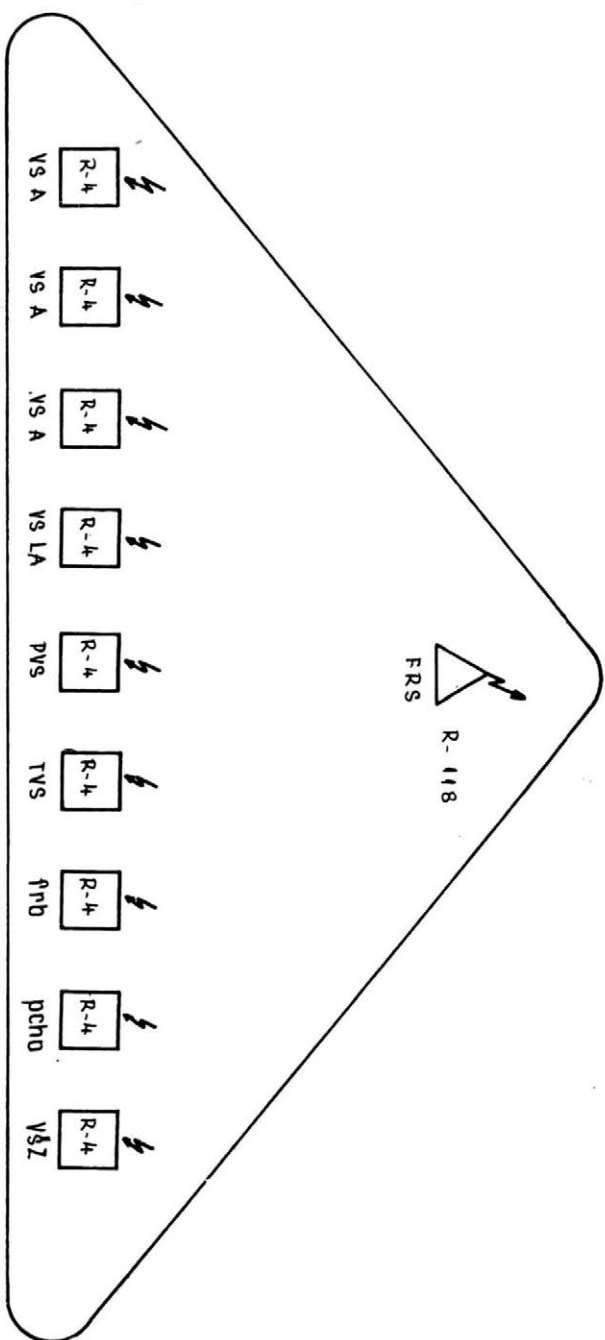
R/S VRHS A

PRÍLOHA 3

SÍŤ RADIACIŇ INFORMACE FRONTU

РІДІОНА 4

Planšetista zakreslí místo úderu a podle převládajícího směru větru zakreslí u pozemních úderů osu stopy ve smyslu předběžného vyhodnocování.

Obdobným způsobem, jako zprávy o jaderných úderech, předáváme skutečnou radiační a chemickou situaci. Pomocí signální nebo hovorové tabulky uvedeme izočáru (nebo izodozu) a průběh udáváme pomocí kódu kilometrové sítě.

Varování podřízených, informace vyšších štábů a sousedů

Radista, který je součástí směny FRS (ARS), předá pomocí grafie kódovanou zprávu podřízeným armádám, frontovým svazkům a útvarům a jsou-li k tomu podmínky, i sousedům. Zprávy odkódujeme opět pomocí map 500 000 s kilometrovou sítí nebo map jiných velikostí s pomocí předtiskového mapového ukazatele. Protože jsou všechny mapy s kilometrovou sítí jednotně kódované, není nutné překódování na mapách všech měřítek současně. Je možné i zprávy dekódovat na čisté mapě 500 000, údaje zakreslit do pracovní mapy jiného měřítka, odpovídajícího danému velitelskému stupni. Vyšší štáby informuje po velitelských sítích přímo velitel FRS (ARS). Obdobné metody použijeme i při informacích sousedů. Veškeré formuláře k předávání zpráv, metodika prací i způsob kódování jsou připraveny pro případ potřeby i v ruském a německém jazyce.

Součinnost mezi VRHS a TRHS organizujeme podle nařízení nadřízeného velitele (náčelníka) zpravidla na stupních A — RSO (KRS), divize — ORS (KRS) z těchto důvodů:

a) v prostoru soustředění

Armáda v prostoru soustředění zaujímá značný prostor, který bude zpravidla přesahovat rámec jednoho kraje. Bude proto účelnější organizovat součinnost armády s radiačním střediskem okruhu. Přímá součinnost s krajskou radiační skupinou prostřednictvím styčného orgánu bude proto jen výjimečná.

Jiná situace je u divize. Divize zaujímá v prostoru soustředění zpravidla prostor menší než rozsah jednoho okresu. Stačilo by tedy rozvíjet spolupráci jen na této úrovni. Poněvadž však divize mívá zpravidla i záložní prostor, bude někdy účelnější rozvíjet i zásadu spolupráce na stupni KRS. Lze ovšem přijmout i zásadu spolupráce na stupni divize — ORS s tím, že při případné změně prostorů soustředění by informaci poskytl svaz.

Tento druhý způsob bude výhodnější i z hlediska spojovacích cest.

b) za přesunu

Armádě poskytne potřebnou informaci zpravidla stupeň okruhu, divizi, která se bude samostatně přesunovat, poskytne potřebné údaje zpravidla kraj. V některých případech bude nutno vysílat styčné orgány i na 2 kraje (závislost na charakteru přesunu).

V článku 79 Sm-oper-3 je uvedeno, že (TRHS nepřerušuje svou činnost ani tehdy, jestliže prostor činnosti některých družstev je dočasně obsazen vojsky“.

Z toho vyplývá, že v tomto období dojde vždy k určitému zdvojení při plnění některých úkolů radiační hlášené sítě. Částečné omezení činnosti jednotek je možné jen u VRHS, jednotky TRHS musí však ve všech případech plnit úkoly v plném rozsahu.

Činnost některých chemických průzkumných jednotek VRHS omezujeme s cílem snížit jejich dávku ozáření na nejmenší možnou míru, aby byla zachována nejvyšší možná bojeschopnost pro období vedení boje.

Omezení činnosti se bude zpravidla týkat:

- průzkumu komunikací,
- nebudeme zřizovat další pozorovací stanoviště kromě těch, jež zajišťují místa velení,
- nebudeme organizovat doplňkový průzkum prostorů, které nejsou přímo obsazeny vojáků, i když byly napadeny jadernými (chemickými) zbraněmi.

Ve všech těchto případech bude VRHS ve zvýšené míře využívat výsledků činnosti jednotek TRHS.

Nejméně ujasněný a dosud vůbec neprocvícený je způsob předávání zpráv mezi VRHS a TRHS. Jako nejvýhodnější se zatím ukázalo, aby styční důstojníci VRHS s pojitkem byli přítomni u příslušného orgánu TRHS, který zabezpečuje předání těch zpráv, které mohou svaz (svazek, útvar) zajímat.

Výhodou tohoto způsobu je, že styčný důstojník zabezpečí předání jen těch zpráv, které mohou orgány VRHS zajímat a možnost předat požadavky orgánů VRHS orgánům TRHS.

Nevýhodou tohoto způsobu je, že vyžaduje nejméně 2 důstojníky (musí se střídát) a není možno jich jinak využít. Tento způsob je tedy poměrně náročný na počet osob.

Další možný způsob je organizovat od-

poslech sítě TRHS příslušného stupně. To ale předpokládá, aby všechny zprávy, které mohou zajímat příslušný orgán VRHS byly vysílány do této sítě.

Tím by došlo i k částečnému omezení možnosti využívat všech ostatních spojujících cest, např. na stupni KVS (dálnopis, linková a směrová pojítka).

Nevýhodou tohoto způsobu je i to, že u příslušného orgánu VRHS musí být hovorové tabulky VRHS, musí se odkódovat všechny zachycené zprávy a z nich teprve vybírat ty, které je zajímají. To by způsobilo značné pracovní zatížení příslušného orgánu VRHS.

Požadavky, které mohou mít orgány VRHS na TRHS

- VRHS může požadovat
 - zprávy o parametrech JÚ,
 - zprávy o skutečné radiační situaci, k získání celkového přehledu o radiační situaci hlavně v prostorech, které nejsou přímo obsazeny jednotkami,
 - zprávy k varování před šířícím se oblakem RL i OL (zvláště důležité u OL),
 - výpomoc při úplné speciální očištění,
 - pomoc při doručování některých rozkazů (nařízení), zvláště při rychlých změnách radiační a chemické situace jednotkám (útvaram), nacházejícím se na jejich teritoriu.

Zvláště důležité a náročné na součinnost jsou dlouhé přesuny vojsk (včetně spojeneckých vojsk).

V období plánování přesunu budou zprávy o radiační a chemické situaci dávat především nejvyšší orgány TRHS (ÚRS a RSO). Podle této situace budou určovány, a v případě potřeby upřesněny osy přesunu a prostory odpočinku.

Během vlastního přesunu může dojít k náhlé a zásadní změně radiační situace na osách — přímým napadením pochodových proudů nebo komunikačních objektů jadernými nebo chemickými zbraněmi. Aby při možném zatažení pochodových os nedošlo k nežádoucímu nahromadění vojsk a tím k dlouhodobému zdržení pochodu, musí pořádková služba pokud možno rychle určit vhodné objíždky a právě k tomu bude potřebovat zprávy od TRHS. Při plánování přesunu určujeme předem v některých zvláště nebezpečných prostorech objíždky. K rychlému zjištění radiační nebo dopravní situace v místě napadení bude vhodné použít letouny (vrtulníky) z letek KVS.

Velmi důležité bude varování přesunujících se vojsk v prostorech ohrožených oblakem OL, který se může šířit až do

hloubky několika desítek km (u látek typu sarin a „V“). V těchto případech je použití prostředků PCHOJ a tedy i zasažení osob přímo závislé na včasné varování přesunujících se vojsk. K tomu bude nutné varovat buď příslušný orgán pořádkové služby, nebo přesunující se vojska. Tato činnost bude bezesporu úzce souviset i s vyhlášením příslušných signálů civilnímu obyvatelstvu. V některých případech např. před vstupem do nově zamořeného prostoru, bude účelné ponechat po dobu přesunu a nebo do příchodu čela pochodového proudu, chemického průzkumníka z některého družstva TRHS, který by zabezpečil, že před vjezdem do PZ budou splněna příslušná bezpečnostní opatření.

K úplné speciální očištění jednotek (útvarů), napadených během přesunu jadernými, chemickými nebo biologickými zbraněmi nebo zamořených při překonávání zamořených území, můžeme využít i rotu speciální očišťovací KVS, příp. dalších civilních zařízení v kraji.

Spolupráce mezi TRHS s vojsky PVOS a letectva

Činnost vojsk PVOS a letectva probíhá na celém teritoriu. To do značné míry ztěžuje vyšším velitelským stupňům získat potřebné podklady pro celkové vyhodnocení radiační a chemické situace a pro varování podřízených.

Tato vojska mohou uskutečňovat součinnost i na stupních ORS — útvar. Letecké útvary budou potřebovat zprávy především o šíření oblaku OL přímo od ORS, protože cesta zpráv přes KRS — svazek — útvar je poměrně dlouhá a varování by mohlo přijít pozdě.

Svazky budou kromě toho potřebovat i výsledky radiačního průzkumu, aby mohly sestavit izočary (izodozy) pro nadřazeného.

Spolupráce s orgány SVD

Tato spolupráce probíhá hlavně na stupni kraj s KRS. V době mimořádných opatření počítáme k tomu účelu s vyčleněním styčného důstojníka od příslušné krajské správy vojenské dopravy (dále jen KSVD) na pracoviště KRS. Součinnost s KSVD uskutečňujeme zejména v těchto hlavních otázkách

- upřesnění tras průzkumných družstev RHS z hlediska potřeb vojenské dopravy,
- předávání potřebných údajů o průjezdnosti komunikací s ohledem na zamoření,

— výběr a zřizování míst speciální čistoty pro přepravovaná vojska (po železnicích nebo silnicích),

— doplňkový radiační průzkum podle potřeb vojenské dopravy.

Otázky součinnosti mezi TRHS a VRHS jsou jistě mnohem širší a složitější, než jak jsem uvedl. Celou řadu různých problémů bude nutno řešit průběžně na jed-

notlivých stupních tak, aby úkoly byly splněny.

Orgány TRHS si musí uvědomit, že získávání zpráv by bylo samoúčelné, kdyby nebyly anebo nemohly být využity jako podklady k rozhodování. Jedním z příjemců jsou i orgány VRHS a další orgány (např. silničního vojska, SVD a další), které těchto zpráv mohou využívat.

Příprava dokladu NCHV F (A)

Všechna hlášení slyší pomocí reproduktoru i operační důstojník — chemik i operační skupina štábu chemického vojska F (A).

Operační důstojník — chemik, který je součástí směny FRS (ARS), zakreslí úderý na pet fólii (s vševojskovou situací jako podkladem na mapě) a předběžně vyhodnotí všechny úderý. Tato oleátá slouží jako pohotovostní k informaci NCHV.

Na přípravě informace se podílí i operační skupina CHV. Zpracovává a vyhodnocuje výsledky úderů, jejich vliv na plánovanou operaci a připravuje návrh na opatření likvidace následků se všemi potřebnými kalkulacemi. Současně zpracovává přehled o ozáření za podřízené jednotky i vlastní štáb frontu. Celkovou situaci ozáření všech útvarů frontu zpracovává a předkládá informační oddělení.

Operační skupina CHV připravuje i teze informace NCHV podle jím zadaných úkolů. Úkoly plní v úzké součinnosti s FRS, především náčelníkem skupiny s operačním důstojníkem — chemikem.

Skutečnou radiační situaci snímáme zpredu planšetu na pet fólii a slouží jednak k informacím NCHV, jednak jako podklad pro vydávání skutečné radiační situace na oleátu. Toto opatření se ukázalo jako nutné, protože složky a podřízení, které nemají vlastního chemického náčelníka, nejsou doposud schopny všechny přijaté zprávy bezchybně zpracovat.

Výhoda zákresů na pet fólii je především v tom, že slouží velmi pohotově k informacím NCHV a že zachycují poslední naměřené hodnoty a údaje od podřízených.

NCHV ve svých informacích uvádí obvykle (vztahováno na jaderné a chemické úderý nepřítelů)

— počet úderů nepřítelů od poslední informace či v údobí celkem,

— místa úderů,

— s jakým výsledkem (efektem) bylo co zničeno, stav ozáření,

— co pravděpodobně nepřítel sledoval,

— jak úderý ovlivní vlastní zámýsl operace,

— jaká opatření navrhuje NCHV (co do časového plnění úkolu, vystřídání či vyvedení jednotek, režim života vojsk v daných podmínkách, způsob likvidace následků a návrh ke splnění úkolu),

— výsledky použití vlastních úderů ZHN (z hlediska odbornosti chemického vojska),

— bezpečnostní čáry pozemních jaderných úderů a chemického napadení,

— návrhy na další použití OL, nejvhodnějšího způsobu a receptury.

Z á v ě r

Uvedená metodika i způsob technického vybavení pracoviště pro vyhodnocování radiační situace se dnes již plně osvědčily.

I když dnes nelze ještě mluvit o úplné dokonalosti, své poslání jako první krok na úseku mechanizace štábních prací splnily. Vyhodnocování radiační situace musí být nadále technicky zdokonalováno a metodika práce přizpůsobena technickým podmínkám.

Vzhledem k tomu, že původní návrh se plně osvědčil, mám za to, že by bylo účelné uvažovat o jeho zavedení do systému velení vůbec.

Podle mého názoru by měly být obdobným zařízením, jako systém VRHS, vybaveny štáby počínaje svazkem a výše a to především operační oddělení a skupiny směrových důstojníků.

K tomu účelu by bylo vhodné upravit i dosavadní štábní autobusy. Místo dosavadních přístřešků navrhuji upravit štábní autobusy tak, aby měly vysouvací boční stěny, strop i podlahu. Počítáme-li plo-

Operační umění a taktika

chu štábního autobusu 8 m², pak touto úpravou snadno získáme plochu 24 m² (3 × 2 × 4 m).

Vnitřní úprava pracoviště i metoda práce by byly obdobné jako u systému VRHS. Uvažujeme-li pracoviště operačního oddělení svazku, pak dispečerský stůl bez jakýchkoliv úprav by obsluhoval náčelník oddělení nebo jeho zástupce. Na jednotlivé kabiny, kde by pracovali důstojníci oddělení, by byly přímo napojeny podřízené pluky a divizní útvary. Kreslič oddělení by plnil funkci planšetisty. Na centrální planšet, stejného provedení jako u FRS či ARS, by mohla být průběžně zaznamenána situace na bojišti. Systém spojení a kódování lze použít taktéž v nezměněné formě.

Na přední stranu planšetu by bylo možné zakreslovat plánovaná opatření, na zadní pak skutečný průběh boje. Toto by umožňovalo velkou operativnost při sle-

dování a porovnávání skutečnosti oproti plánu a bezprostřední reakci na vzniklé situace i rychlé vydávání rozkazů.

O výhodách tohoto způsobu vedení pracovních map, operativního způsobu vedení a dalších výhodách není nutno nikoho přesvědčovat.

Pomocí petfole by bylo možné kdykoliv použít nejnovější situace k informacím. Této metodiky práce by bylo možno použít i pro vydávání rozkazů a nařízení. Další výhody nutno spatřovat v šetření map a v možnosti současně práce na mapách různých měřítek. Stejně výhody vidím i v práci směrových důstojníků a štábů druhů vojsk.

Návrh potřebuje ovšem hlubší rozpracování a úvahy za přímé účasti specialistů s operační profesí, kteří by metodiku práce upravili podle svých potřeb a požadavků.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ovr

Major Josef Čermák

Se zavedením oddílu taktických raket do výzbroje naší armády bylo nutné zabývat se plně i otázkami jeho ženijního zabezpečení a tyto úkoly si prakticky prověřit na cvičeních s vojsky.

Poněvadž jsme organizovali v tomto směru již pět součinnostních cvičení, uvedu z nich některé praktické poznatky.

Hlavní úkoly ženijního zabezpečení ovr při cvičeních byly:

- zabezpečení rychlého a včasného přesunu ovr z mírové posádky do prostoru bojového rozmístění,

- zabezpečení plynulého zaujímání nových prostorů bojového rozmístění za bojové činnosti svazku,

- zabezpečení ochrany živé síly a bojové techniky před účinky jaderných zbraní nepřítelů,

- zabezpečení manévru uvnitř prostoru bojového rozmístění,

- opatření proti výsadbám a maskování,

- zabezpečení přechodu vodních překážek ovr.

Než přikročím k rozboru jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení, uvedu organizaci, složení a materiálně technické vybavení ženijní jednotky, která tyto úkoly plní.

Poněvadž ovr nemá vlastní organickou jednotku pro úkoly ženijního zabezpečení, bylo nutno organizovat ženijní jednotku na základě stanovených úkolů a doby k jejich splnění. V praxi se nám osvědčilo toto složení a vybavení jednotky, vyčleněné od žpr divize:

Velitelem ženijní sborné roty byl ZVTV strojní roty, který plnil současně i úkoly ženijního náčelníka oddílu.

Ženijní četa ve složení:

Průzkumné družstvo 1 + 3 (od pzč žpr), dvě ženijní družstva 1 + 6 (od 2 žč žpr).

Velitel čety: velitel druhé ženijní čety žen. roty ženijního praporu.

Strojní četa ve složení:

družstvo buldozerů (2) 2 + 2 (od čety buld. strr),

družstvo zem. strojů: 1 PZV 1 + 1 (od čety zem. strojů), 1 D-030 1 + 1 (od strojní roty).

Velitelské družstvo:

1 poddůstojník jako staršina roty,

1 radista,

1 řidič s P V3S pro rotní materiál a ženijní municí.

Celkem měla ženijní sborná rota 3 důstojníky, 8 poddůstojníků a 29 mužstva.

Z dopravních prostředků měla

1 OT-65 — pro průzkumné družstvo,

1 OT-64 — pro jedno ženijní družstvo s materiálem,

1 P V3S — pro jedno ženijní družstvo s materiálem vč. rotního,

2 T-141 — s P 22 pro přepravu buldozerů,

1 automobilní rýpadlo,

1 pojezdový automobilní zemní vrták.

Jednotku bylo nutno vybavit tímto materiálem:

- 2 minové hledačky V 3 P,

- 800 kg trhavin (veze se na tahacích),

- 100 kg speciálního náloživa,

- 25 PP min pro nástrahy,

- 50 PT Mi BA 3,

- soupravu pro trhání, zaminování a ničení,

- prostředky pro roznět,

- 2 JMP-40,

- 5 svitků ostnatého drátu,

- 1 svitek hladkého drátu,

- 5 pobíječek,

- 1 soupravu všeobecného nářadí,

- 300 m UVUTANU,

- 5 souprav pro vytyčování objížďek a pracovišť pro práci ženijních strojů v noci,

- 1 rádiovou stanici R-108.

Takto organizovaná a materiálně zabezpečená jednotka má veškeré předpo-

klady pro včasné a náročné splnění úkolů ženijního zabezpečení oddílu vojenských raket.

Velitel ženijní sborné rotý plní současně úkoly ženijního náčelníka oddílu. Oddíl tohoto funkcionáře nemá, ovšem ukázalo se, že je tam nutný ke včasnému splňování a řízení úkolů ženijního zabezpečení.

Jeho místo je ve štábu a pracuje na OT-64 motostřelecké rotě, která posiluje ovr. Jedno motostřelecké družstvo jsme vycvičili k plnění úkolů doprovodné skupiny oddílu, s důrazem na vytyčování objížděk na zavalených a zatarasených komunikacích.

Ženijní náčelník oddílu má na OT-64 rádiovou stanici R-113. Další rádiovou stanici R-108 má ve štábu oddílu pro spojení s ženijní sbornou rotou, která je v rekognoskační skupině a velí jí velitel ženijní čty. Ten má rovněž R-108 a R-113, se kterou je ve spojení s jednotlivými ženijními skupinami v rekognoskační skupině.

Nyní rozeberu jednotlivé úkoly:

Ženijní zabezpečení včasného přesunu ovr z mírové posádky do plánovaného prostoru bojové sestavy divize

V případě narůstání bojové pohotovosti u pohraniční divize jsou některé bojové prvky divize přesunovány a jedním z nich je i ovr. V tomto případě je současně uvědoměna i sborná ženijní rota ženijního praporu, která je přesunuta ještě před ovr s předstihem 2–3 hodin. Jejím úkolem je prověřit bezprostředně před přesunem ovr stav komunikační sítě z prostoru jeho mírové posádky do prostoru bojového rozmístění, otevřít objekty za přítomnosti ženijního náčelníka a důstojníka oddělení NRVD divize a zamaskovat okopy pro techniku, které jsou připraveny již v míru.

Po těchto opatřeních se ženijní sborná jednotka rozvine v nařízeném prostoru bojového rozmístění ovr.

Ženijní náčelník oddílu je trvale již na VS oddílu, odkud řídí další úkoly ženijního zabezpečení v záložním prostoru.

Zabezpečení přesunu a zaujímání nových prostorů bojového rozmístění v průběhu bojové činnosti

Po zahájení bojové činnosti divize a rozhodné činnosti spojené s přenesením boje na území nepřítel, musí se ovr pro

zabezpečení boje přesunovat za 1. sledem divize po skocích.

V tomto období musí být dokonalá součinnost mezi ŽN a NRVD svazku při plánování přesunu ovr. Oddíl se musí přesunovat do hloubky po divizní komunikaci, kterou upravuje OZP divize. Ve své sestavě má pouze komunikační skupinu, kterou osobně řídí ŽN oddílu a je připravena v případě zatarasení nebo zavalení divizní komunikace rychle vytyčit objížděčky.

Poněvadž ovr bude zpravidla této divizní komunikace k přesunu používat, musí být udržována již se zřetelem na dodržení zásad pro průjezd techniky ovr, tj.:

- podjezdy na komunikaci musí být vyšší než 4,3 m,

- sklon komunikace nemá být větší než 15°,

- poloměry zatáček minimálně 10 m a šířka komunikace v oblouku alespoň 8 m.

Ženijní jednotky musí ovšem zabezpečit úpravu a vytyčení komunikace pro ovr od divizní komunikace do prostoru bojového rozmístění a v něm pro zabezpečení manévru bojové sestavy.

Navíc při rekognoskaci a úpravách musí být těžiště položeno i do prověřeného prostoru, zda není zaminován. Není možné prověřit celý prostor, ale pouze místa, kde budou jednotlivé prvky bojové sestavy, tj. vyčkávací postavení baterií, startové postavení baterií, stanoviště povětrnostní služby, VS oddílu a překladiště raket s prostorem pro čtz.

Ne vždy se podaří prověřit v daném čase i prostor pro tylové součásti oddílu; prověřeny však musí být i komunikace v prostoru boj. rozmístění.

Vzhledem k dobré průjezdnosti techniky ovr není nutná v novém prostoru bojového rozmístění velká úprava komunikací. Je třeba je jenom důkladně vytyčit vytyčovacími soupravami, na kterých jsou již vyznačeny jednotlivé prvky bojové sestavy oddílu, takže je zabezpečeno rychle a organizovaně zaujetí prostoru boj. rozmístění.

Téměř při všech cvičeních musely však být zpevňovány neúnosné mostky na komunikacích nebo lesních cestách (po dohovoru s lesní správou přímo na místě z vytěženého materiálu, šířka mostků byla 4–6 m).

Budování prostoru bojového rozmístění ovr

Ženijní opatření, spojená s vybudováním prostoru bojového rozmístění ovr, musí

zabezpečovat bojovou činnost oddílu, ochranu živé síly a bojové techniky na vzdálenost 1000–2000 m při vzdušném výbuchu jaderné nálože do 20 kt.

Těžiště budování je položena na tyto prvky bojové sestavy:

— VS oddílu. Zde je nutné vybudovat 1 pracovní úkryt, 2 okopy pro Š PV3S, okop pro PROBU, 1–2 okopy pro rádiové stanice, 20 bm ochranného okopu. V prvním pořadí vybudovat 1 pracovní úkryt a okop pro PROBU, zbývající v druhém pořadí.

— Budování prostoru 1 a 2 baterie. Zde je nutno vybudovat po 1 okopu pro BTR-50 Pk, 2 okopech pro PV3S a 10–15 m ochranného okopu. V prvním pořadí vybudovat po 1 okopu pro vyčkávací postavení baterií, zbývající v druhém pořadí.

— Pro četú technického zabezpečení: 2 okopy pro T 141 s podvalníky P 32 nebo P 50 a 30 m ochranného okopu. V prvním pořadí vybudovat okopy pro podvalníky s raketami, zbývající v druhém pořadí.

Poznámka: S větší potřebou není reálné kalkulovat, neboť vyčleněné síly a prostředky na větší rozsah prakticky nestačí. První pořadí uvažujeme do 3 hodin, druhé pořadí do 6 hodin.

Na základě bojové činnosti ovr a stanoveného rozsahu prací si odvodíme čas, který je k dispozici ke splnění těchto úkolů:

Ovr se přesunuje denně v průměru 3krát až 4krát. K jednomu přesunu potřebuje prakticky 1,5–2 hodiny včetně doby pro zaujetí nového prostoru bojového rozmístění. To znamená, že za den je 6–8 hodin na přesunu a 16–18 hodin na místě.

Pro budování prostoru máme k dispozici 5–6 hodin.

Za tuto dobu může vyčleněná ženijní jednotka a jedna motostřelecká četa uve-

dené úkoly splnit. Velkým pomocníkem jsou zde trhaviny, kterých je potřeba zhruba 600–700 kg na jeden prostor.

Ostatní jednotky a týl oddílu, který není možno zabudovat, musí dovedně využívat k ochraně před účinky ZHN konfigurace terénu, strží apod.

Osvědčilo se nám v praxi budovat např. VS oddílu na okraji polorozbořené osady ve sklepích, které po úpravě a nakrytí skýtaly velmi dobrý pracovní úkryt pro práci štábu oddílu.

Ženíjní síly a techniku k budování prostoru bojového rozmístění je možné rozdělit takto:

Praxe nám ukázala, že nejvýhodnější a neekonomičtější využijeme sil a prostředků tak, je-li každé družstvo nasměrováno na určitý prvek budování a zná, z jakého prvku přechází na další. Tím jsme u vojáků, strojníků a velitelů získali dobré praktické návyky, které podstatně ovlivňují časové a kvalitní splnění úkolů.

Zabezpečení manévru uvnitř prostoru

boj. rozmístění

Zde je hlavním úkolem důkladně vytýčit komunikační síť, zhruba v délce 8–10 km soupravami pro vytýčování komunikací. V noci používáme výtyčky jako pro noční práci ženijních strojů — opatřené fosforeskujícími náťery.

Jiné požadavky na ženijní zabezpečení zde nejsou. Záložní postavení vytýčuje si rekognoskační skupina sama.

Opatření proti výsadbám a maskování

Vzhledem k možnému použití výsadbů nepřítelem zřizujeme na okraji bojové sestavy nebo v možných doskokových prostorech i nástrahy z PP min, což si vyžadá práci 2 hodin jednoho družstva.

		1 hod.	2 hod.	3 hod.	4 hod.	5 hod.	6 hod.
PZH		průzkum terénu			P P nástrahy		
žč	1 dr	budování 1 a 2 baterie					
	2 dr	budování VS odd. a čtz					
msč	1 dr	VS oddílu					
	2 dr	pomoc u baterií					

S maskováním začneme již při samotném budování okopů (po použití trhavin) tak, aby jakmile je okop hotov, byl již zamaskován maskovacími sítěmi měnitelných rozměrů, které se nám v praxi velmi osvědčily pro svoje univerzální použití.

Zabezpečení přechodu vodních toků

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že k trvalému zabezpečení bojové pohotovosti ovr, je nutno pro jeho přepravu uvažovat mostová přepraviště a v grafikonu přepravy mu vyhradit 10 minut.

V havarijním případě, kdy by se musel přepravovat po přívozových přepravištích (stačí o únosnosti 40 tun), trvala by přeprava oddílu a posilových jednotek po 4 soulodích na středně široké řece 3,5 až 4 hodiny, což by znamenalo jeho odtržení od prvních sledů divize.

Z á v ě r

Ženíjný zabezpečení klade velké nároky na vyčleněnou jednotku a bojovou techniku. Vzhledem k důležitosti prvku bojové sestavy divize — ovr — jsou do této jednotky začleněni ti nejlepší z nejlepších, aby velitel ovr splnil všechny uložené úkoly kvalitně a včas.

Množství náročných úkolů žen. zabezpečení ovr, které musí být splněny v krátkých časových lhůtách, vyžaduje zmenšit rozsah prací i tím, že při plánování nových prostorů, které použily pluky 1. sledu divize, stejně tak i komunikační síť prověřené a budované OZP pluku nebo divize a jiných terénních úprav (např. v prostorech VS pluků a praporů) k ochraně živé síly a bojové techniky před účinky jaderných zbraní.

TÝL V OPERACI bez dočasného použití JZ

Generálmajor Josef Slabý

Ve vojenském odborném tisku bylo uveřejněno několik článků o teoretických problémech bojové a operační činnosti v podmínkách bez používání jaderných zbraní. Málo pozornosti bylo však věnováno řešení otázek týlového zabezpečení, snad proto, že vzniká názor, že týl by pracoval v nesrovnatelně příznivějších podmínkách a bude-li připraven pro činnost za používání jaderných zbraní, bude tím spíše současně připraven i pro činnost v podmínkách bez jaderných zbraní. Přesto se domnívám, že v otázkách týlového zabezpečení operace bez jaderných zbraní je řada problémů, které vyžadují teoretické řešení. K takovým patří především otázka manévru k vytvoření převahy sil na rozhodujících úsecích fronty.

Hlavním charakteristickým rysem bojové a operační činnosti v podmínkách bez použití jaderných zbraní bude manévr silami a prostředky s cílem dosáhnout na rozhodujících úsecích fronty dostatečnou převahu sil a prostředků. Avšak vojska, soustředěná — byť i dočasně — v úzkém pásmu, jsou vystavena značnému riziku, že nepřítel může na ně uskutečnit jaderný úder. (Zde mám na mysli případný přechod na použití jaderných zbraní ve všeobecném měřítku. Soustředění vojsk nemusí být tedy z hlediska operačního samo o sobě záležitostí k přechodu na použití jaderných zbraní.) Proto je nutno soustředěvat je těsně před zahájením útoku a jen na dobu nezbytně nutnou.

Vzniká otázka, zda nebo do jaké míry musí soustředění vojsk provázet manévr týlem.

Zásoby a týlové jednotky, začleněné přímo v pochodových (bojových) sestavách, jako např. zásoby vezené na bojových vozidlech, předsunuté zásoby k pra-

porům, hospodářské výdejny, zdravotnické prapory, čety technického zabezpečení a první sledy týlů pluků, budou muset uskutečnit odpovídající manévr přímo s vojsky.

Další část týlu, tj. plukovní sklady, automobilní roty pluků, divizní týly a zejména armádní týlové útvary a zařízení, nemusí být nikterak ovlivněny soustředěním vojsk a mohou být rozmísťovány jako při operační (bojové) činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní. To znamená ponechat je ve větších vzdálenostech od vojsk a v rozptýlené sestavě, aniž by tím bylo ohroženo týlové zabezpečení bojové činnosti. Pro týl to vytváří snížené riziko narušení jeho činnosti pro případ použití jaderných zbraní. Ovšem na druhé straně stále nebezpečí nepřátelských jaderných úderů na vojska může vyvolat potřebu předsunout některé týlové útvary, např. divizní zdravotnický prapor nebo samostatný zdravotnický oddíl — blíže k vojskům s cílem zkrátit délku koloběhu a zvýšit i jejich počet.

Z této krátké úvahy můžeme učinit závěr, že ne každý manévr vojsky vyvolává nutně souběžný manévr týlem. Zde je možné a nutné i nadále dodržovat „jaderné podmínky“ v rozmísťování týlu s uvážením některých dílčích opatření (např. předsunuté některé části týlu) a s přihlédnutím jednak k nebezpečí možného jaderného úderu nepřítel, jednak k nutnosti zkracovat délku koloběhu přísunu (vzhledem ke zvýšené spotřebě konvenční munice).

Takové opatření bude nutné zejména při větším soustředění hlavního dělostřelectva a tanků z většího prostoru fronty.

K otázkám materiálního zabezpečení

Charakter bojové činnosti v podmínkách bez jaderných zbraní zásadně ovlivní některé druhy materiálního zabezpečení

bojujících vojsk. Zvýší se spotřeba konvenční munice. Vzhledem k nižšímu tempu operace, bude nižší spotřeba pohon-

ných hmot. Zvýší se dále potřeba ženi-
ního materiálu, zejména protitankových
min. Celková potřeba materiálních pro-
středků za operaci bude však vyšší, vzhle-
dem k delšímu trvání operace (za před-
pokladu, že by obě operace byly vedeny
na stejnou hloubku).

Možnost kdykoli přejít k oboustranné-
mu použití jaderných zbraní, vyvolává
nutnost udržovat (stejně jako za jader-
ných podmínek) pohyblivé zásoby na všech
stupních na stanovených normách. Z toho
jasně vyplývá požadavek na nepřetržitý
přísun materiálu.

Tankové útvary, svazky a jednotky
předurčené pro taktické vzdušné výsadky
musí být připraveny k okamžitému využití
účinku vlastních jaderných úderů pro pří-
pad, že bychom je použili. Z toho vyplývá
požadavek i v podmínkách bez jaderných
zbraní přednostně zabezpečovat tankové
svazky (útvary) a výsadky.

Zůstává i požadavek na prvořadě za-
bezpečení raketových útvarů a svazků,
vzhledem k možnosti používání tříštivo-
trhavých náplní a jejich nepřetržitě po-
hotovosti k jaderným úderům.

Při řešení otázek zásobování konvenční
municí nutno uvážit, že po zavedení ja-
derných zbraní do výzbroje armády došlo
ke snížení počtu dělostřeleckých hlavních a

že hlavním prostředkem ničení nepřítele
se staly jaderné zbraně. Tato skutečnost
vyvolala i částečné snížení spotřeby kon-
venční munice.

V operaci bez jaderných zbraní zůstává
hlavním palebným prostředkem hlavně
dělostřelectvo, letectvo a tanky. Na vý-
znamu nabývá palebná příprava útoku, ke
které může docházet dosti často v situa-
cích, kdy se nepodaří útok z chodu a bu-
de organizován útok s krátkou přípravou.
Na intenzitě nabude i palebná podpora
útoku; tanky druhých sledů účastní se
podle potřeby palebné přípravy střelbou
ze zakrytých postavení.

Zvýšené požadavky na palebné úkoly
hlavně dělostřelectva vyvolávají záko-
nitě vyšší potřebu konvenční munice a to
bude klást zvýšené požadavky na přísun
na všech zásobovacích orgánech.

V armádní operaci s použitím jader-
ných zbraní počítáme s celkovou spo-
třebou:

pěchotní munice	1—1,2 pp,
dělostřelecké a minometné	
munice	2—2,2 pp,
tankové munice	2—2,5 pp,
raketometné munice	2,5—3,0 pp,
protiletadlové munice	2,5—3,0 pp.

Na cvičeních v posledních výcvikových
obdobích byla plánována tato spotřeba:

a) v podmínkách jaderných zbraní:

na splnění	munice v palebných průměrech				
	pěchotní	děl. a min.	pl.	raketometná	tanková
blížejšího úkolu	0,8	1,40	2,0	1,75	1,60
dalšího úkolu	0,4	0,75	1,0	1,0	1,05
celkem	1,2	2,15	3,0	2,75	2,65

b) v podmínkách bez jaderných zbraní¹⁾

na splnění	munice v palebných průměrech				
	pěchotní	děl. a min.	pl.	raketometná	tanková
blížejšího úkolu	1,4	2,45	4,5	3,5	3,5
dalšího úkolu	0,6	1,05	2,0	2,0	1,5
celkem	2,0	3,50	6,5	5,5	5,0

¹⁾ Také zkušenosti ze cvičení Sovětské armády
se přibližují těmto normám. V armádní útočné ope-
raci v trvání 6—8 dní je udávána spotřeba 1,5 až

2,0 pp pěchotní munice, 4—5 pp dělostřelecké a
minometné munice, 4,5—5,5 pp protiletadlové mu-
nice, 4—5 pp tankové munice. (Pomůcka S/Vse-
vojsk-2-3, str. 15, tabulka 14.)

Spotřeba konvenční munice se tedy v podmínkách bez použití jaderných zbraní zvyšuje proti operaci s jejich použitím o 70–100 %, konkrétně u pěchotní munice o 70 %, u dělostřelecké a minometné o 75 %, u protiletadlové munice o více než 100 %, u raketometné a tankové munice o 100 %.

Z úvahy o spotřebě konvenční munice vyplývá důležitý závěr, že její spotřeba v podmínkách bez použití jaderných zbraní bude přibližně dvojnásobná. Při tom z celkové potřeby bude na první den operace připadat 20–30 %, z toho na palebnou přípravu a palebnou podporu (do změny palebných postavení) nejméně 1 palebný průměr.

K soustředění munice do palebných postavení dělostřeleckých skupin a samostatných oddílů bude nutno využít nejen všech divizních a armádních dopravních prostředků, ale zčásti i bojových vozidel dělostřelectva; toto dočasné odvelení nesmí překročit 30 % počtu bojových vozidel, aby nedošlo k ohrožení bojové pohotovosti dělostřelectva.

Vzhledem k snížení tempa operace, můžeme počítat se dvěma koloběhy části divizních i armádních dopravních prostředků.

Zvláštní opatření v zabezpečení konvenční municí bude vyžadovat první operace počátečního období války. Veškeré přípravy k materiálnímu zabezpečení první operace, které probíhají již v míru, vycházejí (a nadále budou vycházet) z potřeb operace vedené za oboustranného používání jaderných zbraní. Možnost zahájení války v podmínkách bez jaderných zbraní bude vyžadovat zajistit vyšší zásoby konvenční munice pro operaci jako celek a dále uložit munici potřebnou pro palebnou přípravu a podporu útoku (v bojích o ovládnutí pohraničních přechodů) v předsunutých skladech (v blízkosti plánovaných palebných postavení). Taková opatření je nutno učinit již v míru z toho důvodu, že při zahájení pohraničního střetného sražení nemusí být ještě dokončena mobilizace armádních automobilních praporů a nebudou také zpravidla ještě ani k dispozici frontové dopravní prostředky.

Při úvaze o materiálním zabezpečení a doplňování zásob vzniká vzhledem ke změnám poměru spotřeby jednotlivých druhů materiálu, zejména munice — závažná otázka, zda nebude nutno měnit výši a poměr rozložení pohyblivých zásob na jednotlivých zásobovacích etapách a zda

není nutno měnit počty dopravních vozidel v organických dopravních jednotkách a útvech.

Skutečnost, že všechny otázky organizace týlu, plánování a přípravy je nutno řešit především s ohledem na jaderné zbraně a že i v případě, že by došlo k zahájení operace bez jejich použití, bude neustále nebezpečí jejich použití, vede mne k závěru, zůstat plně u organizace, složení a vybavení armády tak, jak to vyžadují jaderné podmínky. To znamená zůstat u dosavadních norem pohyblivých zásob a při dosavadních kapacitách dopravních vozidel.

Toto tvrzení má platnost jen za předpokladu, že nedojde ke změnám v počtech organického dělostřelectva. Každé zvýšení počtu organických dělostřeleckých hlavních u útvaru či ve svazku vyvolává nutnost zvýšit váhu pohyblivých zásob vezené munice a tím i počet organických dopravních vozidel, mají-li pohyblivé zásoby zůstat mobilní.

Jak tedy uhradit značně zvýšený objem potřeby munice?

Úkol je nutno řešit účelným a hospodárným využitím dopravních vozidel a zejména uskutečněním dalšího koloběhu (což je v podmínkách snížení tempa zcela reálné) a dále manévrem dopravního útvaru a jednotkami podřízených i nadřízených stupňů s kombinací přísunů a odběrů.

Realnost tohoto závěru doložím několika kalkulacemi:

Celkové materiální zabezpečení armádní operace

Předpoklad: k zahájení i ke skončení operace jsou pohyblivé zásoby na všech stupních na předepsaných normách.

V průběhu operace je tudíž nutné přisunout celý objem plánované spotřeby.²⁾

2 pp pěchotní munice	1 220 tun,
25 pp děl. a min. munice	5 110 tun,
5 pp protitankové munice	2 450 tun,
5 pp tankové munice	8 600 tun,
5,5 pp raketometné munice	1 760 tun,
6,5 pp protiletadlové munice	3 120 tun,
2 náplně PHM pro kolová vozidla	4 800 tun,
3,5 náplně PHM pro pásovou techniku	3 500 tun,

²⁾ V kalkulaci počítám s vševojskovou armádou o třech motostřeleckých a dvou tankových divizích.

V propočtech munice vycházím z platné cvičné organizace doplněné v roce 1965.

20 % z uvedeného množství na ostatní materiál	6 100 tun,
Celková spotřeba za operaci	36 660 tun.

Při operaci v trvání 10 dnů je průměrně denně nutno přisunout (při 10 % záloze) 4000 tun.

Kapacita automobilních dopravních prostředků (při koeficientu 0,75) armády je 4680 tun, svazků (tří msd, dvou td) 4050 tun.

Za předpokladu samostatných koloběhů na stupních pohyblivá armádní základna — divizní sklady a divizní sklady — pluky, je možné krýt průměrnou denní spotřebu v operaci jedním koloběhem armádních a divizních dopravních prostředků. Druhý koloběh (přip. jeho část) jak na stupni armády, tak i na stupni svazků, zůstává v záloze ke krytí přísunu další nárazové potřeby munice.

Krytí potřeby přísunu 1. den operace

Předpoklad: Pohyblivé zásoby jsou na všech stupních na normách.

K zabezpečení palebné přípravy a podpory útoku je nutno soustředit v palebných postaveních 1,2—1,4 pp munice, k zabezpečení boje do konce 1. dne operace 0,4 pp.

Celková potřeba přísunu 1,6—1,8 pp činí 8000—9000 tun.

K dopravě munice je možno použít: tři automobilní prapory armády 3000 tun, pět automobilních praporů svazků (50% kapacitou) 2000 tun.

Nejméně polovina vozidel (vyčleněných k přísunu munice) může uskutečnit druhý koloběh, tj. přisunout dalších 3000 tun.

Celkem tedy možno přisunout cca 8000 tun.

Zapojíme-li tedy do přísunu kapacitu tří automobilních praporů armády a 50 % kapacity dopravních praporů pěti svazků a při uskutečnění druhého přísunového koloběhu polovinou počtu vyčleněných vozidel, je možno zabezpečit požadovanou nárazovou potřebu přísunu munice v první den operace. V záloze zůstává ještě kapacita části (30 %) bojových vozidel dělostřelectva.

Zabezpečení přechodu k operaci s použitím JZ

Přechod k operaci s použitím jaderných zbraní nutno vždy vidět ze dvou hledisek: z pohledu použití jaderných zbraní nepřitelem a z hlediska použití vlastními vojsky.

Obě hlediska vyžadují určitá opatření, z nichž některá budou společná.

V počátečním období války je nutno soustředit (vyvézt) pro první operaci pohyblivé zásoby

třech msd	2500 tun,
dvou td	1600 tun,
a armádní normativ	4500 tun,
celkem	8600 tun.

Navíc nutno dovést do palebných postavení (k zabezpečení palebné přípravy a palebné podpory bojů o ovládnutí pohraničních přechodů)

1,2—1,4 pp munice 6.000—7.000 tun.

celkový objem přísunu činí 14.000—15.000 tun.

Úhrada:

divizní dopravní prostředky	
vyvezou pohyblivé zásoby	4100 tun,
armádní prostředky (jsou na 25% počtech)	1000 tun,
celkem na jeden koloběh	5100 tun.

I kdyby všechny divizní a armádní prostředky uskutečnily 1. den operace ještě další koloběh přísunu (odběru), zůstává neuhrazena potřeba přísunu 4600—5600 tun munice. Při tom musíme brát v úvahu, že municí pro palebnou přípravu nelze vozit druhým koloběhem.

Z kalkulace vyplývá, že municí pro palebnou přípravu pro první útočnou operaci počátečního období války (pro případ, že by válka byla zahájena bez použití jaderných zbraní), je nutno soustředit již v míru v předpusnutých skladech v blízkosti plánovaných palebných postavení. K jejímu přísunu z těchto skladů mohou být pak plně zapojena bojová vozidla a tažné dělostřelectva.

Kalkulace celkem přesvědčivě ukazují, že při účelném manévru, při kombinacích odběrů a přísunů, je možné zvýšenou potřebu munice v operacích bez jaderných zbraní, krýt současnými počty dopravních vozidel. To znamená, že organizace dopravy, platná pro bojovou činnost při oboustranném používání jaderných zbraní, odpovídá i potřebám operace bez jaderných zbraní.

První a možno říci hlavní opatření zabezpečující okamžitý přechod k použití jaderných zbraní je již v samém zahájení operace bez jejich použití. Již v této situaci byla zdůrazňována nutnost udržovat tlý na všech stupních v nepřetržité bojové

pohotovosti k účasti na likvidaci účinků možných nepřátelských jaderných úderů a dále k zabezpečování zvýšených temp, vyvolaných účinky vlastních jaderných zbraní. Při tom tato pohotovost spočívá také v zabezpečení ochrany vlastního týlu, aby v případě jaderného úderu měl co nejmenší ztráty. Sem zahrneme využívání ochranných vlastností terénu, maskování, zemní úpravy terénu, rozptylování, rychlé pronikání signálů, pohotovost všech prostředků k ochraně, balení materiálu, připravenost týlu k činnosti v zamořených prostorech, pohotovosti záchranných a uvolňovacích oddílů a skupin u tylových útvarů a zařízení, tylový a radiační průzkum a další.

Udržovat pohyblivé zásoby na všech stupních i normativ na stupni vševojskové armády (nutno však počítat s jejich složením na zem), které bude možno později použít k úhradě ztrát po jaderných úderech. Domnívám se však, že otázka záloh materiálu bude především záležitostí týlu frontu, který má možnost je vytvářet v předem určené frontové základně nebo v jejích oddílech, ve vlacích na železnicích (ve vlakových letučkách) nebo dočasně i na automobilních brigádách.

Pokud jde o použití jaderných zbraní nepřítel, je možno uvažovat i o vytvoření určitých záloh materiálu na stupni armády (nutno však počítat s jejich složením na zem), které bude možno později použít k úhradě ztrát po jaderných úderech. Domnívám se však, že otázka záloh materiálu bude především záležitostí týlu frontu, který má možnost je vytvářet v předem určené frontové základně nebo v jejích oddílech, ve vlacích na železnicích (ve vlakových letučkách) nebo dočasně i na automobilních brigádách.

Na likvidaci účinků nepřátelských jaderných úderů budou se podílet především předem určené zdravotnické zálohy sil a prostředků a normálně rozvíjené zdravotnické etapy.

Vojsková zdravotnická služba, která má při zabezpečování bojové činnosti bez jaderných zbraní daleko příznivější podmínky, musí dbát o nepřetržitý odsun raněných a tak si vytvářet i příznivou situaci pro případ nepřátelských jaderných úderů. Zálohy přicházejí v úvahu na stupni svazků v případě, že tyto byly již dříve posíleny samostatnými zdravotnickými oddíly (které dosud nebyly zasazeny), hlavně však na stupni vševojskové armády. Zde možno mít v záloze několik těchto oddílů, části autobusového zdravotnického praporu, hygienicko-epidemiologického oddílu a několik skupin specialistů z armádního oddílu zdravotnických posilovacích skupin a polní laboratoř. Že tyto prostředky mohou být v záloze po dobu

„jaderné přestávky“ vyplývá již ze samotné skutečnosti, že armáda je jimi vybavena právě pro bojovou činnost s použitím jaderných zbraní, kdy je daleko větší rozsah činnosti zdravotnické služby.

Značné zálohy zdravotnických sil a prostředků bude možno udržovat na stupni frontu, zejména v lůžkové a odsunové kapacitě.

Nyní krátce k opatřením, vyvolaným používáním vlastních jaderných zbraní.

Zde půjde především o zabezpečení rychlého tempa operace a zvýšené spotřeby pohonných hmot.

Do doby přechodu na jaderné podmínky, tj. v době „jaderné přestávky“, vytvářel se na přísunových etapách „proud“ zásob, ve kterém bylo větší množství konvenční munice a méně pohonných hmot, než vyžaduje operace s použitím jaderných zbraní. Tento jiný poměr některých druhů materiálních prostředků je v době přechodu již na cestě z frontových základů k vojskům.

Nebude celkem problematické řešit otázky přebytku munice. Pokud tato byla již složena v palebných postaveních nebo v prostoru pohyblivé armádní základny, možno ji ponechat na místě s perspektivou dalšího přísunu (odběru), nebo tuto přebytečnou municí soustředit péči kořistní služby a předat nadřízeným zásobovacím etapám.

Pokud bude část této přebytečné munice na cestě mezi frontem a pohyblivou armádní základnou, pak z ní možno vytvořit předem určený sklad frontu s pozdějším využitím zásob pro oddělení předem určené frontové základny.

Zcela jiná situace bude s pohonnými hmotami. Ovšem ani tato na stupních vojskového týlu nemusí být složitá, byla-li před tím důsledně uplatňována zásada nepřetržitého doplňování pohonných hmot na normu. Nemohla-li být tato zásada dodržena, pak je nutno zásobu v pohyblivé armádní základně rychle předat tankovým a raketovým svazkům a útvarům a k dalšímu doplnění zásob vojsk použít frontových zásob (záloh).

Bude tudíž společným úkolem týlu armády a frontu co nejrychleji vyrovnat nepříznivý poměr zásob ve prospěch pohonných hmot. K tomu je účelné udržovat na stupni frontu potřebné zálohy.

Při přechodu na jaderné podmínky operace bude mít rozhodující místo **nepřetržitost řízení týlu**. Ke splnění tohoto požadavku musela směřovat všechna opatření

Operační umění a taktika

již v době „jaderné přestávky“. Sem nutno zahrnout vybudování týlového velitelského stanoviště s potřebnými prvky ochrany, spolehlivosti spojení, napojení týlu do sítě výstrahy, rychlé předávání signálů a další opatření.

Po jaderných úderech půjde především o to, co nejrychleji obnovit narušené spojení a rychle si upřesnit operačně týlovou a radiální situaci. K tomu musí směřovat veškeré úsilí všech orgánů velení týlu.

Přesto, že byl připraven plán ve dvou variantách, a obě tyto byly v době „jaderné přestávky“ neustále upřesňovány, není

vyloučeno, že při přechodu na jaderné podmínky operace bude nutno plán upravit a upřesnit. V žádném případě však není možno zpracovávat novou dokumentaci.

Činnost po jaderných úderech bude usměrněna krátkými týlovými nařízeními, předávanými rádiovými signály a vrtulníky.

Při sledování všech opatření, spojených se zabezpečením přechodu na jaderné podmínky, nelze opominout včasnou přípravu k týlovému zabezpečení další armádní operace.

Plánování a velení týlu

V plánování a řízení týlového zabezpečení se nutně musí odrazit odlišnost vedení operace bez jaderných zbraní. Je to snížené tempo operace, odlišná náplň bojové činnosti vojsk a jejich bojových úkolů. To bude vyvolávat jinou potřebu materiálních prostředků, jiný objem přísunů, odlišné ztráty živé síly a techniky, odlišnou organizaci týlu.

Stejně jako v oblasti operační je nutno i v oblasti týlového zabezpečení plánovat a připravovat operaci v obou variantách — s použitím i bez použití jaderných zbraní, že operace s použitím jaderných zbraní je varianta základní.

Zkušenosti z několika cvičení ukazují, že základní variantu plánu týlového zabezpečení operace (tj. s použitím jaderných zbraní) je možné zpracovat graficky na mapě s pomocnými přehlednými tabulkami a dílčími plány v přílohách. Se způsobem plánování druhé varianty (tj. bez jaderných zbraní) jsou zatím různé zkušenosti. Osvědčilo se zpracovat již na oleātu s doložením nových přehledů o spotřebě materiálu, zdravotnických ztrát, perspektivního plánu přísunu, plánu prvního naložení atd. Řešit obě varianty na jedné mapě je nepřehledné.

Týlový rozkaz (týlové nařízení) zpracováváme v jednom dokumentu, přičemž body, které jsou v jednotlivých variantách rozdílné (např. prostory rozmístění týlu, normy spotřeby materiálu, místa předávání zásob atd.) je nutné v rozkaze řešit postupně pro obě varianty.

V průběhu operace bez jaderných zbraní upravujeme souběžně obě varianty plánu.

V řízení týlového zabezpečení se odrazí některé zvláštnosti, týkající se otázek organizace týlu, jako např.:

V útočné operaci bez jaderných zbraní se armádě určuje týlové pásmo. Jeho hloubka může činit při přípravě operace nejméně 50–60 km, v průběhu operace do 150 km. To umožňuje vcelku dobré rozptýlení armádního týlu.

Týlové útvary a zařízení armády (mám na mysli počáteční období války) přesunují se a rozvíjejí po sledech.

První sled tvoří dočasná léčebná odsunová střediska a pomocné vojenské nemocnice, dále samostatné zdravotnické oddíly s krátkou mobilizační pohotovostí (které se zpravidla rozvinou až na území nepřítelů), zřízené péčí prvosledových svazků nebo vojenských okruhů.

Současně se přemísťuje týlové velitelské stanoviště armády, zdravotnická záloha, záloha vyprošťovacích a silničních prostředků, výstrojního materiálu a prostředků ochrany.

Zálohu sil a prostředků týlu umísťujeme v prostoru týlového velitelského stanoviště.

Armádní pohyblivá technická základna se může rozvíjet ve dvou variantách; při použití raket s tříštivotrnavou náplní, rozvíjí se za prvosledovými svazky ve vzdálenosti 40–50 km od předního okraje. Nepředpokládáme-li jejich použití, může se rozvíjet až za svazky druhého sledu, zpravidla ve větší hloubce (80 až 100 km od předního okraje). Předvídáme-li použití jaderných zbraní, bude ji nutno včas přiblížit k vojskům.

Požadavek na nepřetržitost velení a spojení v týlu se rovněž plně vztahuje na vedení operace bez JZ, jednak proto, že i v těchto podmínkách bude bojová činnost nepřetržitá ve dne i v noci, jednak je to nezbytné pro zabezpečení možného přechodu na jejich použití.

Řízení průzkumu na divizi

Podplukovník Miloš Štěpánek

Nejdůležitější prvek zabezpečení bojové činnosti vojsk je průzkum. Jeho význam a úloha značně vzrůstá. K tomu, aby bylo možno správně využít všech možností průzkumných prostředků u divize a tím dát veliteli reálné podklady pro rozhodování a vedení úspěšného boje, musí velitelé a štáby, zvláště pak zpravodajské oddělení, včas průzkum organizovat a nepřetržitě jej řídit.

Plánování průzkumu zpravodajská oddělení vcelku zvládla. Štáby a zpravodajská oddělení, zvláště pohraničních divizí, mají zkušenosti z plnění úkolů průzkumu v míru. Nejslabším článkem zůstává však řízení průzkumu, zvláště při vedení boje s důrazem na nepřetržitost, aktivitu a zaměření k včasnému zjištění jaderných zbraní a hlavního uskupení nepřátelských vojsk.

Ve své práci chci řešit některé problémy řízení průzkumu, které vznikly v důsledku:

- zavedení a používání ZHN nepřítelů;
- neustálého zvyšování pohyblivosti vojsk nepřítelů;
- charakteru boje v počátečním období války (střetný boj);
- nové organizace průzkumných jednotek, která obsahuje nové kvalitní prvky pro vedení průzkumu,
- skutečnosti, že pohraniční svazky plní již v míru úkoly nepřetržitého a aktivního průzkumu.

Vycházím z předpokladu, že:

- v divizi bude perspektivně průzkumný prapor, přičemž zkušenosti z řízení průzkumu jsou jen s průzkumnou rotou;
- zpravodajské oddělení divize má náčelníka a dva důstojníky;
- do roku 1964 se budu opírat o zkušenosti ze své funkce na oddělení průzkumu divize a armády;
- použiji poznatků dvou zkušebních divizních cvičení v roce 1965 u jedné tankové a jedné motostřelecké divize.

Dosavadní praxe řízení průzkumu u divize

Chci ukázat na její silné a slabé stránky, srovnat na základě poznatků ze cvičení jejich vzájemný poměr, časovými grafy ukázat na možné hledání rezerv pro práci k nepřetržitému řízení průzkumných prostředků.

V souladu s předpisem Zprav-1-1 může náčelník zpravodajského oddělení řídit síly a prostředky průzkumu prostřednictvím velitele a štábu průzkumné roty. Tato praxe je u našich svazků běžná; velitel průzkumné roty, jeho ZVP, náčelník spojení a velitel výsadkové čety jsou na zpravodajském oddělení, odkud řídí své prostředky.

Vzhledem k velkému počtu cílů v pásmu divize je nutno vysílat větší počet průzkumných skupin (**příloha 1**), přičemž štáb průzkumné roty neřídí tyto skupiny přímo v týlu nepřítelů. Tím se uvolňuje k dispozici pro práci ve pro-

spěch zpravodajského oddělení divize. Bude-li jeho umístění přímo na zpravodajském oddělení na VS, na PVS nebo někde v blízkosti, je věcí praxe. Z tohoto místa zpravodajské oddělení řídí své prostředky. V době zasazení divize může se štáb průzkumné rot (průzkumného praporu) stát součástí zpravodajského oddělení aniž by došlo k enormnímu zvýšení počtu osob na štábu — vzhledem k tomu, že na oddělení zbude zpravidla pouze náčelník, v nejlepším případě s jedním pomocníkem.

V dalším rozeberu práci náčelníka zpravodajského oddělení při řízení průzkumu.

1. V období plánování

Řízení průzkumu v tomto období je usnadněno přítomností hlavních funkcí průzkumné rot a náčelníků průzkumu pluků na zpravodajském oddělení divize. Náčelník zpravodajského oddělení zpravidla osobně vydává pokyny pro průzkum jednotlivým funkcionářům a zároveň poprvé informuje o nepříteli.

Jeho zástupce stanoví úkoly prostředkům, kontroluje jejich plnění a nepřetržitě je řídí. Přijímání návrhů velitele průzkumné rot, velitele výsadkové čety a náčelníka spojení nezabezpečuje v současné době vysokou operativnost v práci oddělení. Novou formou řízení se tato metoda může stát v době, kdy u divizí budou průzkumné prapory, jejichž velitelé a štáby budou mít potřebné předpoklady pro samostatnou práci při řízení (vzdělání, zkušenosti a znalosti možností sil a prostředků).

Z podrobného diagramu (**příloha 2**), který vyjadřuje náplň práce náčelníka zpravodajského oddělení v období plánování je vidět, že nejvíce času mu zabere:

a) příprava a osobní účast na rekognoskaci a na organizaci součinnosti velitele divize,

b) účast náčelníka zpravodajského oddělení na zpracování plánu průzkumu,

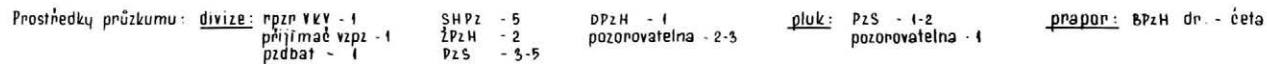
c) zpracování bojových nařízení pro průzkum pro pluky a průzkumnou rotu (neúměrně méně času v porovnání s rekognoskací nebo plánováním),

d) zakreslování a zapisování směrnic a rozkazů velitele armády a divize.

Práci zpravodajského oddělení ovlivňují různé úkoly, které přímo nesouvisí s odbornou prací (např. různé poplasy na štábu, přesuny, organizace pracovišť, nutné osobní faktory — hygiena, odpočinek, strava apod.). Práce pro jiná oddělení, hlavně operační, vyplývá z nařízené dokumentace, kterou tato zpracovávají a kde je třeba zahrnovat bod — „nepřítel“.

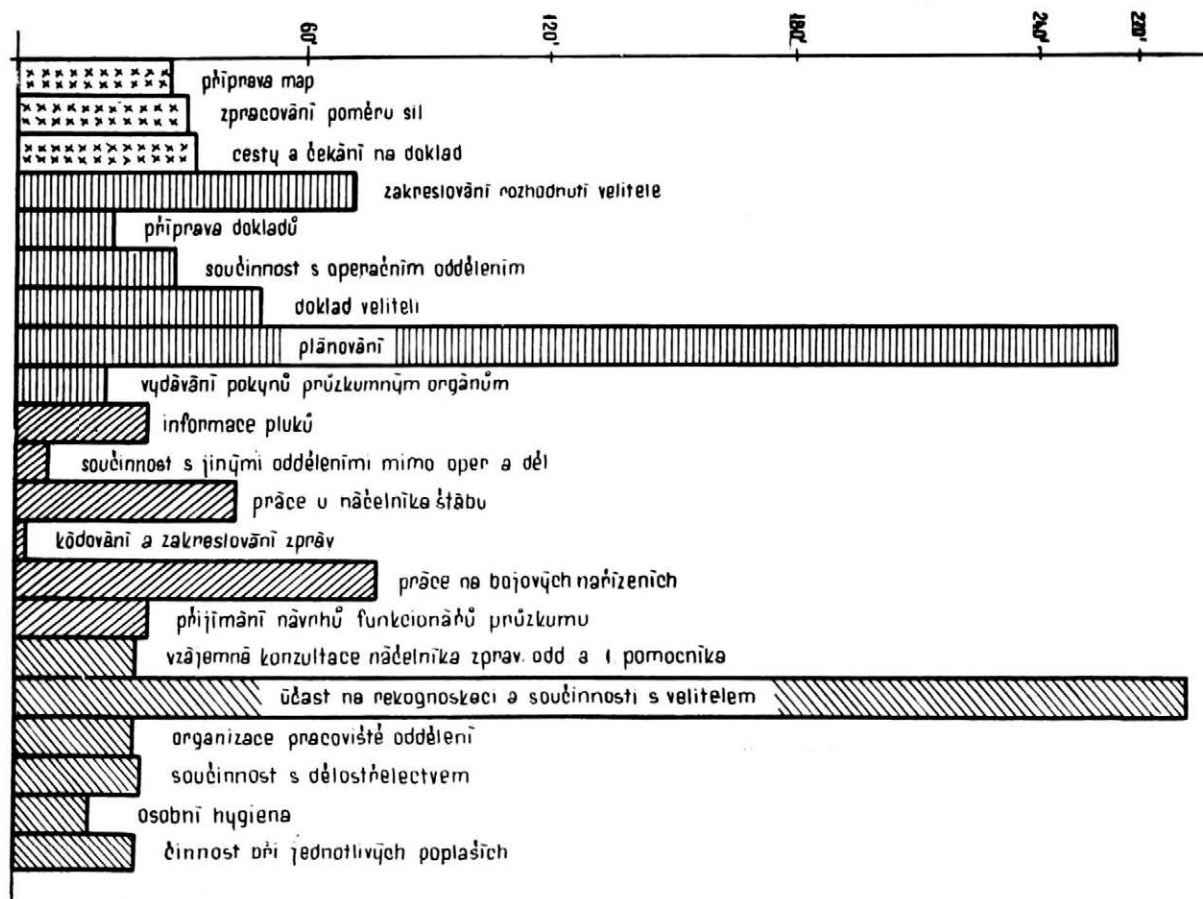
Na zpracování průzkumových a souhrnných průzkumových hlášení není na zpravodajském oddělení sil a i časově se tyto úkoly nedají dost dobře zvládnout. Někdy se vyskytne i taková situace, že na zpravodajském oddělení není přítomen nikdo z kádrového stavu příslušníků (náčelník na rekognoskaci, pomocník u dokladu). V té době pracují na oddělení příslušníci průzkumné rot, kteří problémy vcelku neznají. Doba potřebná k zpracování plánu průzkumu je příliš dlouhá, i když je třeba brát v úvahu, že zpravidla na plánu pracuje pouze jeden pracovník, který musí mnohdy plnit řadu ještě jiných úkolů (např. součinnost, výpočet poměru sil apod.). Zpracování požadavků na vzdušný průzkum až po vypracování plánu průzkumu je rovněž časovou ztrátou.

PŘÍLOHA I

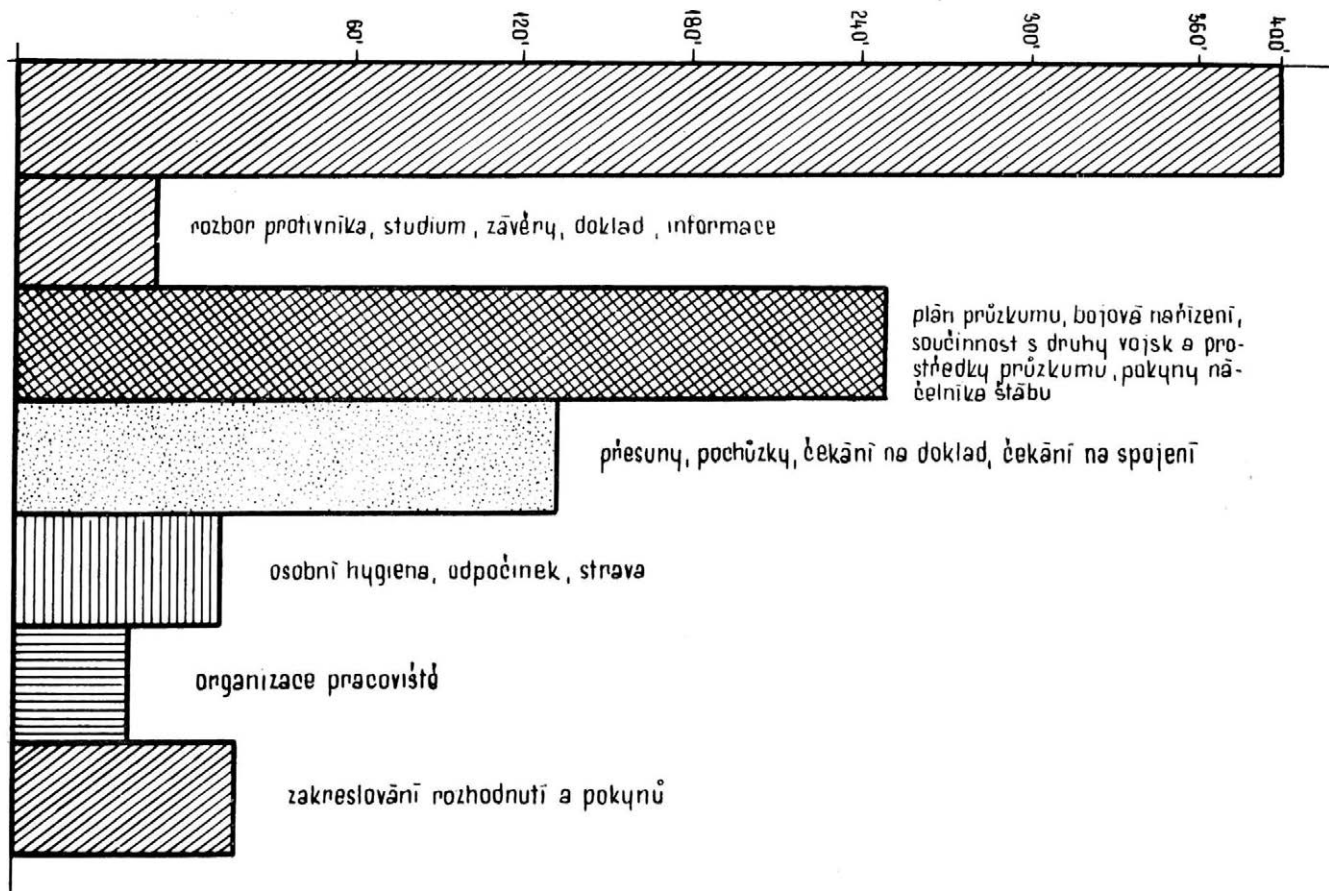
**DIAGRAM NÁPLNĚ PRÁCE NÁČELNÍKA ZPRACOVÁVACÍHO ODĚLENÍ
V OBDOBÍ PLÁNOVÁNÍ - ZA 12 MĚSÍCŮ**

Příloha 2

**DIAGRAM NÁPLNĚ PRÁCE NÁČELNÍKA ZPRÁVODAJSKÉHO
ODDĚLENÍ V OBDOBÍ VELENÍ BOJE - ZA 10 HODIN**

Příloha 3

2. Během vedení boje

Organizaci průzkumu u našich svazků při vedení boje jsem rozdělil na dvě hlavní části:

- rozbor protivníka, studium, závěry, doklady a informace;
- plánování průzkumu, bojová nařízení, součinnost s druhy vojsk a prostředky průzkumu, pokyny náčelníka štábu pro průzkum.

Dále uvádím čtyři druhy činností funkcionářů zpravodajského oddělení, které přímo s dvěma hlavními nesouvisí. Vznikají v nich „ztrátové časy“ a bylo by možno hledat časové rezervy (**příloha 3**).

Převažuje činnost informační. Na druhém místě je řízení průzkumu jako celek, které zahrnuje zhruba polovinu času činnosti informační. V období vedení boje by měl být tento poměr obrácený, v nejhorším případě alespoň vyrovnaný. Z toho je zřejmé, že řízení průzkumu má dosud u všech svazků nedostatky, že se omezuje na vydání bojových nařízení, v menší míře na součinnost a vydávání úkolů během boje. Více času věnuje rozboru protivníka a jeho studiu, hodnocení, přípravě dokladů a informací o nepříteli, hlavně pro štáb divize.

Z dalších druhů činnosti zaujímá první místo čas, který připadá na přesuny, pochůzky, čekání na doklad a čekání na spojení. Je zajímavé, že tvoří prakticky polovinu času ve srovnání s řídicí činností.

Osobní hygiena, odpočinek, strava a zakreslování pokynů a rozhodnutí velitele se podílejí na celkové činnosti náčelníka zpravodajského oddělení zhruba stejně a z uvažovaných deseti hodin netvoří každá ani hodinu (zhruba 35 minut). Zbytek připadá na organizaci pracoviště. Tato činnost je zanedbatelná vzhledem k tomu, že ji oddělení zvládla a nezabere proto příliš mnoho času. Vžitá praxe u našich svazků, že náčelník zpravodajského oddělení trvale pracuje ve štábním autobusu náčelníka štábu (na zpravodajském oddělení zůstává jen jeden pracovník) je nevhodná a nesprávná. Je třeba, aby náčelník zpravodajského oddělení byl na oddělení, sám řídil nejdůležitější průzkumné prostředky, vzájemně s pomocníkem konzultoval možné hodnocení nepřítelů (zvláště jaderných prostředků), výpočet ztrát a upřesňoval úkoly průzkumných prostředků. Zvláštní pozornost přitom musí věnovat kalkulaci přesunu nepřítelů na čáry zasazení a zhodnocení jeho možností, aby včas mohl informovat průzkumné prostředky pluků, divize, PVS, zvláště pak velitele a náčelníka štábu divize.

I při vedení boje daleko více času věnuje zpravodajské oddělení divize informační činnosti (zřejmě i z **přílohy 3**), než vlastnímu řízení průzkumných prostředků. Doplnkové úkoly pro průzkum vydává zřídka, nebo nárazově. Zpravodajské důstojníky pluků řídí někdy osobně tím, že je povolá na zpravodajské oddělení divize. Zpravidla se však spokojujeme s tím, že bojové nařízení průzkumné prostředky obdržely, plní úkoly podle nich a tím se na jejich řízení, zvláště osobní řízení náčelníkem zpravodajského oddělení, zapomíná nebo je jen nárazové, podle momentální potřeby zpráv z určitého prostoru, zvláště při zjišťování jaderných zbraní.

Součinnost, nejen v období plánování, ale i při vedení boje je pravidelná s velitelstvím dělostřelectva a raketového vojska divize přes pomocníka náčelníka raketového vojska a dělostřelectva pro průzkum. Rovněž úzká sou-

činnost je mezi náčelníkem zpravodajského oddělení a náčelníkem raketového vojska a dělostřelectva při dohovoru jaderných úderů na nepřítele (zvláště upřesňování souřadnic epicenter a doplňkový průzkum cílů) a při varování vlastních prostředků průzkumu, které jsou v těchto prostorech. Součinnost s ostatními odděleními štábu (např. ženijním, chemickým, spojovacím apod.) je na velmi nízkém stupni, zpravidla není u našich svazků vůbec nebo jen případ od případu, vyžádá-li si to potřeba těchto oddělení během boje. U pohraničních svazků je vžita součinnost s jednotkami PS, zpravidla na stupni divize-brigáda, pluk-prapor (rota) PS. Projevuje se to hlavně při upřesňování nepřítele na předním okraji, zvláště při vedení boje v počátečním období války. To souvisí s vžitou praxí při vedení průzkumu na státní hranici v míru. Přitom nelze říci, že součinnost je dobrá, závisí na osobních vztazích mezi náčelníkem zpravodajského oddělení divize a orgány PS. Rovněž neujasněná a kompetenčně nestanovená působnost znesnadňuje dobrou součinnost.

MOŽNÝ ZPŮSOB ŘÍZENÍ PRŮZKUMU U DIVIZE

Vycházím z předpokladu, že ve štábu divize budou tyto zpravodajské orgány a síly a prostředky průzkumu:

- zpravodajské oddělení divize,
- průzkumný prapor jako hlavní prostředek průzkumu,
- vrtulníková letka,
- náčelník průzkumu dělostřelectva se svými průzkumnými prostředky,
- ženijní průzkumná četa u ženijního praporu divize,
- čtyři chemického průzkumu v rotě chemické ochrany,
- z prostředků PVO — divizní hláska se svými prostředky,
- u čtyř pluků zpravodajští důstojníci a průzkumné čety.

Zpravodajské oddělení divize ve složení náčelník a dva pomocníci, z nichž jeden je zástupce náčelníka zpravodajského oddělení, plní úkoly podle řádů a předpisů a podle pokynů náčelníka štábu divize a nařízení náčelníka zpravodajského oddělení armády.

Úkoly náčelníka zpravodajského oddělení v přípravném období:

- studium nepřítele, jeho možností, pravděpodobné činnosti a zámyslu s rozбором hlavních objektů průzkumu (zbraní hromadného ničení), možnosti sil a prostředků průzkumu k jejich zjišťování;
- ujasnění cílů a úkolů průzkumu,
- vydání pokynů příslušníkům oddělení pro:
 - plánování úkolů a použití sil a prostředků průzkumu,
 - přípravu bojových nařízení pro průzkum vykonavatelům;
- řízení součinnosti s důstojníky průzkumu druhů vojsk a brigádou PS, usměrnění zámyslu podřízených sil a prostředků průzkumu;
- pomoc při plánování a přípravě sil a prostředků průzkumu;
- průběžná informace štábu divize, podřízených štábů a zpravodajská hlášení štábu armády o získaných zprávách a stavu průzkumných prostředků;
- výslech zajatců a přeběhlíků.

V průběhu boje náčelník zpravodajského oddělení

- přímo, nebo prostřednictvím střediska pro řízení průzkumu řídí skupiny hloubkového průzkumu, průzkumné skupiny, rádiové průzkumné středisko divize;
- ovlivňuje činnost technických prostředků dělostřeleckého průzkumu, ženijních průzkumných prostředků, průzkumných prostředků jiných druhů vojsk (PVO, chem.), použití vrtulníkové letky k průzkumu;
- získané zprávy vyhodnocuje, předkládá veliteli s návrhy na opatření, vyhodnocuje situaci zvláště v ZHN a její možný vývoj upřesňuje;
- vydává pokyny pro činnost prvního pomocníka na PVS;
- navrhuje veliteli způsob použití sil a prostředků průzkumu.

První pomocník náčelníka zpravodajského oddělení divize se účastní prací na oddělení, po zaujetí PVS plní veškeré úkoly jako náčelník (v potřebném rozsahu) na PVS, kam odjíždí se skupinou zástupce velitele. S náčelníkem zpravodajského oddělení udržuje neustálý styk po technických pojítkách k vzájemné informaci a řízení průzkumných prostředků.

Druhý pomocník náčelníka zpravodajského oddělení

- vede plán průzkumu, výkazovou mapu a ostatní dokumenty,
- soustřeďuje a vyhodnocuje získané zprávy,
- hlásí závěry ze zpráv náčelníkovi zpravodajského oddělení a štábu armády,
- průběžně informuje štáb divize a štáby podřízených orgánů,
- udržuje úzkou součinnost s operačním oddělením a druhy vojsk,
- navrhuje další opatření průzkumu náčelníkovi zpravodajského oddělení,
- informuje prvního pomocníka na PVS,
- připravuje další bojová nařízení pro průzkum,
- navrhuje doplnění ztrát průzkumných jednotek,
- vyslýchá zajatce a přeběhlíky,
- odposlouchává a vyhodnocuje zprávy vzdušného průzkumu.

Průzkumný prapor, jako základní organická jednotka průzkumu divize, je schopen svými prvky bojové sestavy (průzkumnými orgány), zejména PzS, působit v pásmu divize širokém 20—30 km, do hloubky až 100 km. Ve vysokém tempu může pronikat do velké hloubky, s využitím mezer v bojové sestavě nepřítelů, při efektivním využití sil a prostředků průzkumu. Úkoly plní těmito prostředky:

- průzkumnými skupinami — 5 až 7 na vzdálenost až 80 km,
- skupinami hloubkového průzkumu — 5 skupin na vzdálenost 100 km i více,
- rádiovým průzkumem do hloubky 50—60 km.

Z průzkumného praporu divize náčelník zpravodajského oddělení vytváří zálohu průzkumu v síle čtyř až rot.

Vrtulníkový roj, nový prostředek divize, má sice svoje předurčení jako spojovací prostředek, je však nutné vyčlenit alespoň jeden vrtulník Mi-1 a jeden vrtulník Mi-4 k průzkumu, zejména:

- k obletům státních hranic v míru,
- k doplňkovému průzkumu cílů, zejména jaderných zbraní, zjištěných jinými prostředky,
- k radiačnímu průzkumu,
- k důstojnickému průzkumu.

Náčelník průzkumu raketového vojska a dělostřelectva divize má k dispozici průzkumnou dělostřeleckou baterii a u dělostřeleckého pluku divize průzkumnou četou. Zvláště je třeba využívat průzkumové ústředny průzkumné dělostřelecké baterie pro řízení průzkumu a shromažďování zpráv.

Ženíjný průzkumná četa ženíjního praporu divize plní úkoly ženíjního průzkumu získáváním a vyhodnocováním zpráv o nepříteli a terénu, především k úspěšnému ženíjnímu zabezpečení vojsk. K ženíjnímu průzkumu se určují pozorovací hlídky, hlídky pro fotografování, odposlouchávací hlídky, ženíjní průzkumné skupiny, ženíjní průzkumné hlídky. Do sestavy vševojskových průzkumných jednotek se taktéž včleňují ženisté — průzkumníci.

Čety chemického průzkumu v rotě chemické ochrany divize a u tankových a motostřeleckých pluků plní úkoly chemického a radiačního průzkumu s důrazem na místa velení a hlavní prvky bojové sestavy divize.

Prostředky PVO divize plní úkoly vidového průzkumu a radiolokačního průzkumu vzdušných cílů systémem pozorování a radiolokátory.

Zpravodajský důstojník pluku plánuje a řídí průzkum u pluku s využitím průzkumové čety pluku, tankových a motostřeleckých praporů, vede pracovní mapu, vyhodnocuje zprávy, hlásí zprávy nadřízenému štábu a informuje vlastní štáb, podřízené a sousedy.

Zodpovídá-li zpravodajské oddělení za organizaci průzkumu, zejména za vyhodnocení a závěry o možné činnosti nepřítele pro rozhodnutí velitele divize, musí se stát centrem, odkud vycházejí všechny úkoly průzkumu, a to pro:

- pluky,
- vševojskové průzkumné jednotky (PzS, SHPz),
- rádiový průzkum,
- ženíjní průzkum,
- vzdušný průzkum,
- na zpravodajské oddělení armády [požadavky].

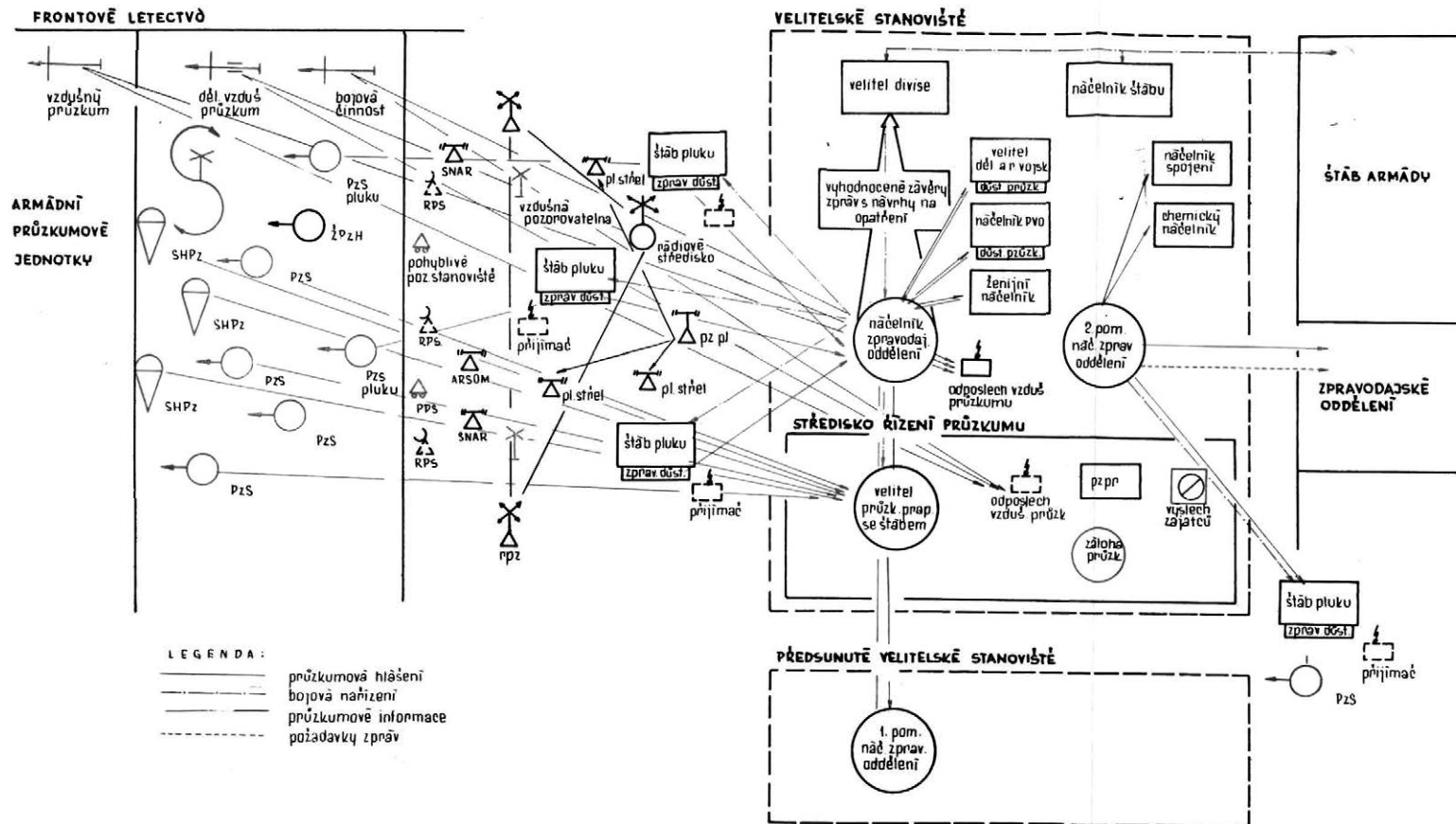
ŘÍZENÍ PRŮZKUMU NA STUPNI DIVIZE

Systém organizace řízení průzkumu a vzájemné vztahy uvádí **příloha 4**.

Na základě situace a současného početního stavu zpravodajského oddělení a jeho vybavení je výhodné zřídit u štábu divize v blízkosti VS (2–5 km) středisko řízení průzkumu pod velením velitele průzkumného praporu, který by se stal se svým štábem orgánem náčelníka zpravodajského oddělení k řízení orgánů průzkumu, k předávání úkolů, shromažďování a evidenci zpráv a k materiálně technickému zabezpečení orgánů průzkumu. Nové řády v důsledku obsahové změny systému vedení průzkumu v čele bojových sestav, kdy PzO ve starém pojetí není schopen dost rychle a operativně zjistit zprávy o možném nepříteli, má velitel průzkumného praporu po zasazení všech prostředků do akce jiné podmínky. Ze střediska by štáb průzkumného praporu řídil průzkumné skupiny, skupiny hloubkového průzkumu, rádiové průzkumné středisko,

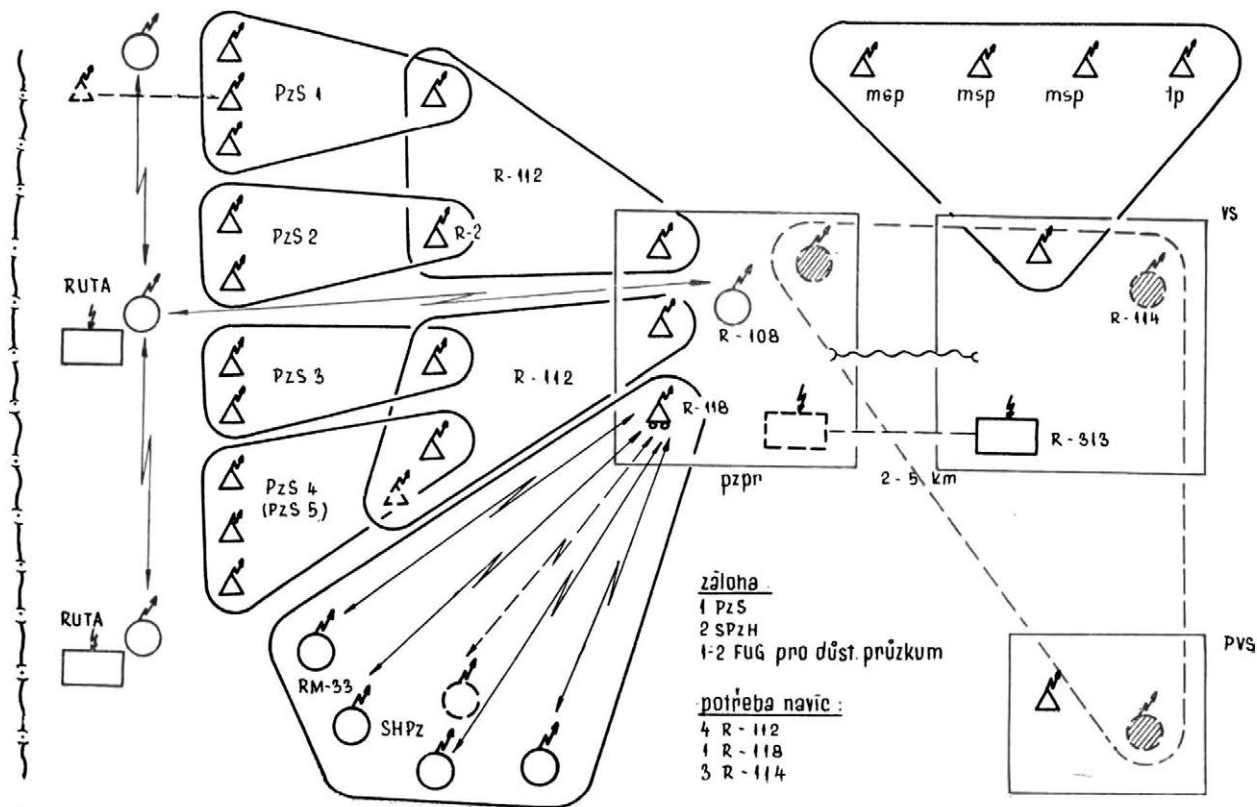
ŘÍZENÍ PRŮZKUMU DIVIZE

PŘÍLOHA 4

VARIANTA SPOJENÍ NÁČELNÍKA ZPRAYODAJSKÉHO ODDĚLENÍ msd

PŘÍLOHA 5

eventuálně odposlech vzdušného průzkumu. Výhodnější je však mít přijímač pro odposlech vzdušného průzkumu přímo na oddělení nebo v blízkosti zpravodajského oddělení. Toto řešení by ulehčilo zpravodajskému oddělení (oddělení by pouze udržovalo spojení se zpravodajskými důstojníky pluků), plně by využilo štábu průzkumného praporu. K úspěšnému řízení orgánů průzkumu střediskem je třeba, aby zahrnovalo minimálně tyto funkcionáře:

- velitele průzkumného praporu (velitel střediska řízení), který bude řídit veškerou práci střediska, bude v neustálém styku s náčelníkem zpravodajského oddělení a osobně bude řídit průzkumné skupiny divize,

- náčelník štábu, pomocník náčelníka štábu a pomocník NS pro mobilizační otázky,

- náčelník spojení (důstojník rádiového průzkumu) pro řízení rádiového průzkumného střediska divize,

- velitel roty hloubkového průzkumu pro řízení skupin hloubkového průzkumu,

- jeden až dva poddůstojníci ke kódování a odkódování zpráv a udržování spojení s průzkumnými prostředky.

Středisko řízení průzkumu vybavit jedním až dvěma obrněnými transportéry BRT, jedním až dvěma štábními autobusy, potřebnými rádiovými stanicemi a přijímači, motospojky, eventuálně vrtulníkem pro doplňkový průzkum a spojení, soupřavou linkových pojítek nebo směrových stanic.

Metody práce střediska řízení průzkumu.

a) V období plánování

Řízení průzkumu v tomto období usnadnit povoláním velitele střediska řízení průzkumu a hlavních funkcionářů průzkumného praporu na zpravodajské oddělení divize spolu se zpravodajskými důstojníky pluků. Náčelník zpravodajského oddělení osobně vydá nařízení pro průzkum zpravodajským důstojníkům pluků a veliteli praporu (zvláště pro organizaci PzS, SHPz a rádiového průzkumu, vyčlenění zálohy). Zároveň informuje o nepříteli. Na základě nařízení náčelníka zpravodajského oddělení jednotliví funkcionáři průzkumného praporu pod vedením velitele praporu plánují, organizují materiálně technické zabezpečení a přípravu orgánů průzkumu. Na rozdíl od průzkumné roty může nyní velitel roty hloubkového průzkumu na základě nařízení náčelníka zpravodajského oddělení divize a za řízení velitele praporu reálně splánovat vysazení SHPz, tyto po celou dobu řídit a materiálně zabezpečit. Rovněž tak plánování a řízení rádiového průzkumu zabezpečí plně využití možností rádiového průzkumného střediska. Velitel průzkumného praporu svým vzděláním a zkušenostmi dává předpoklady pružného řízení všech průzkumných prostředků, zvláště splnění úkolů průzkumnými skupinami. Odposlech vzdušného průzkumu, vzhledem k své důležitosti, může řešit pomocník náčelníka zpravodajského oddělení nebo velitel průzkumného praporu. Navázání a udržení spojení se všemi prostředky průzkumu bude hlavním úkolem náčelníka spojení (možnou variantu spojení průzkumu v divizi uvádí **příloha 5**).

Součinnost s ostatními odděleními štábu spočívá ve vzájemné informovanosti a ovlivňování průzkumu druhů vojsk náčelníkem zpravodajského oddělení, v komplexním řízení, soustřeďování a vyhodnocování zpráv na zpravodajském oddělení (ve středisku řízení průzkumu). Tyto otázky vyniknou ve vztahu s ve-

litelstvím raketového vojska a dělostřelectva při průzkumu, doplňkovém průzkumu a ničení jaderných prostředků nepřítele, dále i s operačním oddělením, ženijním náčelníkem, náčelníkem PVO a chemickým náčelníkem.

b) V období vedení boje

Těžiště řízení průzkumu v období vedení boje spočívá na středisku řízení průzkumu; tím i celková činnost zpravodajského oddělení divize dostane jiný charakter. Náčelníkovi zpravodajského oddělení zůstane více času na práci pro hlavní funkcionáře divize, nadřízený štáb (zpravodajské oddělení armády) a vojska. Zahrneme-li řídicí činnost střediska do celkové skladby zpravodajské činnosti u divize, změní se nám i celkový časový poměr mezi informační činností a vlastním řízením průzkumu ve prospěch řízení. Středisko řízení průzkumu bude schopno vydávat průběžně podle nařízení náčelníka zpravodajského oddělení doplňková bojová nařízení pro průzkum, shromažďovat od všech prostředků zprávy, tyto odkódovat a předat náčelníkovi zpravodajského oddělení. Dosáhne tím nepřetržitosti řízení sil a prostředků průzkumu, získá čas a možnosti osobního vlivu na tyto prostředky a podstatně ulehčí zpravodajskému oddělení divize. Při vedení boje musí vyniknout pravidelná součinnost s ostatními odděleními a druhy vojsk, zvláště raketovým vojskem a dělostřelectvem při informaci, použití sil a prostředků průzkumu, dohovoru jaderných úderů na nepřítele, eventuálně doplňkovém průzkumu cílů.

Zřízení střediska řízení průzkumu u divize, jako nového prvku, umožní přípravu dokumentů pro řízení sil a prostředků průzkumu a jejich vlastní řízení během vedení boje odpovídajícím způsobem a v časových normách. Dosáhne se průběžného dodávání zpráv od těch prostředků, zvláště údajů o jaderných prostředcích nepřítele. Vyrovná se nepříznivý časový poměr, věnovaný na informační činnost a na řízení průzkumu, ve prospěch řízení. Zpravodajské oddělení divize získá čas pro práci ve štábu, pro nadřízený štáb a vojska, zvláště zpravodajské důstojníky pluků.

Hlavní náplní práce zpravodajského oddělení a jeho operativního orgánu — střediska řízení průzkumu v divizi — se musí stát řízení sil a prostředků průzkumu k získání maxima zpráv o nepříteli, zvláště prostředků jaderného napadení.

Podle Zprav-1-1 nejdůležitějším předpokladem úspěšného řízení sil a prostředků průzkumu je neselehávající spojení, v současné době řešené rádiovými směry (sítěmi) a pohyblivými pojítky. Z náčrtu varianty spojení průzkumu vyplývá požadavek doplnit počet spojovacího materiálu. Jde o čtyři rádiové stanice R-112, jednu R-118 a tři R-114.

* * *

Stav vysoké bojové pohotovosti nepřátelských vojsk, zejména prostředků jaderného napadení, daný charakterem počátečního období války, si vyžádal decentralizaci sil a prostředků průzkumu. U divize jsou dnes všechny základní druhy průzkumu. Změnila se kvalitativní stránka sil a prostředků průzkumu divize. Nebezpečí jaderných úderů na prvky bojové sestavy v každé době vyžaduje rychlou informovanost a i pružné a nové formy řízení průzkumu, aby zpráva co nejdříve pronikla k prostředku ničení. Možným řešením je k řízení průzkumu v rámci divize vytvořit u zpravodajského oddělení středisko řízení.

OPERAČNÍ A TAKTICKÁ PŘÍPRAVA BUNDESWEHRU V ROCE 1966

Z poznatků získaných sledováním operační a taktické přípravy štábů a vojsk západoněmeckých ozbrojených sil vyplývá, že jejich příprava vychází z výcvikových směrnic velení Severoatlantického paktu a úlohy západoněmecké armády v operačních plánech atlantické aliance pro středoevropské válčiště.

Na podkladě zkušeností z minulých let vyvodit tyto závěry:

Hlavní formou operační přípravy zůstane velitelsko-štábní cvičení. V prvním pololetí r. 1966 lze počítat s jejich konáním na stupni sborů, v druhém pololetí s účastí západoněmeckých štábů na společném velitelsko-štábním cvičení typu „FALLEX“. V průběhu roku bude v souladu se společným programem několik válečných her, spojovacích a součinnostních cvičení pozemního vojska a letectva. Tematicky bude příprava štábů zaměřena na procvičování organizace a vedení obrany v počátečním období omezené války a na uvádění vojsk do bojové pohotovosti podle systému, zavedeného v armádách členských zemí Severoatlantického paktu.

Taktická příprava bude probíhat v souladu s plánem operační přípravy za maximálního využití výcvikových prostorů s cílem zdokonalit štáby a vojska ve vedení bojové činnosti jak s použitím, tak i bez použití jaderných zbraní v různých terénních a povětrnostních podmínkách. Důraz bude kladen na **splnění těchto hlavních úkolů:**

- procvičení všech druhů boje, zejména boje na zdrženou s přechodem do protitěče, překonávání vodních překážek a přesunů po vlastní ose i vzduchem;

- prohloubení organizace součinnosti jednotek, útvarů a svazků s jednotkami druhů vojsk a taktickým letectvem;

- prohloubení organizace a vedení průzkumu a bojového zabezpečení se zvláštním zřetelem na boj proti vzdušným výsádkám a partyzánům;

- zdokonalení velení a organizace nepřetržitého spojení ve složitých podmínkách bojové situace;

- zdokonalení organizace materiálně technického a zdravotnického zabezpečení v polních podmínkách.

Výcvik se člení do čtyř hlavních skupin.

- taktický výcvik,
- střelecký výcvik,
- politická a občanská výchova,
- tělesná příprava.

Výcvik a výchova se mají co nejvíce prolínat.

Vyžaduje se:

- postupovat systematicky od nižších forem k vyšším, od lehčího k obtížnějšímu, od výcviku jednotlivce k výcviku na stupni jednotka, útvar, svazek;

- taktický výcvik řídit zásadně v polních podmínkách, přičemž vytvářet co nejrealističtější představu o činnosti protivníka; — zvládnout nejmodernější bojovou techniku.

Povolanci budou nastupovat během roku k výkonu osmnáctiměsíční základní vojenské služby ve čtyřech termínech. Jejich příprava se dělí na tříměsíční **základní výcvik** jednotlivce, tři až šestiměsíční **speciální výcvik** u bojových útvarů, ve školách a kursech a **zdokonalovací výcvik** po zbývajících dobu základní služby u bojových útvarů. Třetí etapa výcviku plně spadá do cyklu taktické přípravy štábů a vojsk.

Základní výcvik trvá třináct týdnů. Se dvěma týdny se počítá pro závěrečná cvičení v terénu a s jedním pro případné opakování některých témat a na prověrky. Ve zbývajících desíti týdnech se kalkuluje asi se 423 výcvikovými hodinami, které jsou rozděleny podle **tabulky 1.**

Jádro základního výcviku tvoří bojový výcvik jednotlivce v jednotlivých druzích boje za denní i noční doby, zejména při průzkumu (orientace v prostoru bez použití buzoly a mapy, překonávání zátarasů a vodních překážek improvizovanými pomocnými prostředky, zneškodnění strážných, získání zajatce, ničení mostů a důležitých objektů), v bojovém zajištění a při tzv. „přežití“, tj. v podstatě vyjití z týlu

Tabulka 1

Předmět	Hodiny	Procenta
Taktická příprava:		
— pořadový výcvik	33	7,8
— bojový výcvik jednotlivce	153	36
— výcvik v ochraně proti účinkům zbraní hromadného ničení	20	4,7
— výcvik v boji proti tankům	20	4,7
— výcvik v boji proti letadlům	5	1,1
— zdravotnický výcvik	10	2,3
— střelecký výcvik	30	7
— ostré střelby	50	11,1
Politická příprava, služební řády	40	9,4
Občanská výchova	4	0,9
Tělesná příprava	45	10
Záloha času	13	3

protivníka (útěk ze zajetí, přesun v terénu na velké vzdálenosti, získávání potravy z místních zdrojů).

Při výcviku v ochraně proti účinkům zbraní hromadného ničení se nacvičuje každých čtrnáct dnů dvanáctihodinové nošení ochranné masky, při výcviku v boji proti tankům ničení tanků zblízka a při výcviku v boji proti letadlům vedení palby proti nízké letící cíli. Zdravotnický výcvik má dát povolancům základní znalosti pro poskytnutí první pomoci.

Cílem střeleckého výcviku je naučit povolance ovládat lehké pěchotní zbraně včetně granátometu.

Politická příprava má přispět výchově k „bezpodmínečné poslušnosti“, odhodlání „splnit jakýkoli rozkaz“ a ideologické přípravě k válce proti Německé demokratické republice. Občanské výchově vyučují duchovní formou přednášek, např. o životním stylu a vztahu ke společnosti.

V tělesné přípravě se klade důraz na lehkou atletiku, zdolávání překážek, výcvik v sebeobraně, box, plavání a lyžování.

Speciální výcvik je zaměřen podle druhů vojsk a jeho cílem je zdokonalit úroveň dosaženou při základním výcviku, připravit vojáka-specialistu a vytvořit předpoklady pro součinnost druhých vojsk výcvikem na stupni jednotka, útvar. Podstatně náročnější výcvik je v rámci funkčního

zařazení u bojových jednotek a formou taktických cvičení, zahajovaných vyhlášením bojového poplachů. Při nich se klade důraz na dlouhodobý pobyt v terénu za nepříznivých povětrnostních podmínek, dlouhé pochody bez dodržování obvyklých přestávek, dlouhodobé nošení ochranných masek, složité ženijní práce (zejména stavbu krytů proti účinkům zbraní hromadného ničení), údržbu bojové techniky, pomoc raněným a zásobování v bojových podmínkách. Na závěr taktických cvičení jsou zpravidla ostré střelby. V průběhu speciálního výcviku absolvuje každý voják alespoň jedno cvičení „přežití“, při kterém stráví s minimálním materiálním zabezpečením 36 hodin v terénu (z toho dvě noci) a vykoná značně namáhavý pochod. Velká pozornost se věnuje přípravě pro boj v zimním období.

Celková doba speciálního a zdokonalovacího výcviku je rozdělena v tabulce 2.

Zdokonalovací výcvikem projde voják u jednotky, která cvičí podle plánu taktické přípravy štábů a vojsk. Plán předpokládá:

V prvním čtvrtletí

— štáby připravit do stupně divize vto, období ukončit velitelsko-štabními cvičeními s obrannou tematikou;

— jednotky cvičit na stupni četa, rota

Tabulka 2

Druh výcviku	Procenta
Výcvik specialisty a stmelení družstva (osádky)	44
Technický výcvik a údržba materiálů	23
Bojový výcvik jednotek, útvarů	12
Pořadový výcvik	2,4
Střelecký výcvik	2,5
Politická příprava, služební řády, občanská výchova	7,5
Tělesná příprava	8,6

s důrazem na ostré střelby, dlouhodobý pobyt v terénu a vedení bojové činnosti za ztížených povětrnostních podmínek; procvičovat všechny druhy boje. Roty dalekého průzkumu cvičit ve výcvikových prostorech v Portugalsku, Řecku a Turecku.

Ve druhém čtvrtletí

— prohlubovat přípravu štábů na stupni divize a zaměřit se na účast na velitelско-štábních cvičeních armádních sborů;
— jednotky cvičit na stupni prapor se závěrečnými praporemi cvičeními; procvičovat všechny druhy boje. Tankové prapory cvičit v Castlemarti (Velká Británie).

Třetí čtvrtletí

vyhradit přípravě na stupni brigáda. Za hlavní formu pokládat taktická cvičení, při nichž procvičovat všechny druhy boje s důrazem na vedení obrany. Zvláště pozornost věnovat součinnosti druhů vojsk, údržbě bojové techniky, organizaci ženijního a týlového zabezpečení v polních podmínkách. Plně využívat výcvikových prostorů jak v Německé spolkové republice, tak v zahraničí, zvláště ve Francii, kde bude cvičit asi 26 000 příslušníků západoněmecké armády.

Ve čtvrtém čtvrtletí

po dvouleté přestávce v souladu s dlouhodobým plánem připravit západoněmecké ozbrojené síly na divizní cvičení, při nichž procvičovat:

- 4 md (popřípadě 1 hd) vedení boje na zdrženou;
- 10 md (popřípadě 1 hd) zasazení ve druhém sledu armádního sboru;

- 12 td protizteč;
- 2 a 7 md vedení obrany a protizteč;
- 5 td protizteč po přesunu na značnou vzdálenost;
- svazky prvního armádního sboru vedení obrany a protizteč.

SPECIFIKACE PŘÍPRAV DRUHŮ VOJSK

Prostředky jaderného napadení

Příprava bude zaměřena především na zvládnutí základního výcviku u řízených střel PERSHING, SERGEANT a kanónů 175 mm. Taktický výcvik a příprava na ostré střelby budou v blízkosti stálých posádek. Od března do listopadu se budou jednotky postupně střídát ve tří- až čtyřnedělních intervalech ve výcvikových prostorech, kde budou probíhat taktická cvičení (jednotky dělostřeleckých raket cvičení s ostrými střelbami s důrazem na součinnost s vojskovým letectvem pro řízení palby) a prověrky výcviku. V září a říjnu budou oddíly SERGEANT na ostrých střelbách na britské raketové střelnici South Uist na Hebridách (Velká Británie). Příprava štábů a jednotek bude zaměřena na podporu vševojskových svazků při vedení obranného boje a zabezpečení protizteče.

Dělostřelectvo

Taktický výcvik a příprava na ostré střelby budou obdobně jako u prostředků jaderného napadení v blízkosti stálých posádek. Důraz se klade na činnost baterie ve dne i v noci. Pobyt jednotek ve výcvikových prostorech bude organizován především v lednu a únoru, listopadu a pro-

Z kapitalistických armád

sinci, kdy jejich příprava vyvrcholí taktickými cvičeními s ostrými střelbami, především na téma zabezpečení obranného boje a přechodu do protizteče.

Zenijní vojsko

Taktická příprava bude zaměřena především na zřizování a odstraňování minových polí a budování přeprav ve dne i v noci.

Spojovací vojsko

Hlavní důraz se klade na procvičení rychlého budování spojení v rámci útvaru a svazku.

Týlové služby

Budou procvičovat přesuny, přepravu materiálu a rozvinování týlových zařízení v poli.

* * *

Operační příprava štábů bude organizována v rámci společného programu velení Severoatlantického paktu. Taktická příprava štábů a vojsk vychází z plánů operační přípravy a bez zřetele na základní a

speciální výcvik povolanců bude rozdělena na čtvrtletní období, ukončená závěrečnými velitelsko-štabními a taktickými cvičeními:

— 1. čtvrtletí: příprava štábů do stupně divize vto, jednotek na stupni četa, rota;

— 2. čtvrtletí: příprava vyšších štábů, jednotek na stupni prapor;

— 3. čtvrtletí: příprava na stupni brigáda;

— 4. čtvrtletí: příprava na stupni divize.

Výcvik na stupni rota bude na posádkových cvičišťích, na stupni prapor v blízkosti stálých posádek, v některých případech ve výcvikových prostorech. Pro taktická cvičení na stupni brigáda bude využíváno výcvikových prostorů jak v Německé spolkové republice, tak v zahraničí, zejména ve Francii. Procvičovat se budou všechny druhy boje do stupně brigáda s důrazem na vedení obrany a přechod do protizteče.

Není vyloučeno, že časové rozdělení nebude plně dodrženo a že dojde k určitým změnám vzhledem k přípravě rozsáhlých podzimních taktických cvičení.

Obrněné transportéry armád USA, NSR a Francie

Vybavování pěších jednotek a útvarů vysoce výkonnými terénními automobily zvyšuje podle názoru amerického vedení jejich přepravní rychlost, avšak současně ztěžuje jejich manévry na komunikacích nebo podél nich. To má za následek přepnutí komunikací, zpomalení pohybu i nahromadění sil a prostředků, které jsou tak vhodným cílem jaderných úderů a letectva. Automobily jsou kromě toho zranitelné střepinami a palbami z ručních zbraní. Závislost na komunikaci váže navíc i velké síly ženijního vojska k budování a údržbě komunikací a objektů na nich (především mostů), neboť jejich vyřazením je pohyb ve značné míře omezen.

Proto je vhodnější vybavovat jednotky vysoce pohyblivými, krytými a pokud možno hermeticky uzavřenými, obojživelnými a vzduchem přepravitelnými obrněnými transportéry. Jejich předností proti automobilům jsou zejména z použití jak v útoku a obraně, tak i v ostatních druzích bojové činnosti, tj. při vyjití z boje, v boji na zdrženou a při odchodu.

Použití obrněných transportérů v útoku umožňuje dosahovat podstatně vyššího tempa útoku a urychluje ztích objektů společně s tanky, neboť obrněný transportér chrání pěchotu proti střepinám a palbám z ručních zbraní. Předností obrněných transportérů vyniknou především v boji v hloubce obrany protivníka. Široce se jich využívá společně s tanky jako jejich ochrana v průzkumných a předstuných odřadech a při rozvíjení úspěchu v rychlých tempech v součinnosti s taktickými vzdušnými výsádky. Především se uplatní v prostorech se slabě rozvinutou komunikační sítí a při násilných přechodech vodních toků.

Rovněž v obraně se počítá s vlastnostmi obrněných transportérů, především s palebnou silou zbraní vozidla ve vybudovaných stanovištích v sestavě jednotek, ke krytí styků a boků a k rychlým a prudkým protiztečím společně s tanky.

Kromě použití obrněných transportérů jako bojových vozidel, vybavených příslušnými zbraněmi (kanóny menší ráže, kulomety, bezzákluzovými kanóny, mino-

metry, protitankovými řízenými střelami), uplatňují se obrněné transportéry i v jiných funkcích, např. jako pohyblivá velitelská stanoviště a pozorovatelné, střežící ústředny dělostřelectva, zdravotnická vozidla, různá dopravní a tažná vozidla apod.

Taktika vzdušných výsádkových jednotek a útvarů počítá rovněž s širokým použitím obrněných transportérů.

Konstrukční zásady a zásady použití obrněných transportérů v armádách USA a NSR jsou obdobné. Mechanizované prapory mají v podstatě totéž poslání jako prapory motorizované. Používají se v útoku, v obraně a při vedení boje na zdrženou. Zvláště výhodné jsou při boji v noci, v osadách, lesnatém terénu, při násilných přechodech vodních toků a při boji proti protivníkovi, který má menší počet tanků a obrněných vozidel nebo který se brání ve vybudovaných postaveních. Mechanizovaná pěchota bojuje z obrněných transportérů, pokud není palebnými prostředky protivníka donucena k sesednutí. Značnou předností transportéru je schopnost překonávat prostory zamořené radioaktivními látkami a poskytovat ochranu proti účinkům světelného, tepelného a radioaktivního záření. Obrněný transportér má být vybaven tak, aby jeho osádka byla schopna bojovat po tři dny samostatně.

Ačkoliv se vyvíjí nový typ obrněného transportéru, není reálný předpoklad, že by práce skončily do roku 1970. V souvislosti s tím nelze předpokládat zásadní změny v taktice mechanizovaných a motorizovaných jednotek.

Ve francouzské armádě jsou zásady taktického použití obrněných transportérů rovněž přibližně stejné jako v americké armádě. V posledním období je věnována velká pozornost maximálnímu použití především u průzkumných a vzdušných výsádkových jednotek.

Podrobnější údaje o použití obrněných transportérů v hlavních druzích boje uvádí služební pomůcka „Zprav-51-88 Organizace a výzbroj jednotek a útvarů americké, západoněmecké a francouzské armády a zásady vedení boje“.

Z kapitalistických armád

Současný stav a předpokládaný vývoj

Do r. 1975 nelze počítat s podstatnými změnami ve výzbroji armád vzhledem k dlouhodobým vývojovým lhůtám a k současné úrovni výroby obrněných transportérů.

Ve výzbroji armád převládají pásové obrněné transportéry, u kterých se nyní zdokonalují palebné a ochranné systémy. Perspektivním obrněným transportérem západoněmecké armády zůstává HS-30 (pásový), americké armády M 113 — ve zdokonalené verzi MICV (Mechanized Infantry Combat Vehicle) s účinnějšími palebnými prostředky a dokonaleji formovanou korbou. Pro speciální úkoly (průzkum) zůstane ještě v sedmdesátých letech ve výzbroji obrněný transportér M 114 (pásový). Všechny americké obrněné transportéry mají proti HS-30 velkou přednost v obojživelnosti. Obrněný transportér M 113 přijala v r. 1965 do výzbroje i západoněmecká armáda a vyzbrojila jím některé mechanizované prapory mechanizovaných bri-

gád; bude pak vedle HS-30 základní výzbrojí svazků ještě v sedmdesátých letech. Francouzská armáda má ve výzbroji vedle pásového obrněného transportéru AMX několik typů obrněných automobilů dvou- a čtyřnápravových i čtyřnápravových. Čtyřnápravové automobily jsou v současné době modernizovány. Lze předpokládat, že ještě v sedmdesátých letech zůstanou ve výzbroji francouzských ozbrojených sil pásové obrněné transportéry AMX i obrněné automobily EBR a AML.

Novinkou v obrněné technice roku 1965 je americký obrněný automobil Commandos, původně konstruovaný pro policejní akce; pro potřeby vietnamské války byl přijat do výzbroje pozemních sil. Je dvou- a čtyřnápravový, nepřináší však žádné nové konstrukční prvky a těžší zřejmě z vývojových zkušeností švýcarského obrněného automobilu MOWAG padesátých let. Taktickými i technickými možnostmi je zřejmě výhodný pro ozbrojené střetnutí typu vietnamské války.

• • •

Do sedmdesátých let budou ve výzbroji USA, NSR a Francie stále převládat obrněné transportéry, které budou využívat základních agregátů i tvarů transportérů HS-30 a M 113. Obrněné automobily nebudou mít podstatný vliv na bojovou sílu svazků. Význam mají pouze ve francouzských ozbrojených silách.

VLIV TECHNICKÝCH MOŽNOSTÍ VÝSADKŮ

na rozhodování velitele o jejich použití

Podplukovník Miloš Brabenec, CSc.

(VM č. 2 a 3/1965)

Rozbor časových možností jednotlivých druhů výsadků.

1. Přistávací vrtulníkový výsadek — s vrtulníky Mi-4

Pplk. Kutín uvádí délku přípravy, přelet a vysazení vrtulníkového výsadku v trvání 60 — 90 minut. Je to spíše optimální varianta.

Může se také stát, že vrtulníkový útvar startuje z operačního letiště z hloubky 200 km a musí na odletové ploše, která je vzdálena 50 km za linií fronty, doplnit letecké pohonné hmoty. Má-li přistávací výsadek při vysazování využít plně taktického doletu vrtulníků Mi-4, tj. do 100 km, musí při startu z odletové plochy zásobit vrtulníky dostatečným množstvím pohonných hmot. Tudíž po přeletu vrtulníkového útvaru z operačních letišť na odletové plochy na vzdálenost 150 km, musí vrtulníky doplnit pohonné hmoty.

Při doplňování vrtulníků na odletových plochách se předpokládá zdržení 1,5 — 2 hodiny. Jde přitom o letecké pohonné hmoty (vysoce oktanový benzín), které nejsou v dostatečném množství u pozemních jednotek a které musíme proto na odletovou plochu s určitým časovým předstihem před přistáním vrtulníkového útvaru předsunout. Cisterny s pohonnými hmotami musíme přesunout z letišť vrtulníkového útvaru na vzdálenost kolem 150 km. Při průměrné rychlosti 30 km za hodinu bude trvat přesun pět hodin.

Z těchto úvah můžeme učinit závěr, že přistávací vrtulníkový výsadek v hodnotě motostřeleckého praporu může mít, vzhledem k potřebám vrtulníků Mi-4 a podle stupně připravenosti vrtulníků, tyto časy na přípravu a vlastní vysazení:

Hodnota vzdušného výsadku	Optimální varianta (podle VM č. 3/1965)	Při přeletu vrtulníkového útvaru z odletových letišť na odletové plochy s doplňováním pohonných hmot	
		již předsunutými	musí být předsunuty na vzdálenost 150 km
mspr	1—1,5 hod.	2,5—3,5 hodin	7,5—8,5 hodin

2. Padákový výsadek — přepravovaný dopravním letounem IL-14.

Doba potřebná k technickým opatřením pro samotný odlet vzdušného výsadku (strojení do padáků, přesun z vyčkávacích prostorů na odletová letiště, naložení materiálu) a přelet je celkově stejná jak pro padákový výsadek v hodnotě praporu tak i brigády. Plk. Kutín uvádí délku této přípravy v časovém rozmezí 3 — 4 hodiny. Tato doba je podmíněna ukončením plánování jak ve štábu velitele, který výsadek vysílá, tak i u zabezpečujících útvarů a jednotek, i u samotného vzdušného výsadku. Do zahájení těchto technických prací musí být již ukončeno plánování i jeho realizace včetně proniknutí úkolů až do jedinců.

Pro samotné plánování je třeba u padákového výsadku v hodnotě praporu počítat ještě asi se 3 hodinami, u padákového výsadku v hodnotě brigády asi s 5 hodinami. Tyto časy jsou reálné za předpokladu, že vzdušný výsadek je připraven materiálně (na základě předběžných nařízení) k bojové činnosti v týlu nepřítele.

Z těchto údajů můžeme učinit závěr, že padákový výsadek může mít tyto časy na přípravu a vysazení (včetně přeletu do hloubky kolem 100 km):

Hodnota vzdušného výsadku	Délka přípravy padákového výsadku přepravovaného IL-14	
	technická (ustrojení, přesun na odletové letiště, naložení, přelet)	spolu s plánováním a přípravou na základě předběžných nařízení
prapor	3—4 hodiny	6—7 hodin
brigáda		8—9 hodin

3. Padákový výsadek — přepravovaný dopravními letouny AN-12.

V Sovětském svazu jsou operace vzdušných výsadkových vojsk zabezpečovány dokonalými středními dopravními letouny. Zkušebně byl u nás předveden dopravní letoun typu AN-12, kterým byla vysazována i polská výsadková divize při spojeneckém cvičení v roce 1965 „Říjnová bouře“.

Letadla AN-12 jsou schopna přepravovat i těžkou bojovou techniku, zabezpečující úspěšnou bojovou činnost vzdušného výsadku v týlu nepřítele. Vzhledem k perspektivě budu proto uvažovat i o takové variantě, kdy padákový výsadek bude přepravován do týlu nepřítele letouny AN-12.

Při využití nejmodernějších nakladačů a pojízdných jeřábů trvá naložení těžkého materiálu a jeho upevnění včetně padákových souprav 5 — 10 hodin (podle jednotlivých zbraní). Připočteme-li další dvě hodiny, které jsou nutné k naložení výsadkových plošin do letounů, k ustrojení výsadkářů do padáků a jejich nasednutí do letounů (letouny se nesmí na odletových letištích zdržet déle jak 2 hodiny), vyjde nám celková doba 7 — 12 hodin technické přípravy vzdušného výsadku k odletu.

Odletová letiště budou u dopravních letounů AN-12 v hloubce 500 km. Při přeletu rychlostí kolem 550 km v hodině (v době vysazování při rychlosti 300

až 310 km v hodině) můžeme počítat, že přelet a vysazení padákového výsadku do hloubky 200 km bude trvat kolem 2 hodin.

Z těchto údajů můžeme učinit závěr, že padákový výsadek přepravovaný do týlu nepřítele dopravním letounem AN-12 může mít tyto časy na technickou přípravu a samotné vysazení:

Dopravní letoun	Celková doba		
	technické přípravy těžkého materiálu	s naložením plošin do letounu	s přeletem a vysazením do hloubky 200 km
AN-12	5—10 hodin	7—12 hodin	9—14 hodin

Zkušenosti z druhé světové války i ze současných cvičení ukazují, že výsadkové akce musí řídit od začátku až do konce ten velitel, který má potřebné síly a prostředky k zabezpečení přeletu vzdušných výsadků, vysazení i jejich bojové činnosti v týlu nepřítele a to až do sloučení vzdušných výsadků s pozemními vojsky. To znamená, že musí mít takové možnosti a bojové prostředky, aby mohl předvídat a ovlivňovat vývoj situace na bojišti od okamžiku, kdy se rozhodne použít vzdušného výsadku až do jeho sloučení s pozemními vojsky.

Na schématu ukazují vztahy mezi **délkou přípravy vzdušného výsadku k vysazení spolu s délkou předpokládané bojové činnosti** různých druhů výsadků v týlu nepřítele a **postupem pozemních vojsk** v těchto obdobích operace (boje):

- při prolamování obrany** (kdy je zachováno tempo útoku 50 km za 24 hodin, tj. 2 km/hod.
- při rozvíjení útoku**, kdy může dosahovat rychlost postupu pozemních vojsk 80 — 100 km/24 hodin, tj. 4 — 5 km/hod.
- v určitém období boje a operace např. **při pronásledování**, kdy se předpokládá (podle Polního řádu čl. 273 a podle Návrhu operačních směrnic čl. 162) nutné vysazování vzdušných výsadků k předstížení nepřítele v zaujetí důležitých silničních uzlů a přeprav. V tomto období operace můžeme počítat s rychlostí postupu pozemních vojsk 10 — 15 km za hodinu.

Pro názornost a prostorové upřesnění doplnil jsem závislost uvedených vztahů ještě **vztahem k prostorové hloubce bojových úkolů svazků a svazů** na levé straně a **k hloubce sestavy nepřítele** na pravé straně schématu. Tyto vztahy chápu jako účelové, pomocné, více méně statické, které mají samozřejmě vždy svoji konkrétní podobu v určité konkrétní situaci.

Ve snaze zabránit různému výkladu pojmů použitých v článku a k ujednocení názorů uvádím jejich obsah podle nového předpisu Vys-1-1 čl. 13:

Hloubka vysazení je vzdálenost prostoru, do kterého se vysazuje od linie fronty.

Dálka vysazení je vzdálenost od letiště vzletu dopravního výsadkového letectva ve výchozím prostoru pro vysazení do prostoru, kde se vojska vysazují.

Kromě toho v článku používám pojem, který není v řádu uveden — **vzdálenost prostoru bojové činnosti vzdušného výsadku od linie fronty v době roz-**

hodování. Tento pojem je nutný k ujasnění časových propočtů pro postup pozemních vojsk vycházejících na sloučení se vzdušným výsadkem od doby, kdy se velitel rozhodl použít vzdušný výsadek.

K usnadnění orientace na schématu uvedu příklad:

— velitel divize se rozhoduje o použití přistávacího vrtulníkového výsadku, přepravovaného vrtulníky Mi-4, v hodnotě praporu, kdy je nutno počítat s celkovou dobou přípravy, přeletu, vysazení v délce 3 hodiny od vydání rozhodnutí a kdy se předpokládá délka bojové činnosti vzdušného výsadku v týlu nepřítele v trvání 4 hodin. Od rozhodnutí o vysazení vzdušného výsadku až do sloučení s pozemními vojsky uplyne celkem 7 hodin. Po celou dobu musí velitel, který se rozhoduje o použití vzdušného výsadku, mít možnost ovlivňovat situace na bojišti;

— v tomto případě se musí velitel rozhodovat v takové situaci, kdy vzdálenost pozemních vojsk od prostoru bojové činnosti vzdušného výsadku je dána předpokládaným tempem postupu tohoto období operace (boje), kdy se rozhoduje o použití vzdušného výsadku.

Při různém průměrném tempu útoku v hodině bude i různá vzdálenost linie vlastních vojsk od předpokládaného prostoru bojové činnosti v týlu nepřítele.

Velitel divize se musí proto rozhodnout o použití tohoto přistávacího vzdušného výsadku v situaci, kdy budou pozemní vojska od předpokládaného prostoru bojové činnosti VV:

a) **při průlomu**, kdy dosahuje rychlost pozemních vojsk 2 km v hodině — na vzdálenost 14 km (6 km do doby vysazení a 8 km za dobu samostatné bojové činnosti vzdušného výsadku v týlu nepřítele),

b) **při rozvíjení útoku** v operační hloubce a při dosažení tempa 5 km/hod. — na vzdálenost 35 km (15 km a 20 km),

c) **při pronásledování** (bude-li po celou dobu sedmi hodin zachováno tempo 10 — 15 km v hodině) — na vzdálenost 70 — 105 km, přičemž pozemní vojska jen od rozhodnutí do doby vysazení vrtulníkového výsadku v týlu nepřítele postoupí 30 — 45 km za dobu samotné bojové činnosti vzdušného výsadku po dobu 4 hodin o dalších 40 — 60 km.

Z tohoto příkladu můžeme dojít k těmto závěrům o použití uvedeného přistávacího vrtulníkového výsadku velitelem divize:

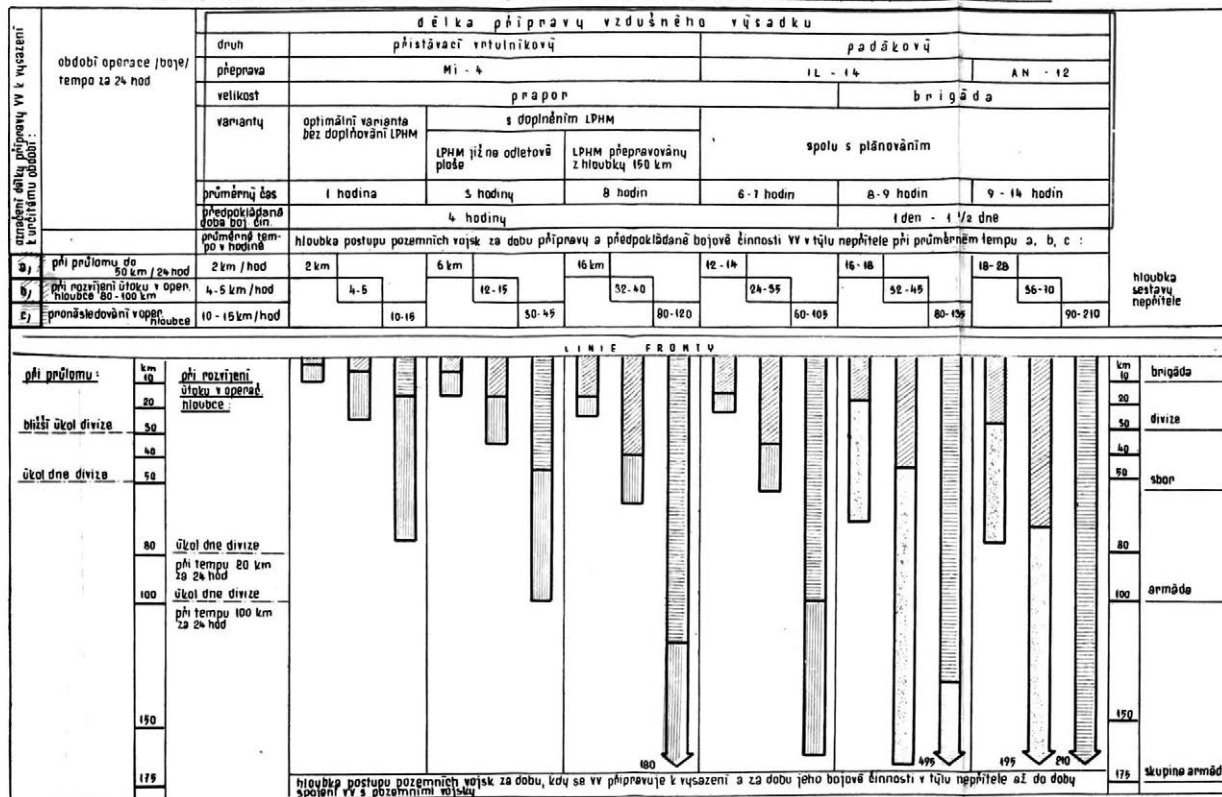
1. Použijeme-li uvedený vzdušný výsadek **při průlomu**, kdy pozemní vojska dosahují tempa 2 km/hod., musí být pozemní vojska vzdálena od předpokládaného prostoru bojové činnosti výsadku a výsadek můžeme vysadit za sestavu prvosledových brigád nepřítele. Do tohoto prostoru můžeme přepravit přistávací výsadek i s dopravními vozidly GAZ-69, se kterými má vrtulník Mi-4 taktický dolet 60 km od odletových ploch, jestliže ovšem odletová plocha bude nejvýše 46 km v hloubce. V tomto případě můžeme výsadek po vysazení ihned podporovat hlavním dělostřelectvem s dostřelem větším jak 8 km.

2. Použije-li velitel divize uvedený výsadek **při rozvíjení útoku** v operační hloubce, při průměrném tempu 5 km za hodinu, musí se rozhodnout o použití vzdušného výsadku v situaci, kdy pozemní vojska budou 35 km od předpokládaného prostoru bojové činnosti vzdušného výsadku v týlu nepřítele. Velitel divize bude moci tento výsadek podporovat oddílem vojenských raket od zahá-

POROVNÁNÍ ČASOVÝCH MOŽNOSTÍ VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ

SCHEMA

při přípravě, přeletu, vysazení a předpokládané délce jejich bojové činnosti v tčlu nepřítel v porovnání s hloubkou postupu pozemních vojsk za tuto dobu

LEGENDA : předpokládaná délka bojové činnosti v tčlu nepřítel :

■ v hodnotě praporu 4 hodiny

■ v hodnotě brigády 24 hodiny

jení vysazení, tj. za 3 hodiny po rozhodnutí. Aby mohl své rozhodnutí realizovat, musí zabezpečit možnost zachovat tempo a ovlivňovat vývoj situace na hloubku postupu pozemních vojsk 35 km, tj. po celou dobu 7 hodin.

3. Použije-li velitel divize vzdušného výsadku **při pronásledování**, musí si uvědomit, že jen za dobu, kdy se rozhodne o použití vzdušného výsadku až do zahájení vysazení (při zachování tempa 10 — 15 km/hod.), situace se změní a pozemní vojska postoupí již o 45 km dále. O použití vzdušného výsadku musí se proto rozhodnout v době, kdy pozemní vojska jsou 70 — 105 km od předpokládaného prostoru bojové činnosti vzdušného výsadku v týlu nepřítelů, bude-li po 7 hodin zachováno tempo útoku 10 — 15 km v hodině. Bude-li odletová plocha vrtulníků v době rozhodování vzdálena 50 km za linií fronty, znamená to přelet na vzdálenost 120 — 150 km.

Pak je nemožné použít **vrtulníkový výsadek**, přepravovaný vrtulníky Mi-4, protože délka vysazení přesahuje taktický dolet vrtulníků (tj. 100 km od odletových ploch).

Ze schématu můžeme při srovnání údajů posoudit účelnost použití jednotlivých druhů vzdušných výsadků a současně kdy, v jaké situaci pozemních vojsk musí velitel, který plánuje použití vzdušného výsadku, předvídat a ovlivňovat vývoj situace.

Při posuzování účelnosti použití určitého druhu vzdušného výsadku v určité situaci jsem vycházel z těchto předpokladů:

1. **doba přípravy a přeletu** vzdušného výsadku ve srovnání s předpokládaným tempem útoku musí zabezpečovat, aby vzdálenost pozemních vojsk v době vysazování vzdušného výsadku dávala možnost podpory vzdušného výsadku organickými, případně posilovými prostředky, kterými přímo disponuje velitel, který rozhoduje o použití vzdušného výsadku;

2. Velitel, který rozhoduje o použití vzdušného výsadku, má možnost svými prostředky **ovlivnit vývoj situace** na směru postupu pozemních vojsk do prostoru předpokládané bojové činnosti vzdušného výsadku a to po dobu přípravy vzdušného výsadku, přeletu a jeho vysazení a po dobu jeho samostatné bojové činnosti v týlu nepřítelů až do sloučení s vlastními pozemními vojsky;

3. **Délka vysazení** nepřesahuje možnosti vzdušných přepravních prostředků určitého druhu vzdušného výsadku;

4. **Maximálně využít možností a vlastností** vzdušných dopravních prostředků.

Při zachování těchto předpokladů **přistávací** vrtulníkový výsadek je výhodné použít:

— nepřekročí-li doba od rozhodnutí do vysazení 1 — 3 hod.,

— nepřesáhne-li tempo útoku pozemních vojsk 5 km za hodinu,

— můžeme-li předvídat a zabezpečit vývoj situace na dobu 7 hodin, tj. na hloubku postupu pozemních vojsk 35 km.

Padákový výsadek v hodnotě praporu (přepravovaný IL-14) — je výhodné použít

1. jen při rozvíjení útoku, kdy tempo útoku je vyšší než 4 — 5 km v hodině a to po dobu asi 10 hodin boje;

2. při zachování uvedeného tempa rozhodovat o použití vzdušného výsadku v situaci, kdy pozemní vojska jsou nejméně 50 km vzdálena od prostoru vysa-

zení a po celou dobu (tj. 10 hodin) mít možnost předvídat i ovlivnit vývoj situace (do této doby počítáme 6 hodin na přípravu, přelet, vysazení a 4 hodiny pro samostatnou bojovou činnost vzdušného výsadku v týlu nepřítele);

— je nevýhodné použít

je-li v době rozhodování vzdálenost předpokládaného prostoru vysazení vzdušného výsadku od pozemních vojsk menší než 50 km, vzhledem k tomu, že se účelně nevyužije taktického doletu letounů IL-14. (Taktický dolet při 24 výsadekách v letounu IL-14 a při letu v sestavě pluku dosahuje 280 km od odletových letišť. Jsou-li vzdálena zpravidla 150 až 200 km, potom může být délka vysazení 80 — 130 km.)

Padákový výsadek v hodnotě brigády (přepravovaný IL-14) — je výhodné použít

1. při operaci začínající průlomem obrany nepřítele a kdy se nedosáhne většího tempa jak 50 km/24 hod. na vzdálenost prostoru vysazení v době zahájení operace 80 až 100 km (můžeme-li zabezpečit bojovou činnost brigády v týlu nepřítele na 24 — 36 hodin). Velitel, který plánuje použití výsadkové brigády, musí být schopen předvídat a ovlivnit vývoj situace od rozhodnutí k vysazení vzdušného výsadku až po dobu 35 — 46 hodin.

2. za útoku v operační hloubce je výhodné při rozhodování volit prostor vysazení výsadkové brigády ve vzdálenosti 170 km od linie fronty. Velitel, který plánuje její použití, musí v takovém případě předvídat vývoj situace do celé hloubky. Při použití výsadkové brigády do hloubky 170 km musí být ale odletová letiště do 100 km za frontou proto, aby délka vysazení nepřevýšila taktický dolet dopravních pluků vybavených letouny IL-14, tj. 280 km;

— je nevýhodné použít

jsou-li vytvořeny předpoklady k zachování průměrného tempa 10 — 15 km po dobu 35 hodin (9 hodin příprava, přelet, vysazení a 24 — 36 hodin samostatné bojové činnosti brigády v týlu nepřítele). Potom by délka vysazení brigády v době rozhodnutí (tj. 500 km) přesahovala taktický dolet letounů IL-14 v sestavě pluku.

Padákový výsadek v hodnotě brigády — přepravovaný dopravními letouny AN-12

— je výhodné použít

při rozvíjení operace, kdy jsou vytvořeny podmínky pro zachování průměrného tempa 4 — 5 km/hod. po dobu 40 — 50 hodin (9 = 14 hod. příprava, přelet, vysazení a 24 — 36 hod. samostatné bojové činnosti v týlu nepřítele). Pak při rozhodování je nutné volit prostor vysazení ve vzdálenosti 200 km od pozemních vojsk. Při zachování tempa 80 — 100 km za 24 hodin by však působila brigáda od vysazení v týlu nepřítele ne 1 den, ale 2 dny. Na tuto dobu by musel velitel, který plánuje použití brigády, předvídat a ovlivnit průběh operace, aby vytvořil pro pozemní vojska podmínky k dosažení prostoru bojové činnosti brigády. Po celou dobu 2 dní by musela být zabezpečena i podporována bojová činnost brigády.

Podle současných norem se předpokládá samostatná bojová činnost brigády v týlu nepřítele pouze na dobu 1 — 1,5 dne.

— je nevýhodné

rozhodovat se o použití výsadkové brigády přepravované AN-12, je-li operace zahájena průlomem obrany s průměrným tempem 5 km/hod. Potom by měl být plánován prostor vysazení brigády ve vzdálenosti 80 km před pozemními vojsky. Nebylo by proto účelné tyto vysoce výkonné letouny AN-12, které startují z odletových letišť 500 km za frontou, s možností přepravit výsadek až 1 000 km, použít 80 km a méně za linií fronty.

V opačném případě, kdy bude dosahováno podstatně většího tempa útoku jak 4 — 5 km/hod. po dobu 24 hod. a nejsou-li předpoklady pro zkrácení technické přípravy výsadkové brigády k vysazení, bude taktéž nevýhodné použití výsadkové brigády přepravované letouny AN-12.

Např. při zachování průměrného tempa útoku 10 km/hod. by divize prvního sledu, jen za dobu technické přípravy vzdušného výsadku trvající 10 hodin, postoupily až na úkol dne v hloubce 100 km. Dá se předpokládat, že by se za tuto dobu situace mohla podstatně změnit a již by neodpovídala situaci, které má vzdušný výsadek podle původního zámyslu napomáhat.

Pro poučení by mohl sloužit příklad z druhé světové války, kdy 18. února 1942 v Juchnovském prostoru bylo v průběhu útočné operace realizováno vysazení části 4. výsadkového sboru v hodnotě 7 000 mužů na hloubku kolem 30 km. Během vysazování vzdušného výsadku (mělo být v průběhu 6 nocí) se situace změnila, fronta se stabilizovala a výsadek byl vlastně použit již v době, kdy nebyly podmínky pro další rozvíjení operace. Výsadek byl proto nucen přejít k diverzní činnosti na velkém prostoru a spojil se s nově postupujícími vojsky až za 4 měsíce.

Poukázal jsem na některé složitosti v používání vzdušných výsadků, které ve své většině vyplývají z jejich technické připravenosti, přeletu a vysazení. Jsou to však okolnosti, které musí velitelé a štáby brát v úvahu při rozhodování i použití vzdušných výsadků.

K práci štábu RVD svazku

Podplukovník Jaroslav J u h a

Zvyšující se tempo bojové činnosti vojsk klade značné nároky na práci štábů všech stupňů. Studium bojových nařízení nadřízených, promyšlení a návrh, jak neefektivněji a nejúčelněji využít vlastních sil a prostředků ke splnění daného úkolu, splánovat jej, uskutečnit součinnost s jednotlivými odděleními štábu, doručit rozkazy a nařízení vykonavatelům a prověřit jejich správné pochopení a včasné splnění, to vše představuje jen část práce náčelníka a štábu RVD svazku. Aby tyto úkoly mohly být splněny včas a kvalitně, a aby časově

bylo možné alespoň v nejnútnejším rozsahu je promyslet a dovést do konce, k tomu pomáhají některá zlepšení, která byla v praktické činnosti štábu několikrát vyzkoušena a plně se osvědčila. Jsou to především tato opatření a zlepšení:

— hluboce promyšlená, zpracovaná a všemi příslušníky štábu RVD svazku časově i obsahově zvládnutá a v práci držovaná „metodika práce štábu“,

— pomůcky a zařízení, usnadňující a urychlující součinnost mezi jednotlivými odděleními štábu svazku,

— předem zpracovaná dokumentace, připravená s využitím některých ne zcela běžně používaných materiálů,

— pomůcky umožňující rychlou informací podřízených velitelů dělostřeleckých a raketových útvarů o situaci nepřítelů, vlastních jednotek vševojskových i útvarů a jednotek raketového vojska a dělostřelecké.

Poněvadž rozsah článku nedovoluje podrobně se zabývat vyjmenovanými pomůckami a zařízeními, která zvyšují efektivnost práce štábu RVD a usnadňují vedení vojskům, zmíním se proto jen o některých z nich.

Metodika práce štábu

Je jednou ze základních pomůcek, umožňujících štábu svazku v dané době nejen plánovat bojovou činnost, ale i doručit potřebné úkoly podřízeným útvarům. Vyžaduje však, aby před jejím konečným zněním byla v praxi několikrát ověřena, sladěna časově s činností ostatních oddělení a co hlavní, aby ji plně zvládli všichni příslušníci štábu RVD svazku. Vždyť jen tak můžeme se obejít bez nutnosti vydávat v době „největšího vypětí“ tzv. „upřesňující“ rozkazy příslušníkům štábu a ztrácet tak čas, jen tak lze omezit dotazy podřízených na to, co a do kdy mají zpracovat nebo připravit.

Možný vzor „metodiky práce štábu RVD svazku“ pro plánování útočné činnosti v prvních několika desítkách minut je uveden na **obr. 1**.

Je skutečností, že ne vždy lze zpracovanou „metodiku práce štábu“ co do obsahu nebo časového plnění dodržet, avšak odchylky a změny vyžadují nepoměrně méně času, než když štáb RVD svazku přistupuje k práci bez zpracované „metodiky práce“.

Pomůcky a zařízení, usnadňující a urychlující součinnost mezi jednotlivými odděleními štábu svazku

Štáb RVD svazku má v rámci ostatních oddělení štábu své významné místo, zdůrazněné v současné době skutečností, že je přímým organizátorem a stupněm vedení, který řídí úkony prostředky divize a bezprostředně organizuje a zabezpečuje činnost dělostřeleckou. Je proto důležité, aby jak technickým vybavením, tak svým umístěním byl vždy poblíž velitele a náčelníka štábu svazku. V technickém vybavení by mělo být pravidlem, aby tak jako všechna další rozhodující oddělení štábu svazku byl vybaven dispečinkem,

umožňujícím vzájemný styk a informovanost hlavních funkcionářů velení na jejich pracovištích. Kromě toho byl v praxi oceněn i magnetofon k záznamu všech důležitých údajů, které pak podle potřeby je možno opakovat, čímž odpadá další dotazy, zdržující jednotlivé funkcionáře a vyrušující celá oddělení.

Pro urychlení práce štábu RVD svazku jsou dále nezbytné některé vnitřní pomůcky a zařízení, jako počítací stroj nebo 60cm logaritmické pravítko, kalkulační tabulky spotřeby munice apod. Dále k nim patří pomůcka pro vedení stavu a evidence raket, atlas vyjímavých map zájmového prostoru (1 : 50 000), kreslicí a výsovací potřeby, tabulky, astralony a další. Důležité je rovněž přehledně je uložit v trezoru ve štábním autobusu (viz **obr. 2**).

Významnou pomůckou, informující velitele a náčelníka štábu svazku o stavu a rozložení raket u oddílů vojskových raket, je světelný ukazatel, umístěný jak na pracovišti velitele, tak i náčelníka štábu. Jeho princip spočívá v tom, že na řídícím panelu na pracovišti NRVD svazku je zapnut skutečný stav, znázorňující:

— u každé baterie, je-li na přesunu, ve vyčkávacím nebo palebném postavení a kilotonáž nebo druh rakety, kterou je baterie nabita,

— u čízu počet vezených raket podle druhu a kilotonáže,

— předpokládaný přísun pro následující den s uvedením počtu raket, kilotonáže a druhu (pokud jsou známy),

— dosavadní spotřebu s uvedením počtu raket, kilotonáže nebo druhu.

Pro celkovou informovanost je na panelu umístěn i přehled časových možností při jednotlivých stupních pohotovosti raket.

Každý uvedený údaj je vyjádřen zároveň, k jejichž rozsvícení je nutné propojit pracoviště (štábní autobus) NRVD, velitele svazku a náčelníka štábu párem 10-pramenného kabelu. Celý systém napájíme na pracovišti NRVD a to buď ze sítě proudem 220 V (přes transformátor) nebo z náhradních akumulátorů 12 V.

Uspořádání řídícího panelu, jemuž odpovídají s menšími odchylkami i panely u velitele a náčelníka štábu svazku, uvádí **obr. 3**. Tato pomůcka značně usnadňuje informovanost hlavních funkcionářů o stavu nejvýznamnějších bojových prostředků a to bez jakýchkoli telefonických dotazů, informací dispečinkem apod.

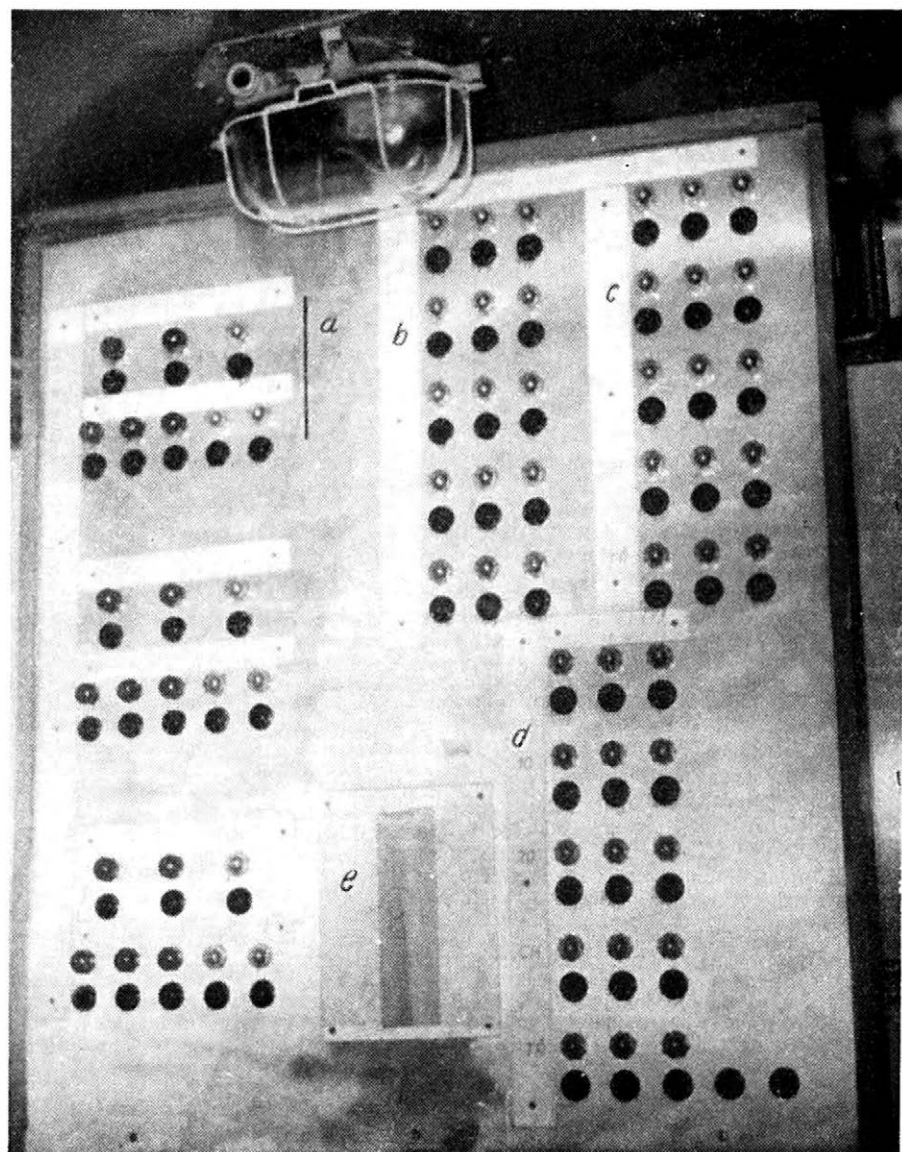
METODIKA PRÁCE VELITELE A ŠTÁBU RVD

Čas	Hlav. činnost	NRVD	NŠ	Oper.	Průzk.	Spoj.	Poznámka
00	obdržení boj. rozkazu a odbor. nařízení NRVD A	převzít výpis z bojového nařízení NRVD A		přípr. pracoviště, mapu, plánovací dokumenty a složku pro doklad NRVD	- prověřit pohotovost pz ústř. - navázat součinnost s NPz div.	- prověřit stav osvětlení - povolat NRVD k převzetí odb. nařízení	NRDV inform. o spec. družích munice
00-15	studium boj. nař. NRVD A a ujasnění úkolu	- prostudovat doručený výpis z boj. nařízení NRVD A s důrazem na: - způsob použití atom. zbr. A - atom. prostředky, dané k dispozici divizi - posilové děl. útv. a souč. - poříditi si nutné výpisy - inform. velitele o hlav. úkolech a opatř. nařízených A	- zakreslit do mapy získané údaje - navrhnout způsob použití vl. AZ - inform. přísl. št. o nadcházejícím úkolu	zpracovat přehl. sil a prostř. dělostř. vlast. jednotek a připravit dokument pro plánování přesunů	- zjistit u NPz hlav. objekty vhodné pro vl. jader. údery, uskupení nepř. (děl., tanky, radiolokátory) a předpokládaný zámysl činnosti - o objektech, vhodných pro AÚ inform. NRVD a NŠ do 12 min.	- prověřit stav spojení s podř. útvarů - ujasnit si úkol divize z hlediska zabezpečení spojení	
15-20	příprava dokladu NRVD a upřesnění použití vlastních jader. zbraní	- upřesnit s NOO způsob použití vlast. jader. zbraní - zjistit rámcový zámysl plnění úkolu - projednat vyčlenění jedn. k zabezp. ovr	- upřesnit SN čas povolání styč. důst. nebo vel. podřiz. útvarů - upřesnit činnost arm. prostř. ve prospěch divize (posílení, místo převzetí, osy a prostory)	- zahájit práce na zprac. vševojsk. části „plánu činnosti“ a mapy pro ŘP - zakreslit místo a čas přidělených posil. útv. a součástí	získat podrobnější podklady o rozmístění nepř., možné č. střetnutí a směrech a době provedení protiztečí (proti-úderu)	podle upřesnění NŠ předat rozkaz podřiz. útvarům k vyslání styč. důst. nebo vel. a užších oper. skupin	

Obr. 1

Obr. 2. a) přehled funkčních povinností, b) metodika práce náčelníka a štábu RVD, c) přehled trvale platných signálů, d) pomůcka pro vedení stavu a evidence raket, e) astralony pro pořizování výpisů „z plánu činnosti“, f) složka „Doklad NRVD“, g) složka „Plánování“, h) složka „Rozkazy a nařízení“, i) složka „Pomocné údaje“, j) pomůcky, řády a předpisy, k) kreslicí a psací potřeby, l) album map 50 000

Obr. 3. Řídicí panel umístěný na pracovišti NRVD svazku:

- a) údaje o každé baterii, b) údaje o raketách v čtz, c) předpokládaný přísun,
d) dosavadní spotřeba, e) přehled časových možností při jednotlivých stupních
pohotovosti raket

Z hlediska potřeb velitele, náčelníka štábu svazku a operačního oddělení je před přijetím rozhodnutí i při jeho vydávání důležité, aby jednotlivá oddělení i štáb RVD svazku daly v krátké době své návrhy jak veliteli svazku pro rozhodnutí, tak operačnímu oddělení pro sestavení bojového rozkazu velitele svazku. V praxi se plně osvědčilo připravit ve štábu RVD svazku i u ostatních oddělení předem pro možné druhy bojové činnosti (především pro útok nebo obranu) návrhy, sestavené v duchu „Polního řádu“. Do nich pak vepíšeme konkrétní údaje, týkající se útvarů RVD svazku a jeden výtisk předáme příslušnému funkcionáři. (příjem potvrdí na poslední straně bloku). Průpis návrhu zůstává ve štábu RVD svazku a nedojde-li ke změnám, je spolu se schváleným návrhem NRVD svazku výchozím podkladem pro konkrétní zpracování úkolů útvarů a jednotek raketového vojska a dělostřelectva.

Dokumentace štábu raketového vojska a dělostřelectva

Aby mohl štáb RVD navrhnout řešení a přijaté závěry a rozhodnutí rychle pochytit, zpracovat a dovést k vykonavatelům, využívá vhodně předem zpracované dokumentace. Podle zkušeností byl její „všedlostřelecký“ rozsah (kromě dokumentace a pomůcek náčelníka průzkumu a spojovacího náčelníka) rozdělen do těchto základních složek:

1. návrh náčelníka RVD svazku,
2. rozkazy a nařízení,
3. plánovací dokumenty,
4. přehledy,
5. pomocné údaje.

Jednotlivé dokumenty jsou předem připraveny v duchu řádů a předpisů a jejich obsah je diferencovaně zaměřen k dvěma hlavním fázím bojové činnosti, k útoku a obraně. Obsah jednotlivých dokumentů je vyjádřen obecně, konkrétní údaje vyplývající ze situace jsou pak doplňovány. Poněvadž každý z připravených dokumentů je zhotoven na bílém papíře, nalepeném na tvrdší podložce a překryt velmi dobře průsvitným a k dopisování (tužkou) vhodným astralonem, je zabezpečeno, že v žádném případě nemohou být zhotovené dokumenty schematické. Zpracovatel má totiž možnost kromě vpisování měnit formulaci (škrtnutím znění a tužkou doplnit změněné), pouhým přeškrtnutím vypustit v dané fázi nepotřebné části anebo vepsat jiné, které v připraveném dokumentu

s ohledem na situaci chybí. Navíc některé údaje, obsahující důležité a podstatné závěry, především v dokumentech plánovacích a v přehledech, jsou ještě barevně odlišeny a jejich barva souhlasí s barvou příslušných údajů v dalších dokumentech, což usnadňuje orientaci zpracovatelům.

Doklad NRVD svazku je předem připravený formulář, technicky připravený rovněž s použitím astralonu, do něhož si NRVD svazku zapisuje nebo schematicky zakresluje veškeré nutné údaje. Obsahuje tyto základní otázky:

- možné objekty raketových jaderných úderů a závěry, ovlivňující činnost oddílů vojskových raket,
- hlavní úkoly dělostřelectva se závěry a návrhem znění úkolů,
- uskupení dělostřelectva, jeho zabezpečení a doba pohotovosti,
- způsob vyvedení raketového vojska a dělostřelectva a opatření bojového zabezpečení,
- požadavky a připomínky.

Možná forma první otázky, zabývající se útočnou činností, je uvedena na **obr. 4**.

Pro názornost uvedu stručný obsah některých dokumentů dalších složek.

Složka „rozkazy a nařízení“ obsahuje připravené „výpisy z boj. nařízení NRVD ...“, připravené pro ovr, DDS, PTZ a v několika výtiscích pro PDS. Možná formulace některých částí je uvedena na **obr. 5**.

Ze zkušeností bylo zjištěno, že po celkovém ujasnění si rozhodnutí velitele divize, jehož hlavní část, především činnost raketového vojska a dělostřelectva, byly zakresleny do mapy při studiu odborných nařízení nadřízeného a při přípravě návrhu NRVD, může tužkou doplnit a tak v podstatě připravit uvedené výpisy náčelník štábu RVD svazku během 15–20 minut. V dalším pak zpracované „výpisy“ použijeme tak, že jsou-li přítomni velitelé podřízených útvarů, obdrží rozkazy ústně a zakreslí si sami potřebné údaje do mapy, na níž pak NRVD svazku svým podpisem potvrdí správnost vydaných úkolů. Druhý a zpravidla častější způsob bude, že jeden výpis doručíme příslušnému veliteli a druhý zůstává u štábu RVD svazku. Kromě toho místo dříve zpracovávaných oleát „výpisů z plánů činnosti raket a dělostřelectva“ vyhotovíme zákes z mapy NRVD svazku opět tužkou na desku astralonu, který spolu s „výpisem z boj. nařízení“ doporučíme veliteli příslušného útvaru (skupiny). Praxe ukázala, že k porovnání opisů strojem pro jeden útvar po-

INFORMACE NRVD

1. MOŽNÉ OBJEKTY RAKETOVÝCH JADERNÝCH ÚDERŮ:

Schéma objektu:

Použití JZ vel. A ve prosp. div.

kt	doba	díl - účel

Přehled přidělené jad. munice

1 bt	2 bt	čís	přísun

Charakteristika objektu:

objekt jad. údernu	vzdál.	roz- měry	způsob ničení	jaderným údernem	predpoklád. úč.	bezpeč. vzdál. poznámka

ZÁVĚR: Obr. 4

VÝPIS Z BOJ. NARIZENÍ NRVD . . . msd číslo . . .

šitab . . . msd . . . mapa

V útoku pásmu . . . msd byly zjištěny části . . . z toho v prostoru . . . zjištěny

částe . . . Z dosavadní činnosti lze usuzovat, že . . .

Úspěšnostni protiletadlových jaderných napaďení lze předpokládat v prostorech . . .

dělostřelečtvo a minomety působí z prostoru . . .

PDS — ve složení: . . .

podporuje boj . . . Předpokládány prostory palbejných postavení . . .

Úkoly: — ničit zjištěné prostředky jaderného napaďení s důrazem na . . .

— zúčastnit se palbejně přípravy v trvání . . . min, při níž

zničit . . .

umířet . . .

Struktura: . . . min . . . min . . . min . . .

K zesílení palby využít . . . z pal. post. . .

Zahájení na signál . . .

o v r z východního postavení v prostoru . . .

přesune se po ose . . . a zaujme hlavní prostor boj. rozmištní (PBR č. 1) . . .

nebo záložní prostor . . .

baterii přesune do prostoru . . . a je připraven: . . .

— raketou index . . . zúčastnit se palbejně přípravy . . .

na cíl . . . (druh) nebo na cíl . . .

doba provedení . . .

Epicertra: cíl . . .

čís . . .

Obr. 5

PŘEHLED SIL A PROSTŘEDKŮ

Raket. vojsko	1. bat.	2. bat.	čtz	Přísun	Použití	
					ve prospěch hlav. sil	
					ve prospěch 2. sledu	
					na ničení nepř. ZHN	
					v záloze	

délstřelectvo	útvár	prostředek	nepřímá střelba						přímá střelba					Přidělené a posilové jednotky (útv.)	
			min	100	122	130	152	celkem	bzk	kan	celkem	tank	celkem	útvár	složení – výzbroj
		organické													
		posilové													
		celkem													
		organické													
		posilové													
		celkem													
		organické													
		posilové													
		celkem													
	DDS	organické													
		posilové													
		celkem													
	PTZ	organické													
		posilové													
		celkem													
	divize	celkem													

[illegible]

bsa dis. 1

osa die 2 : -----

osa čis. 3 :

[illegible]

Poznāmka: ģ - ģelo z - zād'

90																			
85																			
83																			
78																			
75																			
69																			
66																			
63																			
57																			
48																			
42																			
40																			
35																			
28																			
24																			
23																			
21																			
↗	16	17	18	30	32	36	38	51	55	59	73	74	77	92	94	95	98		

Обр. 8

OTERID

Rozlišovací heslo použité mapy:

Mapa: 50 000

100 000

Základní postavení — x , y — celé km

. číslice libovolná

mapa			tab. 48.	
x	1 bt	2 bt		čtz VS
y				
.				
.	=	=		

= pal. post.

mapa			tab. 21.		
x	1 od	2 od	3 od	VS	týl
y	=	=	=		
.					
.					

= udávají se jednotlivé baterie

mapa		tab.	39.
x		y	.
nepř.	60.	vlast.	70.
moto	61.	msp	71.
tanky	63.	msp	73.
děl.	66.	msp	74.
ZHN	69.	tp	79.
útočí	85.	brání	93.
čára (kód)			.1.
přesun (kód)			.3.
v prost. (kód)			.6.

třebuje zručný písař 6–10 minut a stejný čas vyžaduje zakreslení mapy na astralonu. Na štábu RVD svazku se osvědčilo mít v zásobě pro každý útvar dvě desky astralonu s potřebnými evidenčními údaji, které po zakreslení daných údajů ve štábech podřízených útvarů, útvary při nejbližší příležitosti (již s vymazaným zákresem) vrátí.

Třetí způsob využití doplněných, pro krátkost času zatím nepřepracovaných „výpisů z boj. nařízení“ spočívá v tom, že je styčný důstojník doručí přímo příslušnému veliteli útvaru (skupiny) spolu s grafickým zákresem na astralonu a po seznámení se s jeho obsahem je vrátí štábu RVD svazku.

Plánování obsahuje technicky stejně připravené dokumenty, které přispívají k urychlení práce náčelníka a štábu RVD svazku. Pro názornost uvádím alespoň dva z nich na **obr. 6.** a **7.** U kalkulace přesunů, které jsou v bojové činnosti velmi časté, je zvlášť výhodné doplnit o grafickou část časové kalkulace při průjezdu daným místem nebo regulačními čarami vzhledem k délce proudu a nařízené pochodové rychlosti. Vzhledem k praktickým poznatkům není kalkulována průměrná rychlost 30 a 40 km/hod., neboť zpracovatel potřebnou dobu velmi rychle vypočte s využitím ostatních údajů ($30 = 2.15$; $40 = 2.20$).

Pomůcky k rychlé informaci podřízených velitelů

K rychlé informaci náčelníka a štábu RVD svazku, zvláště v průběhu boje, a rychlému seznamování se situací podřízených, použili jsme v praxi schéma, nahrazující v mnohém dosud užívané „signální tabulky“. Možný vzor je na **obr. 8.** Jeho předností je, že není vázáno na kódování map, ale na systém souřadnic, který je

pro každého dělostřeleckého velitele běžný. Dosud užívaný způsob kódování map není totiž pro raketové a dělostřelecké útvary vhodný, především při udávání cílů, neboť udává vždy plochu alespoň 300 krát 300 m, zatím co při použití schématu při dostatečně husté síti můžeme udávat prostory menších rozměrů. Toto schéma mají všichni velitelé raketových a dělostřeleckých útvarů a oddílů, při čemž náplň přiložených tabulek pro udávání vlastní sestavy a situace je odlišná pro raketový a dělostřelecký útvar. Při použití je základní čtverec, označený šipkou, přiložen na kterýkoli průsečík kilometrových čar tak, aby síťování překrývalo celý prostor, v němž bude situace udávána. Toto základní postavení schématu je udáno hned za označovací skupinou, označující měřítko použití mapy, při čemž první číslo každé souřadnice je smyšlené a znesnadňuje dešifrování zprávy. V dalším je pak udána použitá „tabulka výrazů“, při čemž je opět použito několik smyšlených čísel a pak podle pořadí, uvedeném v tabulce, daná situace. Značnou výhodou je, že při udávání situace děl. oddílů s využitím známky = (rozděl) můžeme udávat jednotlivě každou baterii, jinak pouze střed bojové sestavy oddílu, při udávání situací baterií ovr i jednotlivá palebná postavení (jinak pouze vyčkávací postavení). Není-li nutno údaj o sestavě některé raketové nebo dělostřelecké jednotky přidávat, doplní se příslušné rubriky „tabulky výrazů“ smyšlenými trojčíslími v síťování neobsaženými, což značí, že situace dané jednotky je beze změny.

Tyto pomůcky a zařízení jsou jen dílčí částí automatizace a mechanizace na štábu RVD svazku, zhotovené na základě zkušeností a s využitím vlastních možností, sil a prostředků. Bylo by jistě prospěšné zveřejňovat a zevšeobecňovat podobná zařízení štábů RVD ostatních svazků.

Dílčí závěry z vyhodnocení časových snímků práce štábu svazku

Podplukovník Jiří Kavena

Příslušníci VAAZ prováděli časové snímání u štábů divizí na třech velitelsko-štábních cvičeních v roce 1964 a 1965. Pro značnou složitost práce štábu, mohli jsme učinit jen některé závěry v práci náčelníků štábů a některých funkcionářů. Výchozí údaje jsou brány pouze ze třech cvičení a proto nemohou dát skutečně exaktní výsledky, ale pouze určité tendence. Závěry nezahrnují též celé období plánování a vedení boje, ale jen typické výseky.

Při vyhodnocování jsme dodržovali tyto zásady:

- vyhodnocovali jsme pouze vedení boje (kromě závěrů z plánování přesunů),
- vyloučili jsme ty činnosti, které enormně překračovaly normální průběh. Např. v jednom případě rozhovory NS s rozhodčími překračovaly 12 % (ne jeho vinou), v jiném případě manuální práce NS dosahovala až 22 %,
- vyloučili jsme dobu odpočinku a přesunu štábu,
- celková vyhodnocovaná doba vedení boje byla asi 10 hodin.

Poznátky z rozboru časových snímků

Rozložení práce náčelníků štábů na jednotlivé druhy práce v procentech (viz přílohu 1).

Činnost NS můžeme rozdělit do tří skupin:

- první tvoří rozbor situace a přijímání informací, která zahrnuje 38 % pracovní doby,
- druhou tvoří vydávání informací, dohody, vydávání rozkazů, osobní potřeby, oddech a navazování spojení, která zahrnuje 52,3 % pracovní doby,
- třetí tvoří ztráty, manuální práce, přijímání rozkazů, kontrola a schvalování, která zahrnuje 9,7 % pracovní doby.

Zhodnocení jednotlivých činností

Fakt, že nejvíce času věnují NS **rozborům situace**, je kladný jev. Naproti tomu fakt, že tato činnost je v průměru rozkouskována na časové úseky po 7 minutách, neukazuje na možnosti souvislého studia úkolu a situace. Když u práce každého NS odečteme jednu nejdelší souvislou činnost, pak výsledek bude dosahovat průměru pouze 5,6 minut souvislé práce.

Podobně je tomu i při **přijímání informací**, kde průměrná doba jedné informace dosahuje pouze 3,4 minuty. Podrobný rozbor ale ukazuje, že:

- informací v trvání od 9 do 20 minut bylo pouze 7;
- dvě od velitele 9 + 16,
- jedna od pluku 11,
- čtyři od NPz (1 × 20, 2 × 18, 1 × 10),
- zbytek, tj. 73 informací, byly dlouhé v průměru 2,2 minuty (z toho 30 inf. jen 1 min.).

V průměru **veškeré činnosti NS** věnuje na jednu činnost pouze 4,8 minut.

Z těchto krátkých výpočtů je zřejmé, že organizace práce štábu nevytváří záklonné pracovní podmínky pro NS jako tvůrčího pracovníka, a to nezbytnou možnost soustředěné práce. Tato skutečnost je způsobena kumulací funkcí v osobě náčelníka štábu, který v současné době je organizátorem práce štábu, což přináší s sebou řadu otázek i vyložené podružného charakteru, jako je organizace přistavování vozidel, dispečink vrtulníků, pořádek ve štábu apod. a zároveň centrální osobou velení, která veliteli navrhuje i za druhy vojsk.

V čem jsou časové ztráty, které můžeme odstranit

Je to navazování spojení, metodika rozpracování předvídané činnosti, zabezpečení souvislé práce, bez zbytečného přerušování, použití vlastních JZ.

Navazování spojení

Pojítka používali NŠ celkem 273 minut a z toho pouze navazování spojení zabíralo 147 minut, tj. 54 % času. Každý NŠ ztratil tudíž v průměru 50 minut bezúčelnou práci s pojítkem. Odrazem tohoto nevyhovujícího spojení bude intenzivní působení na náčelníka spojení. Skutečnost ukazuje, že s náčelníkem spojení se NŠ zabývali pouze 1,2 % svého času, ale osobní zásahy na ústřednách a výpravnách jim zabíraly již 1,5 % času. Tento fakt se odrážel i na náčelních spojení, kteří plně necítí odpovědnost za bezpečné spojení NŠ s podřízenými.

Metodické rozpracování předvídané činnosti

Pokud štáby měly zpracovány metodicky a řídily se podle nich, nejevily se mimořádné časové ztráty. Ale jakmile se začaly řešit situace, které nebyly předem promyšleny a ujasněny, zabíralo jejich vyřešení nesmírně dlouhou dobu. Uvedu dva příklady a to organizační opatření k výjezdu štábu na organizační rekognoskace a součinnosti a vyhlášení času „Č“.

Příprava rekognoskace a organizace součinnosti zabírala náčelníkoví štábu, bez přípravy taktických otázek, celkem 25 minut, kdy 3× jednal s velitelem (16'), 2× se ZV (5'), 2× s NOO (2') a 2× se správcem štábu (2'). O této otázce se začalo jednat v 8.23 hod. a konečné rozhodnutí padlo v 11.37 hodin, tj. za 3 hod. 15 minut.

Předání času „Č“

Štáb divize obdržel čas „Č“ v 02.45 za situace, kde z VS měl pouze dvě linky na posádkovou ústřednu, odkud bylo mírové linkové spojení k útvarům. Vzhledem k tomu, že složitost spojovací situace nebyla doceněna, nebyl ani zpracován harmonogram vydávání času „Č“ podřízeným. Tím se stalo, že teprve ve 3.34 hod. potvrzuje posádková ústředna, že předala kodogramy útvarům. Tedy předání času „Č“ trvalo v mírových podmínkách, s plným využitím linkových pojítek, bez rušivých zásahů nepřítelů, plných 49 minut. Při systematickém využití linek a pořádku na spojovací síti bylo možno předat čas „Č“ v daleko kratší době.

Soustavné rušení pracovníků všech stupňů při práci

Již v práci náčelníků štábů je vidět, že jejich čas je rozkouskovaný na malé časové úseky, které nevytvářejí podmínky

pro práci. Podobně je tomu u jednotlivých pracovníků štábu, kde ve většině případů je narušení daleko větší. Jako typický příklad mohu uvést časový snímek práce dvou příslušníků operačního oddělení při zpracování plánu přesunu.

Jeden z nich pracoval na plánu od 6.00 do 10.25, tj. 265 min. a druhý od 6.00 do 9.35, tj. 215 min., tedy dohromady 480 min. Za tuto dobu pracovali na jiných úkolech nebo byli rušeni v práci po dobu 125 minut, tj. 27 % celkového času a 74 minut pracovali ve ztížených podmínkách, kdy pro nesprávnou organizaci práce, pracovali společně na jedné mapě. Za dobu plánování např. starší pomocník měl 40 různých činností, tj. v průměru 6,1 minut na jednu činnost.

Kdyby se podařilo zabránit rušení, pak by zpracovali plán přesunu za 345 minut, tj. 5.40 min. a ne původních 7.45 hod. a to neuvažujeme ztráty vzniklé v produktivitě práce častým přerušením sledů myšlenek.

Použití vlastních jaderných zbraní

Pomocí časového snímkování u náčelníka štábu, náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva a náčelníka průzkumu byl zpracován operogram činnosti při plánování a provedení jaderného úderu v průběhu boje. Vyhodnotili jsme dva úder y a to arb a ovr.

Úder arb

V 8.45 nařizuje velitel divize vyžádat na armádě jaderný úder pro podporu zasedání 2. sledu divize. Byl veden v 10.30, tj. za 1 hodinu 45 minut. Činnost je poněkud zkreslena tím, že NRVD nepředával požadavky na armádu, ale rozhodčímu, který zastával úlohu štábu raketového vojska a dělostřelectva. Při rozboru činnosti velitele, NŠ a NRVD, pak v těchto 105 minutách se touto otázkou zabýval velitel 5 minut, NŠ 17 minut a NRVD 20 minut. Operogram činnosti uvádím v příloze 2.

Úder oddílem vojskových raket

V 10.50 oznamuje NPz náčelníku RVD, že zjistil HJ a udává přibližný prostor. Toto hlásí v 10.51 náčelník RVD dispečinkem veliteli divize a zároveň navrhuje, aby úder provedl ovr. Velitel v 10.51' 30" návrh schvaluje. Úder byl proveden v 11.50, tj. za 60 minut. Rozbor činnosti ukazuje, že velitel se touto otázkou již dále vůbec nezabýval, náčelník štábu pouze 11 minut, NPz — 24 minut a z toho 6 minut čekal u NŠ, NRVD — 52 minut

Názory — ohlasy

a z toho 7 minut čekal u NS. **Příloha 3** ukazuje graficky čas, ve kterém se příslušníci náčelníci zabývali úderem. Na **příloze 4** je pak podrobný operogram.

Následkem nesladkosti práce štábu jsou tyto skutečnosti:

- v 10.53 velitel vydal rozkaz k provedení úderu, NPz ale teprve po několikeré urgenci NRVD, v 11.17, tj. po 24 min., zjišťuje souřadnice (připravoval se k dokladu veliteli),

- v 10.58 žádá NRVD náčelníka operačního oddělení (byl u NS) dispečinkem o upřesnění souřadnice cíle — nereaguje,

- v 11.05 předává NRVD do vozu náčelníka štábu bezpečnostní čáru pro první sled, kterou nemá do 11.20 překročit (převzal 2. PNOO) — předal v 11.18,

- v 11.18 předává NS bezpečnostní čáru na PVS, aby ji předali prvosledovému pluku (2 minuty před úderem),

- v 11.20 seznamuje NS, že nemůže uskutečnit úder v 11.20 a je nutno prvnímu sledu prodloužit čas — nikdo nereaguje.

- v 11.36 vydává NPz rozkaz průzkumné skupině, aby opustila ohrožený prostor.

Časový snímek dostatečně názorně ukazuje, kde by bylo možno zlepšit práci a jak důležitá je souhra ve štábu, kde pro takové případy musí být rozpracován přesný a jednoznačný postup, aby nedocházelo k tak velkému zdržení. V tomto případě byl proveden jaderný úder bez přesných souřadnic, s velkým zpožděním a s nebezpečím, že ohrozí vlastní vojska.

S kým náčelník štábu nejvíce spolupracoval (příloha 5)

— samostatná práce	17,6 %
— práce s velitelem	17,5 %
— práce s operačním oddělením	15,4 %
— práce s pluky (pojitkem a styč.)	13,6 %
(z toho 7,6 % navazování spojení),	
— štábem jako celkem (disp.)	8,6 %
— práce s NPz	8,3 %
— práce s PVS	5,2 %
— práce s NRVD	4,3 %
— štáb armády (pojitka)	1,7 %
— práce s CHN	1,2 %
— práce s SN	1,2 %
— práce s vel. vrt. letky	1 %
ZN, Ps, Spr. št., ZVP, TVS, PVO, ZT od	
0,2 do 0,9 %	

V otázce racionalizace osobního styku je nutno se zaměřit na oblast spolupráce s velitelem, operačním oddělením a s pluky. Jinde bude těžko něco ušetřit, spíše pouze zvýšit. Vysoké procento spolupráce s pluky je způsobeno hlavně špatným spo-

jením, kde vznikly velké časové ztráty při navazování spojení, které tvořily až 50 % i více času, zahrnutého do kalkulace v řádku „práce s pluky“.

Rozbor ukazuje, že náčelník štábu řídí všechna oddělení velitelství, kromě operačního oddělení, cestou jejich náčelníků. Ve všech třech cvičeních probíhal styk na úrovni náčelníka štábu a příslušníků operačního oddělení, bez mezistupně náčelníka operačního oddělení. Tato skutečnost je způsobena kromě subjektivních příčin i objektivním faktorem, že operační oddělení plní řadu mimořádně důležitých úkolů a dokumentů, jako např. bojový rozkaz, plán přesunu, grafikon přepravy apod. Vzhledem k tomu, že se pokládá za nutné, aby náčelník operačního oddělení byl také „produktivně činný“ — proto osobně zpracovává buď poměry sil nebo bojový rozkaz, nemá již čas na průběžnou kontrolu práce oddělení. Proto mu mnohdy vyhovuje, řídí-li náčelník štábu přímo práci některých příslušníků operačního oddělení. Při vysokém počtu úkolů operačního oddělení a faktu, že i rozsah působnosti náčelníka operačního oddělení se bude i v budoucnu stále zvětšovat, protože bude muset přebírat některé organizační úkoly od náčelníka štábu, bude se muset náčelník operačního oddělení dáleko hlouběji zapojit do řízení oddělení a oprostít se od přímé výkonné práce. Stojí za úvahu, zda je vhodné soustředovat stále nové a nové úkoly na operační oddělení — i za předpokladu zvyšování jeho počtů. Je třeba odpovědně posoudit, zda náčelník operačního oddělení je dnes ještě schopen, v krátkých časových lhůtách, odpovědně zkontrolovat veškerou práci svého oddělení.

Organizace pracovišť a pomůcky ve štábech

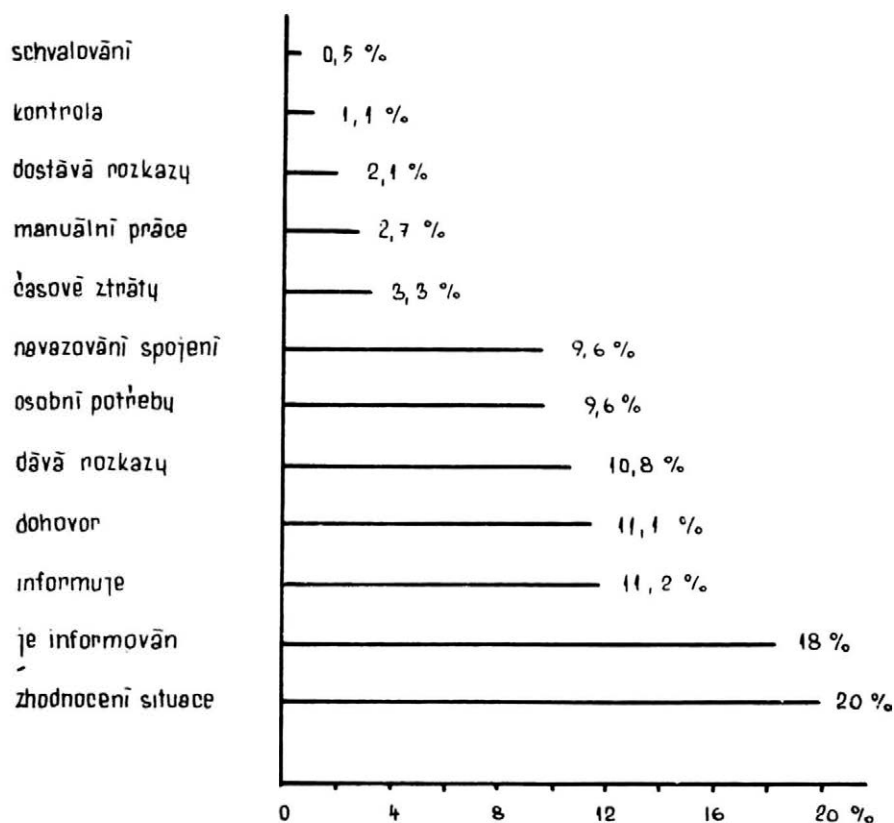
Pracovní mapa

Pracovní mapa je dosud hlavních organizačních pomůcek všech vedoucích pracovníků štábu. Např. náčelník štábu ji používá v 50 % své práce a proto je třeba jí věnovat maximální pozornost. První předpoklad její využitelnosti je vhodné kódování. V mnoha případech se kódování pověřil kreslíči bez nutného poučení a tak se stává, že kódy jsou zakresleny tak, že při práci si je pracovník zakrývá rukou, nebo jsou jednotlivé řady daleko od sebe apod.

Rovněž je nevhodné psát na mapu údaje jako jsou volací znaky apod., protože při překládání mapy se musí přepisovat.

PROCENTUÁLNÍ ROZLOŽENÍ PRÁCE NÁČELNÍKA ŠTÁBU
PODLE DRUHŮ ČINNOSTI

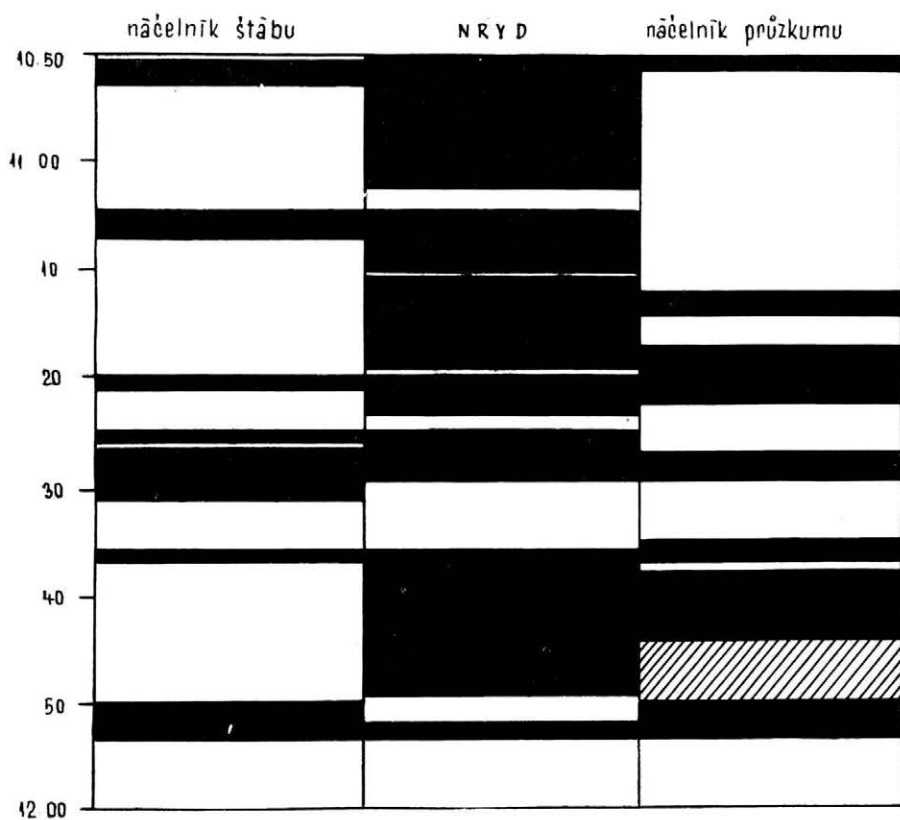
PŘÍLOHA 1

	velitel	náčelník štábu	NRVD
9 45			
50	předává NŠ rozkaz vyžádat u armády JÚ k zabezpečení zasažení 2. sledu (D)	předává požadavek NRVD k provedení (D) diktuje šifrovku s požadavkem na armádu NRVD si upřesňuje u NŠ situaci vojsk v dotyku (D)	řeší se svým NŠ problém JÚ
9 00	NŠ informuje velitele o odeslání šifrovky (D)		
10			předává požadavek na JÚ NRVD armády (rozhodčímu) informace od rozhodčího, že dostane za chvíli zprávu od A
20	NRVD informuje velitele a NŠ jaderný úder (D)	že za chvíli dostane od A zprávu zda bude a kdy proveden dohovor o síť nepř v dotyku s NZO (D) prověřuje na PVS situaci vojsk v dotyku (Sm)	
30		dohovor NŠ s NRVD o epicentru, NRVD navrhuje cíl i epicentrum, NŠ žádá určení zprávu od armády (D)	
40			
50		NŠ je informován NZO o situaci nepřítel v prostoru plánovaného JÚ (D)	
10 00	NŠ předává informaci NZO o situaci veliteli (D)		upřesňuje na 00 situaci vojsk v dotyku - neupřesněno (I)
10		A informuje, že úder bude proveden v 10 30 (Sm)	A informuje, že úder bude proveden v 10 30 (Sm)
20			informuje o úderu 00
30			A informuje, že provádějí
40		oznamuje NŠ, že A provedla JÚ	

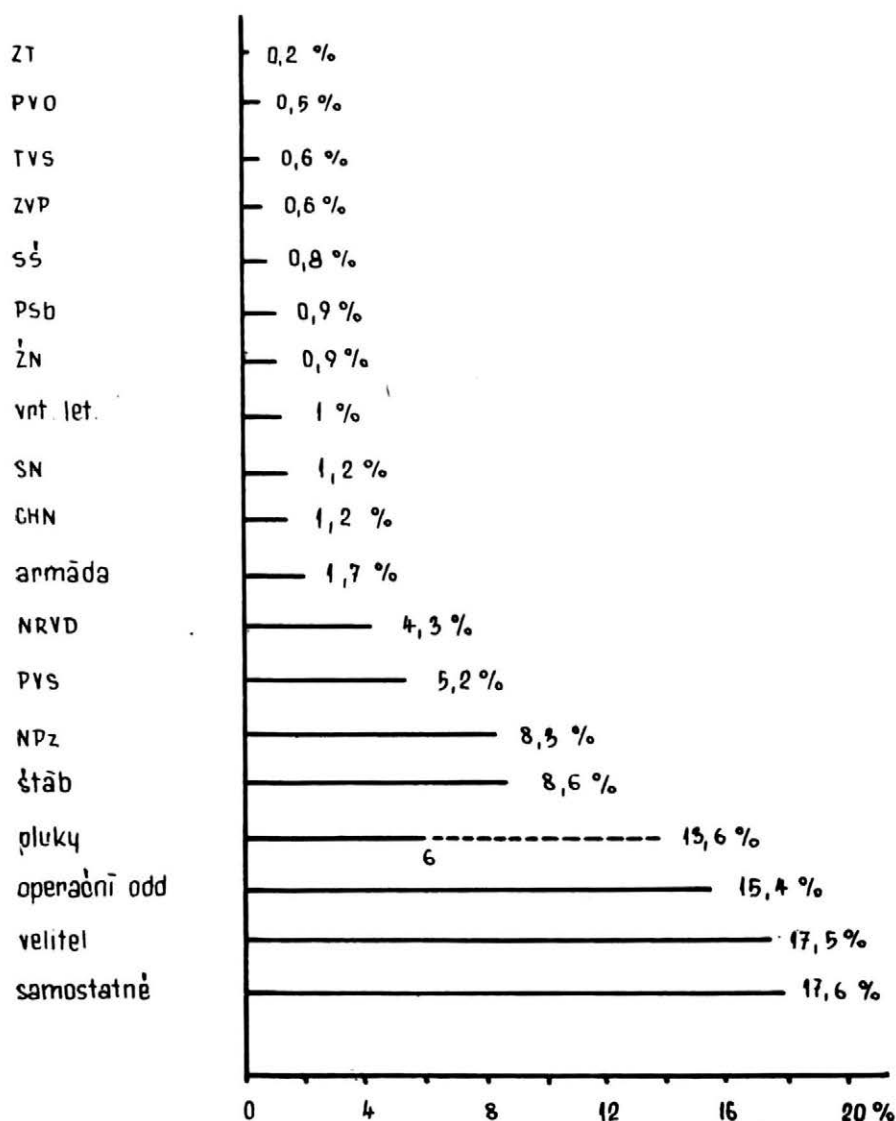
JADERNÝ ŮDER OVR

PŘÍLOHA 3

	náčelník štábu	N R V D	náčelník průzkumu
50		NZO předává zprávu o HJ v prostoru xy (1)	
	NRVD předává veliteli a NS zprávu o HJ a navrhuje vlastní JÚ veliteli nahrazuje provedení JÚ o 10 KI vlastním ověrem (D)		
55		NRVD žádá u NZO souhlasnice (D)	
		NRVD připravuje se štábem povel - bez souhlasnice	
		NRVD a dělostřelectva žádá u NZO souhlasnice - nedostal (1)	
11 00		NS RVD předává povel ovr	
5		NRVD předává náč štábu bezpečnostní čáru pro první sled, kterou nemá do 11 20 překročit - převzal 2 PN00 (V)	
10		píše kontrolní list	
		přijal z PVS souhlasnice HJ (1)	
		NRVD žádá u NZO přesně souhlasnice HJ - má počkat (1)	
15		upřesňuje s OO bezpečnostní čáru (1)	
		ovr potvrzuje přijetí povelu (D)	
	NS předává bezpečnostní čáru na PVS		zjišťuje u pr situaci HJ (R)
20			
	NRVD oznamuje, že JÚ nebyl proveden - žádá, aby první sledy nepře kroužily u danou čáru - nikdo nereaguje (D)		
		ovr hláší připravenost úderu	
		diktuje radistovi povel „pal“	
25			
	NRVD hláší pohotovost k vypálení	- čeká na rozkaz	
		ovr hláší pohotovost baterie	
	náčelník štábu volá náčelníka RVD a náčelníka zpravodajského oddělení k sobě (D)		
	NS předává PVS rozkaz doručit bezpečnostní čáru provádkovému útvaru (Sm)	NRVL přesun k NS	NZO přesun k náčelníkovi štábu
30		čeká u NS	čeká u NS
35			vydává svému pomocníkovi rozkaz stáhnout PzS
	náčelník štábu informuje NRVD a NZO, že úder bude proveden do 10 minut		
		NRVD informuje svého NS (D)	čeká
40		dohovor náčelníka raketrových vojsk a dělostřelectva s náčelníkem průzkumu - čekají	
45		dohovor s NS RVD (D)	
		přesun na pracoviště	čeká u NS
		předává ovr „pal“	
		určuje odpálení	

PROCENTUÁLNI ROZLOŽENÍ OSOBNÍHO STYKU NÁČELNÍKA ŠTÁBU

JADERNÝ ŮDER arb

PŘÍLOHA 6

	velitel	náčelník štábu	NRVD
8.40			
50			
9.00			
40			
20			
30			
40			
50			
10.00			
40			
20			
30			
40			

Dispečink

Ze současných mechanizačních prostředků je to pouze dispečink, který je schopen podstatně zrychlit práci štábu. Ovšem jeho využití ve štábech je velmi slabé. Tak např. na cvičeních byl používán pouze 11 % snímkaného času a u jednoho štábu dokonce jen 6 % času. K jeho vhodnému použití je však nutno vytvořit i dobré podmínky správným umístěním. Je výhodné, aby jeden můstek byl u náčelníka štábu a druhý na operačním oddělení. Zde je nutno překonat snahu spojařů, aby jeden můstek byl na spojovacím uzlu. Můstky umístit vždy tak, aby byly u mapy. Lze těžko počítat s tím, že NS bude běhat od mapy k dispečinku a zpět.

Dále je vhodné, má-li velitel a NPZ uveden jeden telefon přímo na dispečinku. Tím se jim umožní hovor s celým štábem přes dispečink.

Rozmístění pracovních prostředků a pracovišť

Společná pracoviště — tak jak jsou organizována — jsou v přímém protikladu s jakoukoli zásadou psychologie práce. Jejich hlavní nevýhodou je nakupení lidí bez ladu a skladu, nedostatek pracovního místa pro rozložení map a spojovacích prostředků. Chce-li někdo telefonovat, musí se prodírat přes ostatní pracovníky, při telefonování sedět na zemi apod. Nejběžnější požadavek, který je nutno respektovat při organizaci pracovišť, je vybavení pracoviště podložkou pro pracovní mapu pro každého pracovníka, vytvoření podmínek pro zápis u telefonních a rádiových přístrojů, zabezpečení potřebného osvětlení, které v současné době ve štábech (podle norem požadovaných v civilu) odpovídá práci s krumpáčem a ne s tužkou a mapou, zabránit zbytečnému pohybu lidí. Základním požadavkem je vytvoření klidného pracovního prostředí. Podle vyhodnocení pracovních snímků nedoporučujeme, aby štáby divizí pracovaly v operačních stanech vytvářených z hospodářských stanů anebo ze dvou přístřešků. Nastává zde takové nakupení lidí, že je vyloučena jakákoliv organizace práce, dochází k velkým časovým ztrátám a k rychlému vyčerpání lidí vlivem hluchého a málo osvětleného prostředí. Vhodným použitím dispečinku lze dosáhnout daleko větší informovanosti štábu i větší operativnosti.

Pomůcky práce štábu

Při práci ve štábních autobusech je velmi výhodné přejít od miniaturizace pomůcek (např. tabulky volacích znaků, tabulky sestavy pochodového proudu atd.) na velké formáty, které lze umístit na vhodné, dobře viditelné místo. Značně urychlí práci s pojítky, protože se odstraní věčné hledání volacích znaků a jiných pomůcek. Podobně je tomu i s tabulkami pochodové sestavy. Za prvé se rychleji na nich pracuje a za druhé odpadá nutnost každého zvlášť informovat.

Při řešení různých zlepšení, je nutné zkoumat, jak se to nebo ono opatření promítne do praxe. Tak např. u jednoho štábu spojili autobus NS a NOO můstkem, aby odstranili běhání nahoru a dolů. Ovšem po obou stranách byly přístřešky a tak se stalo, že se v průměru za jednu hodinu přešlo po můstku z jednoho autobusu do druhého asi 4krát (NS pouze 1krát), ale zato přes můstek z jednoho přístřešku do druhého se přešlo nejméně 30krát. Tedy pohyb ve štábu se spíše ztížil než zlepšil.

Z podobných hledisek je nutné rozmísťovat celý štáb. Nejblíže u velitele a NS musí být ta oddělení, se kterými má největší styk, a to je operační, průzkumné a NRVD.

Závěr

Přes řadu nedostatků časových studií a jejich vyhodnocování se ukazuje, že jsou jednou z metod, které dovolují alespoň částečně odstranit subjektivismus při hodnocení práce štábu, a to z těchto důvodů:

- dovolují s poměrnou přesností (ve vztahu k dosavadní praxi) zachytit průběh práce štábu i jednotlivců,

- umožní porovnat časový sled činností na jednotlivých stupních velení,

- umožní důkladný rozbor jednotlivých činností, vyhodnotit časové ztráty, nesprávné informační vazby apod.,

- umožní získat přehled o rozdělení času věnovaného štábem na jednotlivé úkoly a získat alespoň přibližné časové normy.

K plnému statistickému využití těchto časových snímků je však nutné je prováďet na daleko širší základně.

Poloautomatické zařízení pro výcvik důstojníků

Podplukovník Karel Pyšný

Ve Vojenské myslí č. 6/1963 byl uveřejněn článek generálmajora Václava Matičky o návrhu poloautomatického zařízení a jeho použití ve výcviku velitelů, štábů a posluchačů vojenských škol. Podle tohoto návrhu vypracoval inž. pplk. Ladislav Konečný projekt a pod jeho vedením bylo na VA AZ vyrobeno první zařízení.

Od začátku školního roku 1964/1965 bylo zařízení postupně zaváděno do výuky služby štábu.

Zkušenosti získané v průběhu školního roku potvrzují, že poloautomatické zařízení splňuje předpoklady návrhu. Technické vybavení umožňuje výuku služby štábu zvláště na stupni útvar, svazek.

Postup při jeho zavádění do výuky vyžadoval, aby řídicí zaměstnání i posluchači v potřebném rozsahu znali technické vlastnosti a obsluhu jednotlivých přístrojů. Byl zpracován popis a možnosti poloautomatického zařízení a návod pro obsluhu a údržbu. Podle nich si řídicí zaměstnání a posluchači snadno osvojí potřebné znalosti pro přípravu a průběh zaměstnání.

Využitím poloautomatického zařízení byla postupně připravena a procvičena tato zaměstnání:

- předávání a záznam informací, zaznamenávaných na magnetofonových páskách,

- řešení dílčích úkolů ve štábu útvaru a svazku,

- komplexní řešení bojové situace útvaru a svazku,

- velitelsko-štábní válečná hra v učebně a v terénu.

První zaměstnání s cílem zdokonalit a prověřit posluchače v rychlém a správném záznamu předávaných údajů do mapy přinesla poznatky, které se neprojeví tak výrazně v běžně používaných metodách.

Ve výuce taktiky a služby štábu cvičící často dostávají informace ve formě grafických a písemných bojových dokumentů, aby měli pokud možno úplné doklady pro práci. V bojových podmínkách však štábům častěji docházejí informace technic-

kými pojítky ve formě fonogramů, telegramů a dálnopisů. Zpracování takových informací vyžaduje soustavný nácvik v samostatných zaměstnáních. Poloautomatické řízení umožňuje předávat předem připravené zvukové záznamy na magnetofonových páskách linkovými a rádiovými pojítky. Získané zkušenosti ukazují, že účelné využití zařízení v těchto zaměstnáních vytváří dobré podmínky k procvičování posluchačů v rychlém rozboru došlých informací a jejich výstižnému záznamu do mapy.

Cílem dalších zaměstnání byla příprava posluchačů k plnění funkčních povinností ve štábu, učít je práci v kolektivu, procvičovat součinnost mezi složkami štábu apod. V těchto zaměstnáních jsou cvičící zařazováni do funkcí v jednotlivých složkách, např. v operačním oddělení štábu divize. Postupně se procvičují složky štábu a na konec celý štáb.

Řídicí zaměstnání připraví podklady pro práci štábu ve formě zvukových záznamů, které vysílají na poloautomatickém zařízení. Vystupuje ve funkcích podřízených velitelů, nadřízeného štábu a sousedů a řídí zaměstnání vysláním zvukových záznamů, nebo přímo mikrofonem a dispečinkovým zařízením. Hlášení, nařízení a informace od cvičících může přijímat přímo nebo zaznamenávat na magnetofony. Umístění složek štábu na upravených pracovištích, např. maketách bojových vozidel a vysílání zvukových kulis přibližuje zaměstnání skutečným bojovým podmínkám. K zvládnutí všech úkolů je účelné, aby řídicí štáb obsluhoval podle připraveného plánu pomocník řídicího zaměstnání. Při náročných zaměstnáních může tuto funkci vykonávat důstojník, při méně složitých zaměstnáních rotmistr - technik, určený pro údržbu a opravy zařízení.

Při velitelsko-štábních válečných hrách se používalo poloautomatické zařízení k procvičení štábu divize a pluků ve vybraných učebních úkolech. Podle získaných poznatků usnadňuje zařízení opera-

tivní činnost řídicí složky při řízení cvičení. Připravené podklady ve formě magnetofonových záznamů a jejich soustředění zabezpečuje sladěnou a plynulou práci řídicí složky ve funkci nadřízeného štábu i ve funkcích podřízených složek. Informace se doručují jednotlivým funkcionářům štábu svazku a složkám velitelství tak, aby byli nuceni součinností ve štábu upřesňovat a doplňovat dílčí přijaté informace. Např. zprávy o nepříteli se předávají na vyžádání funkcionářů nejen zpravodajskému oddělení divize, ale všem složkám podle odbornosti. Zpravodajské oddělení je nuceno soustředit všechny dílčí informace od jednotlivých složek a souhrnně je zpracovat.

Soustředění všech podkladů a jejich vydávání z jednoho centra umožňuje řídicímu plně se věnovat práci cvičicím na pracovištích. Řídicí stůl obsluhuje pomocník řídicího cvičení, který vysílá ze zvukových záznamů připravené podklady, předává řídicímu cvičení došlá hlášení a nařízení od cvičicích a odesílá doplňující a upřesňující nařízení podle pokynů řídicího. Vnitřní spojení ve štábu svazku je organizováno samostatně linkovými pojítky a dispečinkem, mezi štáby rádiovými sítěmi. Těžiště práce cvičicích je

- získávat, soustřeďovat a zpracovat informace,

- zpracovat podklady pro rozhodování velitele,

- součinnost ve štábu,
- zpracovat bojové dokumenty,
- doručovat nařízení, bojová hlášení a jiné informace.

Při přípravě i v průběhu zaměstnání se postupně ujasňuje metodika práce řídicích složek a cvičicích tak, aby

- využitím všech možností poloautomatického zařízení bylo zabezpečeno pevné a pružné řízení zaměstnání,

- posluchači měli co nejlepší podmínky pro získání trvalých praktických znalostí u práce štábu.

Podle zkušeností příprava zaměstnání vzhledem k možnostem využití poloautomatického zařízení a dalších prostředků mechanizace;

- zpracovat, popřípadě upravit výukové materiály k použití na zařízení;

- zpracovat plán zaměstnání, plán předávání zpráv, pomůcky pro spojení a utajení velení;

- připravit zvukové záznamy na magnetofony a diktafony;

- připravit poloautomatické zařízení

k provozu, prověřit funkce přístrojů a způsob vysílání zvukových záznamů.

Zavádění poloautomatického zařízení do výuky služby štábu s dalšími prostředky mechanizace práce štábu vede nutně k hledání nových vyučovacích metod a nových způsobů práce štábu. Jeho používání neřeší všechny složité otázky vyučovacího procesu; je především prostředkem racionalizace řízení výuky. Současně však spolu s dalšími prostředky mechanizace ovlivňuje metodiku práce štábu. Zařízení se již uplatňuje v základních zaměstnáních z práce štábu. Vzhledem k technickému vybavení a účelnému využití všech možností se osvědčilo poloautomatické zařízení především ve složitějších zaměstnáních ze služby štábu, v nichž jsou zařazeny celé složky štábu nebo celý štáb a která jsou vedena s cílem zdokonalit, procvičit, prohloubit praktické znalosti posluchačů.

Ujasnění cíle a volba metodiky zaměstnání určuje obsah a způsob zpracování výukových materiálů. Podkladem pro zaměstnání mohou být upravené metodické části zpracovaných taktických cvičení. Úprava spočívá v podstatě ve zpracování bojových dokumentů (hlášení, nařízení, informace ve formě fonogramů, telegramů, radiogramů apod.) k předávání technickými pojítky a v jejich časovém uspořádání. Doplňující jsou písemné a grafické bojové dokumenty. Pro složitější zaměstnání ze služby štábu se připravují podklady pro několik variant řešení, aby řídicí zaměstnání mohl operativně řídit práci posluchačů v průběhu zaměstnání, vzhledem ke stanovenému učebnímu cíli. Ostatní písemné a grafické podklady, jako náměty, základní situace, mapy a schémata pro rozbor se používají jako v jiných taktických zaměstnáních.

K řízení zaměstnání se připravují plány, v nichž je činnost řídicí složky a cvičicích podle plánovaného průběhu zaměstnání.

Plán zaměstnání obsahuje učební cíle, učební úkoly s časovým omezením, postup práce řídicí složky a činnost cvičicích.

Plán předávání zpráv obsahuje údaje o adresátech, zdrojích zpráv, časových údajích a způsobu předávání. Plán je sestaven tak, aby podle něho mohl pracovat pomocník řídicího, aniž by musel podrobně znát obsah jednotlivých učebních úkolů.

Podklady pro práci posluchačů k vysílání technickými pojítky ve formě hlášení, nařízení a informací různého druhu je nutno připravit velmi pečlivě s časo-

vým vymezením, popřípadě se ztížením podmínek příjmu rušením provozu pojítek. Je to práce spíše technického charakteru, časově poměrně dosti náročná.

Pomůcky pro spojení a utajené velení se používají obvyklým způsobem. Ve výuce taktiky a služby štábů se dobře uplatňují formuláře bojových dokumentů pro rychlé a spolehlivé předávání technickými pojítky.

Podle druhu plánovaného zaměstnání se připravuje zařízení, určí způsob využití jednotlivých přístrojů, způsob předávání a zaznamenávání informací, prostor a rozmístění cvičicích. Úprava pracoviště má odpovídat bojovým podmínkám a spočívá v umístění účastnických stanic a jejich zapojení na řídicí centrum, v prověření funkce přístrojů, v navázání a prověření spojení a v přípravě pomůcek pro práci. Pracoviště upravují posluchači. Úprava řídicího centra spočívá v zapojení zdroje proudu, v prověření chodu přístrojů, kvality a způsobu předávání zvukových záznamů, zapojení účastníků, v prověření spojení, v nastavení pořadí a času vysílání informací. Rozvinutí zařízení v učebnách trvá asi 15–20 minut, svinutí 15 minut. V terénu se doba rozvinutí a svinutí prodlužuje vzhledem k nutnosti pečlivého rozvinování a zajištění kabelu. Praxí a dokonalejším materiálem se doba přípravy k provozu zkracuje.

Z uvedených poznatků je zřejmé, že příprava zaměstnání je náročná. Podrobné rozpracování podkladů, jejich záznam a prověření vyžaduje při méně složitých zaměstnáních dvakrát, při složitějších zaměstnáních třikrát více času. Při méně složitých zaměstnáních není nutné používat všechny přístroje; v tom případě se doba přípravy zkracuje. Pro úsporu času a materiálu je účelné zpracovat v metodických částech taktických cvičení učební úkoly pro výuku s využitím zařízení a všechny doklady a zvukové záznamy ukládat pro další potřebu.

První vyrobený typ je poměrně těžký pro převážení a používání v terénu; pro údržbu a opravy je nutno plánovat jednoho technika.

Ze zkušeností ve výuce štábní služby vyplývají možnosti zavedení poloautomatického zařízení do školení štábů u vojsk.

Účelné využití zařízení umožňuje řídicímu, aby měl nepřetržitý přehled a vliv na průběh zaměstnání:

- plánovitým vydáváním podkladů cvičicím z jednoho centra ve funkcích nadřízeného velitele a štábu i podřízených velitelů a štábů;

- vstupováním do sítí cvičicích štábů a vydáváním upřesňujících a doplňujících nařízení;

- záznamem a vyhodnocováním dílčích učebních úkolů po jednotlivých složkách v průběhu zaměstnání a celého průběhu zaměstnání;

- bezprostředním osobním stykem řídicího cvičení s cvičicími.

Zaměstnání lze připravit jak v učebnách, tak i v terénu. Pracoviště se rozmísťují podle zásad organizace míst velení.

V průběhu výuky dochází k dalším poznatkům a návrhům na technická zlepšení a rozšíření možností výuky. V současné době se na VA AZ připravuje dokonalejší typ zařízení, které má tato zlepšení: soustředění všech přístrojů v jednom řídicím stole a centrální ovládání z jednoho panelu, snížení váhy, usnadnění převozu a využití v terénu, víceúčelové využití magnetofonů a vedení konferenčních hovorů.

Dokumentace, zpracovaná na VA AZ, může být vojskům účinnou pomocí pro výrobu zařízení. Ve vojenských školách a učilištích se zkoušejí různé typy učeben s technickými prostředky ke zkvalitnění výuky. Efektivní využití technických prostředků a snížení nákladů na jejich výrobu je podmíněno vzájemnou výměnou a rozšiřováním zkušeností.

СОДЕРЖАНИЕ

ОБЩАЯ ТЕОРИЯ ВОЕННОЙ НАУКИ

Генерал-майор Ян Кнотек	
К проблеме теоретических основ управления	3
Полковник Ян Люкс	
Создать материальные условия для улучшения быта солдат	10

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Подполковник Карел Пезл, подполковник Ладислав Ячек	
Маневры	15
Кандидат военных наук, доцент генерал-майор Вацлав Матичка	
Окружение и уничтожение группировок противника	23
Полковник Карол Сенеш	
К вопросу организации ПВО в наступательной операции фронта	30
Подполковник Мирослав Гофман	
Оценка радиационной и химической обстановки	37
Майор Йосиф Чермак	
Инженерное обеспечение отдельного ракетного дивизиона	45
Генерал-майор Йосиф Слабы	
Тыл в операции без временного применения ядерного оружия	49
Подполковник Милош Штепанек	
Управление разведкой дивизии	55

ИЗ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Оперативная и тактическая подготовка Бундесвера в 1966 году	63
Бронетранспортеры армий США, ФРГ и Франции	67

ВЗГЛЯДЫ – ОТКЛИКИ

Кандидат военных наук подполковник Милош Брабенец	
Влияние технических возможностей воздушных десантов на решение командующего по их применению	69
Подполковник Ярослав Юга	
К работе штаба ракетных войск и артиллерии соединения	75
Подполковник Йиржи Кавена	
Частные итоги оценки диаграмм работы штаба соединения	86
Подполковник Карел Пышны	
Полуавтоматическое устройство для обучения офицеров	90

Opravy ve VM 2/1966

Prosíme čtenáře, aby si laskavě opravili tiskové chyby

str. 41 — pravý sloupec 5. odst. shora má věta správně znít:

„Např. úkoly rádiového, radiotechnického a vzdušného průzkumu jsou zpravidla zakreslovány pouze čarou jejich dosahu.“

str. 42 — pravý sloupec 3. odst. zdola, ad 3. má správně znít:

„Nepsat na mapu úkoly průzkumu...“

Přílohy k článku jsou vloženy v opačném pořadí. Jako první s označením příloha 1 má být tabulka „Přehled sil a prostředků průzkumu“.
